

Raport z badania ludności w wieku 18-69 lat

Bilans Kapitału Ludzkiego

2017

Szymon Czarnik
Magdalena Jelonek
Krzysztof Kasperek
Patrycja Antosz

Bilans Kapitału Ludzkiego 2017

Raport z badania ludności w wieku 18–69 lat

Autorzy Raportu:

Szymon Czarnik

Magdalena Jelonek

Krzysztof Kasperek

Patrycja Antosz

© Copyright by Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

© Copyright by Uniwersytet Jagielloński

ISBN 978-83-7633-401-1

Publikacja dostępna również na stronie internetowej

www.parp.gov.pl

Wersja elektroniczna

Warszawa 2018

Opracowanie graficzno-techniczne:

www.ccpbg.com.pl

Projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis treści

Wstęp	7
Metodologia badania osób dorosłych	9
Ogólna charakterystyka próby	10
Dane	10
Liczebności	10
Struktura wykształcenia	11
Aktywność zawodowa	12
Formy zatrudnienia	15
Zatrudnienie, szukanie pracy i wyjście z rynku pracy	21
Zatrudnieni na umowę o pracę	21
Umowy cywilnoprawne	26
Własna działalność gospodarcza	29
Praca nieformalna	31
Bezrobotni i szukający pracy	37
Emerytury	56
Plany przejścia na emeryturę	56
Szacowany wiek przejścia na emeryturę i możliwość dorabiania	56
Wykształcenie i kompetencje	60
Zadowolenie z wyboru studiów	60
Zgodność pracy z wykształceniem	61
Przydatność w pracy wiedzy i umiejętności ze szkół	63
Wiek opuszczenia edukacji formalnej	66
Osoby niepracujące i niepodnoszące kompetencji	67
Samoocena kompetencji	68

Jakość pracy	75
Czas pracy	75
Liczba godzin w tygodniu spędzanych w pracy	75
Czas poświęcany na pracę kosztem bliskich	78
Płace i sytuacja materialna	80
Przeciętne miesięczne zarobki netto w ostatnich 12 miesiącach a wykształcenie	81
Wysokość zarobków w zależności od głównego sposobu zatrudnienia	84
Zarobki osób zatrudnionych na umowę o pracę w pełnym wymiarze godzin	84
Zadowolenie z zarobków	85
Przeciętny miesięczny dochód netto gospodarstwa domowego	87
Czy gospodarstwo domowe „wiąże koniec z końcem”?	89
Oczekiwania zarobkowe	91
Oczekiwania względem minimalnego wynagrodzenia netto	93
Poziom wynagrodzenia netto uznawanego za zadowalające	94
Różnice pomiędzy oczekiwaniami płacowymi mężczyzn i kobiet	94
Zadowolenie z pracy	95
Ogólne zadowolenie z pracy	95
Relacje pracownik – przełożony	97
Refleksja nad dokonanymi wyborami zawodowymi	99
Jeżeli chciał(a)by zmienić zawód, to na jaki?	102
Czy pracował(a)byś, gdybyś nie potrzebował(a) pieniędzy?	104

[1] Umowy cywilnoprawne

- **17,2** miliona osób w wieku **18–70** lat wykonywało pracę zarobkową.
- Liczba osób zatrudnionych na umowy cywilnoprawne:
 - **3,15** miliona osób w okresie 12 miesięcy przed badaniem
 - **1,45** miliona w czasie realizacji badania
 - dla **487 tys.** osób była to główna bądź jedyna praca w momencie badania (dla pozostałych **66%** była to jedynie praca dodatkowa).

W ogólnym zadowoleniu z pracy (w tym zadowoleniu z zarobków) nie ma znaczącej różnicy między umowami cywilnoprawnymi a umowami o pracę.

SZCZEGÓŁY >>

[2] Przedsiębiorcy

Tradycyjnie wśród największych utrudnień działalności (pozarolniczej) wymieniano wysokie podatki (**43%**), uciążliwe przepisy (**37%**) i silną konkurencję (**36%**). Wśród prowadzących własną działalność (pozarolniczą) w kolejnych 12 miesiącach **17%** spodziewało się wzrostu zatrudnienia, a **42%** wzrostu obrotów. Ogólnie im wyższy poziom wykształcenia, tym większy optymizm. Niezależnie od poziomu wykształcenia największym optymizmem cechują się przedsiębiorcy do 35. roku życia.

SZCZEGÓŁY >>

[3] Emerytura

Obecnie obowiązujący wiek przejścia na emeryturę to 65 lat dla mężczyzn i 60 lat dla kobiet. Mężczyźni spodziewają się przejść na emeryturę w wieku ok. 64 lat, a kobiety w wieku ok. 60 lat, choć uważają, że byłoby w stanie pracować jeszcze przez 2–3 lata dłużej. Dla większości emerytura nie oznacza całkowitego pożegnania się z pracą zarobkową – ponad połowa osób deklaruje chęć dorabiania w trakcie emerytury. Wyższe wykształcenie wydłuża perspektywę kariery zawodowej.

SZCZEGÓŁY >>

[4] Zgodność pracy z wykształceniem

Zgodność wykonywanej pracy z wykształceniem jest zdecydowanie najwyższa wśród osób posiadających dyplom uczelni. W zależności od grupy wiekowej zgodność tę deklaruje między **65%** (**18–35** lat) a **85%** (**55–69** lat) badanych osób posiadających wyższe wykształcenie. W pozostałych grupach wyróżnionych ze względu na poziom wykształcenia wyniki wahają się między **39%** a **64%** (w zależności od wieku).

SZCZEGÓŁY >>

[5] Zarobki

- Przeciętne zarobki netto osób pracujących wyniosły **2758 zł**.
- Zdecydowanie najwięcej zarabiają żonaci mężczyźni – **3418 zł**.
- Wysokość zarobków uwarunkowana jest bardzo wieloma czynnikami: formą zatrudnienia, wykonywanym zawodem, doświadczeniem, liczbą godzin pracy, pozycją w hierarchii, sektorem gospodarki – a także sytuacją rodzinną.
- Przeciętne zarobki kobiet są o **24%** niższe od zarobków mężczyzn.
- Przeciętne zarobki mężczyzn stanu wolnego są o **29%** niższe od mężczyzn żonatych.
- Przeciętne zarobki kobiet stanu wolnego są o **13%** niższe od kobiet zamężnych.

SZCZEGÓŁY >>

[6] Zadowolenie z pracy

Polacy są umiarkowanie zadowoleni ze swojej pracy. Średnio na skali od **1** do **4**, uzyskują wartość powyżej 3. Najbardziej zadowolone są osoby samozatrudnione poza rolnictwem (średnia **3,39**), nieco mniej zatrudnione na umowy o pracę i umowy cywilnoprawne (**3,15**), a względnie najniżej pracujące bez umowy (**2,94**). Największą satysfakcję z pracy deklaruują osoby z wyższym wykształceniem.

SZCZEGÓŁY >>

Wstęp

Po trzyletniej przerwie zespół Bilansu Kapitału Ludzkiego powraca z wynikami nowych badań. W drugiej edycji, której realizacja przewidziana jest do 2023 roku, nasze próby są mniejsze niż w pierwszej edycji, ale pojawi się garść nowości. Wprowadzamy do naszych prób komponent badań panelowych. Pozwolą one po pewnym czasie pokazać dynamikę badanych zjawisk na poziomie poszczególnych jednostek, przez co będziemy mogli lepiej zrozumieć procesy zmian zachodzących w relacjach między rozwojem kompetencji a rynkiem pracy. W badaniach ludności rozszerzyliśmy paletę zjawisk poddanych pomiarowi. Te nowe zagadnienia to:

- opis sytuacji w pracy, postawy wobec pracy, relacje z przełożonymi i oczekiwania co do wieku przejścia na emeryturę;
- wartości ważne w życiu jako tło postaw wobec pracy;
- ocena zmiany własnej sytuacji na rynku pracy;
- moduł dotyczący aktywności edukacyjnej dorosłych, który nie jest nowy, ale gruntownie zrewidowany.

Badania pracodawców zostały rozszerzone o komponent badań panelowych oraz moduł zarządzania i kultury organizacyjnej w firmie, który także pojawił się w badaniu sektora szkoleniowo-rozwojowego. W tym ostatnim pojawiły się też pytania dotyczące opinii o Bazie Usług Rozwojowych, o znajomość Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i o współpracę między podmiotami w sektorze.

Bilans Kapitału Ludzkiego został też wzbogacony o moduł badań sektorowych. Obecnie realizowane są badania sektora usług finansowych, usług turystycznych oraz sektora IT. Badania sektorowe prowadzone są w ścisłej współpracy z sektorowymi radami do spraw kompetencji i służą wypracowaniu rekomendacji dla systemu edukacji w zakresie kształtowania kompetencji, które będą potrzebne na zmieniającym się rynku pracy.

Jako pierwsze trafiają w Państwa ręce przeglądowe raporty tematyczne poświęcone:

1) ludności w wieku produkcyjnym na rynku pracy, 2) uczenia się osób dorosłych i oferty usług rozwojowych, 3) sytuacji pracodawców w zakresie pozyskiwania i zarządzania zasobami ludzkimi (w zakresie, na który pozwalają zgromadzone dane). Raporty te mają na celu zapoznanie Państwa z podstawowymi wynikami badań. Dlatego główny nacisk został w nich położony na prezentację tych wyników zaopatrzonych w oszczędne komentarze interpretujące i wyjaśniające zestawienia. Po wykonaniu dalszych analiz przedstawimy Państwu, zgodnie z oczekiwaniami, pogłębiony raport podsumowujący tę edycję badań wraz z wnioskami teoretycznymi i rekomendacjami dla polityk publicznych.

Liczymy na to, że zaprezentowane informacje okażą się dla Państwa interesujące i przydatne.

prof. dr hab. Jarosław Górniak
kierownik zespołu badawczego BKL

Metodologia badania osób dorosłych

Badania osób zostaną zrealizowane w okresie od 2017 do 2023 roku w dwóch formach: badań głównych oraz badań śródkresowych. Obydwie formy badań zostaną przeprowadzone trzykrotnie w dwuletnich odstępach. Badania główne obejmą w każdej edycji po 4000 wywiadów, podzielonych na próbę panelową ($N = 1500$) oraz próbę przekrojową ($N = 2500$). Natomiast badania śródkresowe obejmą jedynie próbę panelową ($N = 1500$).

W 2017 roku badanie osób dorosłych było realizowane od 21 sierpnia do 7 listopada z wykorzystaniem techniki wywiadów osobistych wspomaganych komputerowo (CAPI) przez Fundację Centrum Badania Opinii Społecznej. Sumarycznie zrealizowano 4056 ankiet, a średni czas realizacji wywiadu wyniósł 37 minut.

Dobierając próbę do badania, zastosowano warstwowanie nieproporcjonalne ze względu na podregion, wielkość miejscowości oraz połączenie płci z wiekiem. Operatem losowania, aktualnym na lipiec 2017 roku, był PESEL. Do badania wylosowano 11609 osób, tzn. 893 trzynastoosobowe wiązki. W badaniu wykorzystano 11319 kontaktów po wyłączeniu z wylosowanej próby 3552 błędnych rekordów, poziom netto realizacji próby wyniósł 52%.

Osoby zainteresowane poznaniem bardziej szczegółowego opisu założeń metodologicznych badania osób dorosłych zapraszamy do zapoznania się z publikacją *Metodologia badania Bilans Kapitału Ludzkiego 2016–2023* dostępną na stronie internetowej projektu.

W celu zredukowania rozbieżności rozkładów kluczowych zmiennych w populacji oraz w próbie podczas analiz zastosowano ważenie. Aby nie wprowadzać wartości ułamkowych dla zmiennych, które bez ważenia takich wartości nie przyjmują (np. liczba kobiet) w tabelach zdecydowano się na zaokrąglenia do pełnej jednostki. Zaokrąglenia te równocześnie powodują, że sumy całkowite wyświetlone w tabeli mogą nieco różnić się od ręcznie zsumowanych wartości jednostkowych. Nie jest to jednak błąd, a jedynie efekt wprowadzonych zaokrągleń.

Ogólna charakterystyka próby

Dane

Wszystkie analizy zostały przeprowadzone na danych ważonych. Korekta struktury próby poprzez ważenie w szczególności polegała na podwyższeniu reprezentacji osób młodszych, z wyższym wykształceniem oraz mężczyzn.

Liczebności

Tam, gdzie to było możliwe i gdzie pojawiały się znaczące różnice, wyniki pokazywano w rozbiciu na płeć, wiek i wykształcenie.

Tabela 1. Liczebności ważne i nieważone w rozbiciu na płeć, wiek i poziom wykształcenia

a) Dane ważne

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Wykształcenie ogółem
Mężczyźni	18–35	177	312	150	639
Mężczyźni	36–54	283	216	191	690
Mężczyźni	55–69	339	185	80	604
Mężczyźni	Ogółem	799	713	421	1933
Kobiety	18–35	110	278	285	673
Kobiety	36–54	239	232	308	779
Kobiety	55–69	285	287	100	672
Kobiety	Ogółem	634	797	693	2124
Ogółem	18–35	287	590	435	1312
Ogółem	36–54	522	448	499	1469
Ogółem	55–69	624	472	180	1276
Ogółem	Ogółem	1433	1510	1114	4057

b) Dane nieważone

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Wykształcenie ogółem
Mężczyźni	18–35	158	263	115	536
Mężczyźni	36–54	276	187	149	612
Mężczyźni	55–69	395	184	65	644
Mężczyźni	Ogółem	829	634	329	1792
Kobiety	18–35	116	277	256	649
Kobiety	36–54	273	258	302	833
Kobiety	55–69	361	320	101	782
Kobiety	Ogółem	750	855	659	2264
Ogółem	18–35	274	540	371	1185
Ogółem	36–54	549	445	451	1445
Ogółem	55–69	756	504	166	1426
Ogółem	Ogółem	1579	1489	988	4056

Prezentując wyniki w postaci tabel, każdorazowo podajemy wszystkie liczebności ważne będące podstawą obliczenia średnich bądź procentów. W przypadku wykresów podajemy liczebności najmniejszych podgrup (w szczególności wskazujemy wszystkie podgrupy z liczebnościami mniejszymi od 40) – przy interpretacji wyników dla tych mniej licznych kategorii wskazana jest daleko posunięta ostrożność.

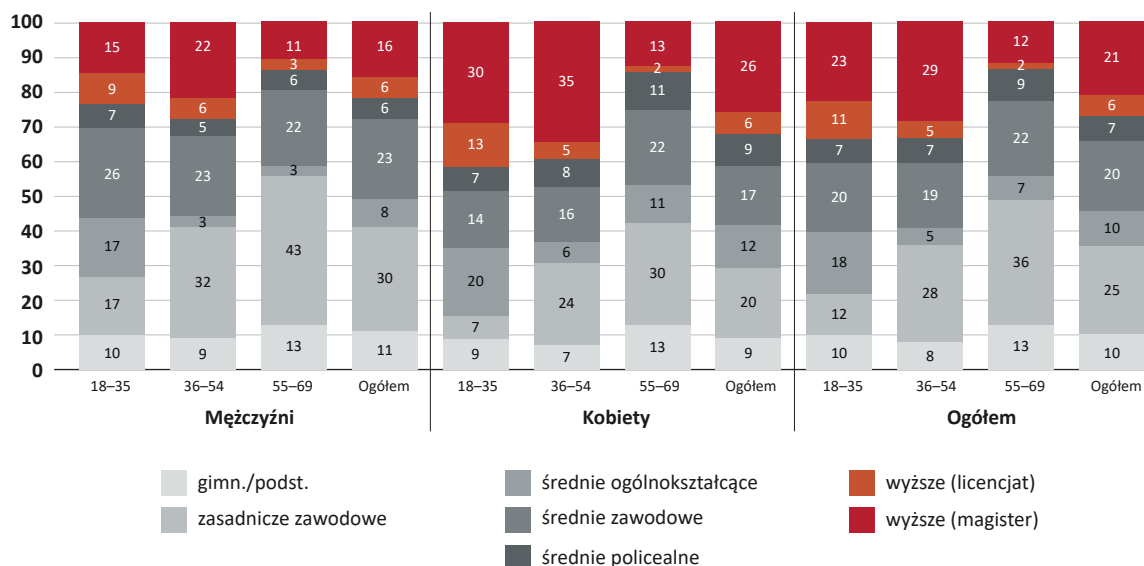
Struktura wykształcenia

W analizach porównawczych stosujemy podział na trzy ogólne poziomy ukończonego¹ wykształcenia: niższe (szkoła podstawowa, gimnazjum, zasadnicza szkoła zawodowa), średnie (technikum, liceum, szkoła policealna) oraz wyższe (licencjat, magisterium, doktorat). W interpretacji wyników należy pamiętać, że istnieją wyraźne różnice

¹ W związku z tym, że bierzemy pod uwagę ostatni ukończony poziom wykształcenia, np. uczniowie liceów uwzględniani są w analizach jako osoby z wykształceniem gimnazjalnym, a osoby kontynuujące naukę na studiach licencjackich jako osoby z wykształceniem średnim.

międzygeneracyjne pod względem poziomu wykształcenia (młodsze roczniki częściej osiągają wyższy poziom formalnego wykształcenia).

Wykres 1. Struktura wykształcenia w rozbiciu na płeć i wiek (w %)

Minimalne N (mężczyźni 55-69) = 604.

Aktywność zawodowa

Ogólnie w skali całej próby mamy 70,4% osób aktywnych zawodowo i 66,3% pracujących. W przedziale wiekowym 36-54 lat odsetki te są najwyższe i sięgają odpowiednio 87,3% i 83,1%. Mężczyźni są nieco bardziej aktywni zawodowo od kobiet, przy czym różnica ta jest relatywnie najmniejsza w przypadku osób z wyższym wykształceniem.

Niezależnie od płci w każdej kategorii wiekowej aktywność zawodowa i wskaźnik zatrudnienia rosną znacząco wraz z poziomem wykształcenia. Zależność ta jest szczególnie widoczna w grupie kobiet – wskaźnik zatrudnienia rośnie od 41,5% przy niskim wykształceniu do 80,5% przy wyższym wykształceniu (wśród mężczyzn analogicznie od 62,9% do 90,0%).

Tabela 2. Odsetek pracujących i aktywnych zawodowo w rozbiciu na płeć, wiek i poziom wykształcenia

a) Odsetek pracujących*

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Wykształcenie ogółem
Mężczyźni	18–35	64,2	76,6	90,2	76,4
Mężczyźni	36–54	80,1	86,5	97,2	86,8
Mężczyźni	55–69	47,8	54,9	72,3	53,2
Mężczyźni	Ogółem	62,9	74,0	90,0	72,9
Kobiety	18–35	35,4	56,1	78,2	62,1
Kobiety	36–54	63,0	84,3	89,3	79,7
Kobiety	55–69	25,7	37,8	59,9	36,0
Kobiety	Ogółem	41,5	57,7	80,5	60,3
Ogółem	18–35	53,1	66,9	82,3	69,0
Ogółem	36–54	72,3	85,3	92,3	83,1
Ogółem	55–69	37,7	44,5	65,4	44,1
Ogółem	Ogółem	53,4	65,4	84,1	66,3
Mężczyźni	18–35	177	312	150	638
Mężczyźni	36–54	283	216	191	690
Mężczyźni	55–69	339	185	80	604
Mężczyźni	Ogółem	799	713	420	1931
Kobiety	18–35	110	278	285	674
Kobiety	36–54	239	232	308	779
Kobiety	55–69	285	287	100	672
Kobiety	Ogółem	635	797	693	2125
Ogółem	18–35	287	590	435	1312
Ogółem	36–54	522	448	498	1468
Ogółem	55–69	624	472	180	1276
Ogółem	Ogółem	1433	1509	1113	4056

* Do kategorii pracujących nie wliczono osób pracujących wyłącznie w ramach umów nieformalnych.

b) Odsetek aktywnych zawodowo*

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Wykształcenie ogółem
Mężczyźni	18–35	76,7	85,1	91,7	84,3
Mężczyźni	36–54	85,8	91,7	98,0	91,0
Mężczyźni	55–69	49,1	57,5	75,9	55,2
Mężczyźni	Ogółem	68,2	79,9	91,6	77,6
Kobiety	18–35	44,8	59,9	81,4	66,5
Kobiety	36–54	68,4	88,4	92,8	84,0
Kobiety	55–69	27,2	39,7	63,6	38,0
Kobiety	Ogółem	45,8	60,9	83,9	63,9
Ogółem	18–35	64,5	73,2	85,0	75,2
Ogółem	36–54	77,8	90,0	94,8	87,3
Ogółem	55–69	39,1	46,7	69,1	46,1
Ogółem	Ogółem	58,3	69,9	86,8	70,4
Mężczyźni	18–35	177	312	150	638
Mężczyźni	36–54	283	216	191	690
Mężczyźni	55–69	339	185	80	604
Mężczyźni	Ogółem	799	713	420	1931
Kobiety	18–35	110	278	285	674
Kobiety	36–54	239	232	308	779
Kobiety	55–69	285	287	100	672
Kobiety	Ogółem	635	797	693	2125
Ogółem	18–35	287	590	435	1312
Ogółem	36–54	522	448	498	1468
Ogółem	55–69	624	472	180	1276
Ogółem	Ogółem	1433	1509	1113	4056

* Do kategorii pracujących nie wliczono osób pracujących wyłącznie w ramach umów nieformalnych.

Formy zatrudnienia

Dwie trzecie osób aktywnych zawodowo w wieku 18–69 lat zatrudnionych jest w ramach umowy o pracę. Dominują umowy na czas nieokreślony. Umowy na czas określony relatywnie najczęściej występują w grupie wiekowej do 35. roku życia (45,2%).

Podobne zjawisko dotyczy pracy w szarej strefie, która w najmłodszej grupie jest dwa razy bardziej powszechna niż w dwóch starszych. Niespełna 20% osób prowadzi działalność gospodarczą (jest samozatrudnionych), z czego 10,7% to działalność pozarolnicza².

W przeciwieństwie do umów o pracę na samozatrudnienie wyraźnie częściej decydują się osoby po 35. roku życia, w szczególności mężczyźni. Umowy cywilnoprawne w minionych 12 miesiącach deklarowało ogółem 14,6% osób aktywnych zawodowo. Jest to forma zatrudnienia popularna zwłaszcza wśród najmłodszych pracowników (20,6%), dość często występuje też w grupie najstarszej (zwłaszcza wśród kobiet).

Tabela 3. Formy zatrudnienia w rozbiciu na płeć i wiek

a) Mężczyźni

Formy zatrudnienia	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Umowa o pracę (ostatnie 3 miesiące)* ¹	63,5	67,8	55,4	63,5
Umowa o pracę na czas określony* ²	43,3	21,4	24,6	29,9
Działalność gospodarcza (w tym rolnicza)* ¹	15,1	27,1	28,1	23,0
Działalność gospodarcza pozarolnicza* ¹	9,8	15,5	13,1	12,9
Umowa cywilno-prawna (ostatnie 12 miesięcy)* ¹	18,7	9,4	10,7	13,0
Umowa cywilno-prawna (aktualnie)* ¹	7,6	5,5	6,8	6,5
Praca nieformalna (ostatnie 12 miesięcy)* ¹	15,0	8,6	3,4	9,7
Praca nieformalna (aktualnie)* ¹	5,8	4,2	2,1	4,3
Liczba osób aktywnych zawodowo	538	628	333	1499
Liczba umów o pracę (ostatnie 3 miesiące)	341	426	185	952

*¹ Procent osób aktywnych zawodowo.

*² Procent osób wykonujących umowę o pracę w ostatnich 3 miesiącach.

² Warto odnotować, że w sektorze rolniczym 4% prowadzących działalność zatrudnia kogoś na stałe (niezależnie od rodzaju umowy), natomiast w przypadku sektorów pozarolniczych – 31%.

b) Kobiety

Formy zatrudnienia	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Umowa o pracę (ostatnie 3 miesiące)* ¹	68,2	75,4	56,6	69,5
Umowa o pracę na czas określony* ²	47,1	21,4	10,4	28,4
Działalność gospodarcza (w tym rolnicza)* ¹	7,6	15,7	17,5	13,4
Działalność gospodarcza pozarolnicza* ¹	6,4	9,0	9,7	8,3
Umowa cywilno-prawna (ostatnie 12 miesięcy)* ¹	23,0	10,9	18,1	16,2
Umowa cywilno-prawna (aktualnie)* ¹	11,5	6,0	15,0	9,5
Praca nieformalna (ostatnie 12 miesięcy)* ¹	8,3	3,4	2,6	4,9
Praca nieformalna (aktualnie)* ¹	3,0	1,2	2,2	2,0
Liczba osób aktywnych zawodowo	448	654	255	1358
Liczba umów o pracę (ostatnie 3 miesiące)	330	506	148	984

*¹ Procent osób aktywnych zawodowo.

*² Procent osób wykonujących umowę o pracę w ostatnich 3 miesiącach.

c) Ogółem

Formy zatrudnienia	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Umowa o pracę (ostatnie 3 miesiące)* ¹	65,6	71,7	55,9	66,3
Umowa o pracę na czas określony* ²	45,2	21,4	18,3	29,1
Działalność gospodarcza (w tym rolnicza)* ¹	11,7	21,3	23,5	18,4
Działalność gospodarcza pozarolnicza* ¹	8,3	12,2	11,6	10,7
Umowa cywilno-prawna (ostatnie 12 miesięcy)* ¹	20,6	10,2	13,9	14,6
Umowa cywilno-prawna (aktualnie)* ¹	9,4	5,7	10,3	8,0
Praca nieformalna (ostatnie 12 miesięcy)* ¹	11,9	5,9	3,1	7,4
Praca nieformalna (aktualnie)* ¹	4,6	2,6	2,1	3,2
Liczba osób aktywnych zawodowo	986	1282	589	2857
Liczba umów o pracę (ostatnie 3 miesiące)	671	932	333	1936

*¹ Procent osób aktywnych zawodowo.

*² Procent osób wykonujących umowę o pracę w ostatnich 3 miesiącach.

Poszczególne formy zatrudnienia w przewidywalny sposób różnią się od siebie strukturą wykonywanych w ich ramach zawodów. W przypadku umów o pracę najpopularniejszą kategorią zawodową wśród mężczyzn są robotnicy wykwalifikowani (26,6%), a w drugiej kolejności operatorzy maszyn i urządzeń (17,6%), natomiast wśród kobiet specjalistki (31,9%) i prace w handlu i usługach (20,3%). W przypadku umów cywilnoprawnych, zarówno wśród mężczyzn, jak i (zwłaszcza) wśród kobiet, najczęstsze były prace specjalistyczne. W przypadku własnej działalności o profilu pozarolniczym kobiety dwukrotnie częściej od mężczyzn pracowały w zawodach z grupy „technicy i personel średniego szczebla” oraz „sprzedawcy i pracownicy usług”. Mężczyźni z kolei prawie dziesięciokrotnie częściej od kobiet pracowali jako robotnicy wykwalifikowani. Warto odnotować też fakt, że wśród samozatrudnionych kobiet nie było w próbie ani jednej, która pracowałaby w zawodzie kierowcy bądź operatora maszyn.

Więcej informacji o poszczególnych formach zatrudnienia znajduje się w kolejnych podrozdziałach poświęconych umowom o pracę, umowom cywilnoprawnym, pracy na własny rachunek oraz pracy nieformalnej.

Tabela 4. Odsetek osób wykonujących poszczególne zawody w ramach różnych form zatrudnienia w rozbiciu na płeć

a) Własna działalność (pozarolnicza)

Zawód	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
1. Kierownicy	21,4	18,6	20,4
2. Specjaliści	21,9	29,7	24,8
3. Technicy i inny średni personel	11,4	22,9	15,7
4. Pracownicy biurowi	1,0	0,8	0,9
5. Pracownicy usług i sprzedawcy	11,4	23,7	16,0
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	23,4	2,5	15,7
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	8,0	0,0	5,0
9. Pracownicy przy pracach prostych	1,5	1,7	1,6
Ogółem %	100,0	100,0	100,0
Ogółem N	201	118	319

b) Umowa o pracę

Zawód	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
1. Kierownicy	9,8	6,3	8,0
2. Specjaliści	13,8	31,9	22,9
3. Technicy i inny średni personel	11,6	14,8	13,2
4. Pracownicy biurowi	7,5	8,4	8,0
5. Pracownicy usług i sprzedawcy	8,1	20,3	14,2
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	26,6	3,5	15,1
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	17,6	5,5	11,6
9. Pracownicy przy pracach prostych	5,1	9,3	7,2
Ogółem %	100,0	100,0	100,0
Ogółem N	943	943	1886

c) Umowa cywilnoprawna

Zawód	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
1. Kierownicy	1,7	1,9	1,8
2. Specjaliści	23,9	32,4	28,4
3. Technicy i inny średni personel	12,2	17,0	14,7
4. Pracownicy biurowi	8,7	9,7	9,2
5. Pracownicy usług i sprzedawcy	17,8	20,8	19,4
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	17,4	2,3	9,4
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	7,4	2,3	4,7
9. Pracownicy przy pracach prostych	10,9	13,5	12,3
Ogółem %	100,0	100,0	100,0
Ogółem N	230	259	489

Skupiając uwagę na głównym zawodzie respondenta, możemy przyjrzeć się strukturze zawodowej w zależności od wieku i płci. Zwraca uwagę fakt, że częstość wykonywania zawodów rolniczych oraz prac prostych wyraźnie spada wraz z przejściem do młodszych kohort wiekowych. W najmłodszej grupie kobiet na plan pierwszy wybijają się zawody specjalistyczne oraz handlowo-usługowe. Co ciekawe, te ostatnie są relatywnie najbardziej popularne w najstarszej grupie mężczyzn³. W strukturze zawodowej przejawia się też bardzo wyraźna segregacja ze względu na płeć – domeną kobiet są przede wszystkim zawody specjalistyczne i handlowo-usługowe, natomiast domeną mężczyzn wykwalifikowane prace robotnicze.

Tabela 5. Odsetek osób wykonujących poszczególne zawody w pracy uznanej przez respondenta za główną w rozbiciu na płeć i wiek

a) Mężczyźni

Zawód	18–35	36–54	55–69	Ogółem
1. Kierownicy	8,3	11,1	9,3	9,8
2. Specjaliści	15,1	13,6	12,2	13,8
3. Technicy i inny średni personel	10,8	11,1	9,3	10,6
4. Pracownicy biurowi	8,5	5,1	3,6	5,9
5. Pracownicy usług i sprzedawcy	6,6	6,0	12,9	7,7
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	4,7	10,9	17,6	10,3
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	26,9	24,5	16,5	23,5
9. Pracownicy przy pracach prostych	15,8	13,7	12,2	14,1
Ogółem %	3,3	4,0	6,5	4,3
Ogółem N	100,0	100,0	100,0	100,0
Ogółem N	424	568	279	1271

³ Trzeba przy tym zwrócić uwagę na to, że w obrębie poszczególnych wielkich grup zawodowych znajdują się bardzo zróżnicowane kategorie szczegółowe. Na przykład kategoria zawodowa z grupy handlowo-usługowej popularna wśród młodych kobiet to przede wszystkim „ekspedientka”, natomiast wśród starszych mężczyzn to „pracownik ochrony osób i mienia”.

b) Kobiety

Zawód	18–35	36–54	55–69	Ogółem
1. Kierownicy	6,4	7,1	5,3	6,5
2. Specjaliści	32,7	29,8	20,1	28,9
3. Technicy i inny średni personel	14,5	13,8	17,7	14,7
4. Pracownicy biurowi	8,9	6,4	7,7	7,4
5. Pracownicy usług i sprzedawcy	26,8	17,2	20,6	20,8
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	1,1	6,6	8,1	5,1
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	2,5	3,8	2,9	3,2
9. Pracownicy przy pracach prostych	3,1	6,2	2,4	4,5
Ogółem %	3,9	9,1	15,3	8,6
Ogółem N	100,0	100,0	100,0	100,0
Ogółem N	358	580	209	1147

c) Ogółem

Zawód	18–35	36–54	55–69	Ogółem
1. Kierownicy	7,4	9,1	7,6	8,2
2. Specjaliści	23,1	21,8	15,6	21,0
3. Technicy i inny średni personel	12,5	12,5	12,9	12,6
4. Pracownicy biurowi	8,7	5,7	5,3	6,6
5. Pracownicy usług i sprzedawcy	15,9	11,7	16,2	13,9
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	3,1	8,7	13,5	7,9
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	15,7	14,0	10,7	13,9
9. Pracownicy przy pracach prostych	10,0	9,9	8,0	9,6
Ogółem %	3,6	6,6	10,2	6,4
Ogółem N	100,0	100,0	100,0	100,0
Ogółem N	782	1148	488	2418

Zatrudnienie, szukanie pracy i wyjście z rynku pracy

W tym dziale dokładniej przeanalizujemy prace wykonywane w ramach poszczególnych form zatrudnienia.

Zatrudnieni na umowę o pracę

Prawie połowa ogółu osób w wieku 18–69 lat (a dwie trzecie aktywnych zawodowo w tym przedziale wiekowym) zatrudniona jest w ramach umów o pracę, z czego większość zatrudniona jest na czas nieokreślony. Jedynie 8,7% umów to praca w niepełnym wymiarze godzin – praca na część etatu ponad dwukrotnie częściej występuje wśród kobiet (zwłaszcza w kategorii do 35. roku życia). Mniej więcej co piąta osoba z najmłodszej grupy traktuje swoją aktualną pracę jako zajęcie tymczasowe, a co ósma spodziewa się, że w najbliższych 12 miesiącach przestanie pracować w swoim obecnym miejscu pracy. Równocześnie obserwujemy, że najmłodsze osoby wyraźnie częściej na tle starszych kohort doświadczyły awansu w pracy w ciągu roku poprzedzającego badanie. Ogólnie ponad połowa pracujących na etat przez co najmniej rok w jednej firmie odnotowała wzrost płacy. Wzrost ten szczególnie często deklarowały osoby najmłodsze. Może to być związane z faktem, że na początku kariery zawodowej przyrost doświadczenia przekładający się na wysokość zarobków jest relatywnie szybki, po czym ulega zwolnieniu.

Tabela 6. Charakterystyka osób zatrudnionych na umowę o pracę w rozbiciu na płeć i wiek
a) Mężczyźni

Charakterystyka osób	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Zatrudnieni na umowę o pracę i pracujący w ostatnich 3 miesiącach ^{*1}	53,6	61,7	30,6	49,3
Zatrudnieni na umowę na czas określony ^{*2}	43,3	21,3	25,2	29,9
Pracujący na część etatu ^{*2}	4,8	3,5	10,5	5,3
Traktujący tę pracę jako zajęcie tymczasowe ^{*2}	21,2	12,2	13,0	15,5
Spodziewający się, że w ciągu najbliższych 12 miesięcy odejdą z zakładu ^{*2}	11,8	5,2	10,0	8,5

Charakterystyka osób	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Awansowani w minionych 12 miesiącach ^{*3}	17,3	8,6	2,7	10,1
Wynagrodzenie (godzinowe) wzrosło w minionych 12 miesiącach ^{*3}	71,3	53,4	42,0	56,7
Liczba osób ogółem	638	690	604	1931
Zatrudnieni na umowę o pracę	324	406	174	903
Zatrudnieni na umowę o pracę od przynajmniej 12 miesięcy	260	394	168	823

^{*1} Procent osób ogółem.

^{*2} Procent zatrudnionych na umowę o pracę.

^{*3} Procent zatrudnionych na umowę o pracę od przynajmniej 12 mies.

b) Kobiety

Charakterystyka osób	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Zatrudnieni na umowę o pracę i pracujący w ostatnich 3 miesiącach ^{*1}	45,4	63,3	21,5	44,4
Zatrudnieni na umowę na czas określony ^{*2}	45,0	21,5	10,4	28,4
Pracujący na część etatu ^{*2}	14,2	11,0	11,0	12,0
Traktujący tę pracę jako zajęcie tymczasowe ^{*2}	22,2	10,6	9,8	14,2
Spodziewający się, że w ciągu najbliższych 12 miesięcy odejdą z zakładu ^{*2}	13,6	5,2	11,0	8,8
Awansowani w minionych 12 miesiącach ^{*3}	13,0	10,3	6,3	10,4
Wynagrodzenie (godzinowe) wzrosło w minionych 12 miesiącach ^{*3}	62,7	47,1	42,7	50,7
Liczba osób ogółem	674	779	672	2125
Zatrudnieni na umowę o pracę	290	466	138	894
Zatrudnieni na umowę o pracę od przynajmniej 12 miesięcy	224	448	138	809

^{*1} Procent osób ogółem.

^{*2} Procent zatrudnionych na umowę o pracę.

^{*3} Procent zatrudnionych na umowę o pracę od przynajmniej 12 mies.

c) Ogółem

Charakterystyka osób	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Zatrudnieni na umowę o pracę i pracujący w ostatnich 3 miesiącach ^{*1}	49,4	62,6	25,8	46,7
Zatrudnieni na umowę na czas określony ^{*2}	44,2	21,4	18,7	29,1
Pracujący na część etatu ^{*2}	9,3	7,5	10,7	8,7

Charakterystyka osób	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Traktujący tę pracę jako zajęcie tymczasowe ^{*2}	21,7	11,3	11,6	14,9
Spodziewający się, że w ciągu najbliższych 12 miesięcy odejdą z zakładu ^{*2}	12,7	5,2	10,4	8,6
Awansowani w minionych 12 miesiącach ^{*3}	15,3	9,5	4,3	10,3
Wynagrodzenie (godzinowe) wzrosło w minionych 12 miesiącach ^{*3}	67,3	50,0	42,3	53,7
Liczba osób ogółem	1312	1468	1276	4056
Zatrudnieni na umowę o pracę	614	872	312	1797
Zatrudnieni na umowę o pracę od przynajmniej 12 miesięcy	484	842	305	1632

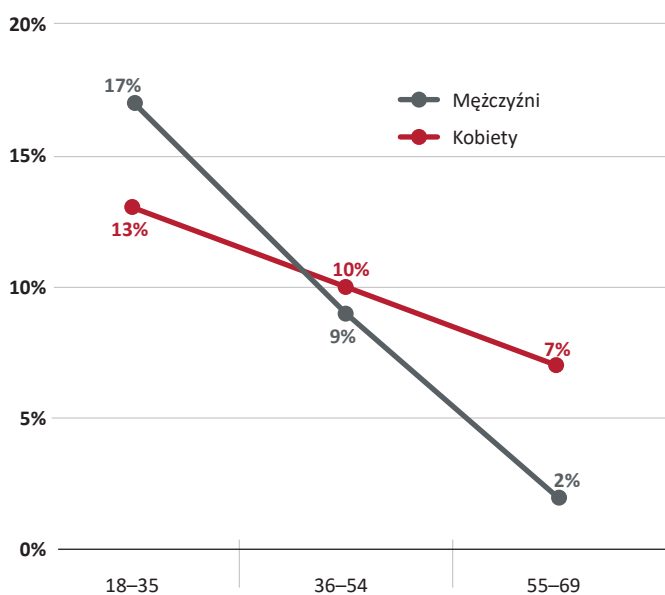
^{*1} Procent osób ogółem.

^{*2} Procent zatrudnionych na umowę o pracę.

^{*3} Procent zatrudnionych na umowę o pracę od przynajmniej 12 mies.

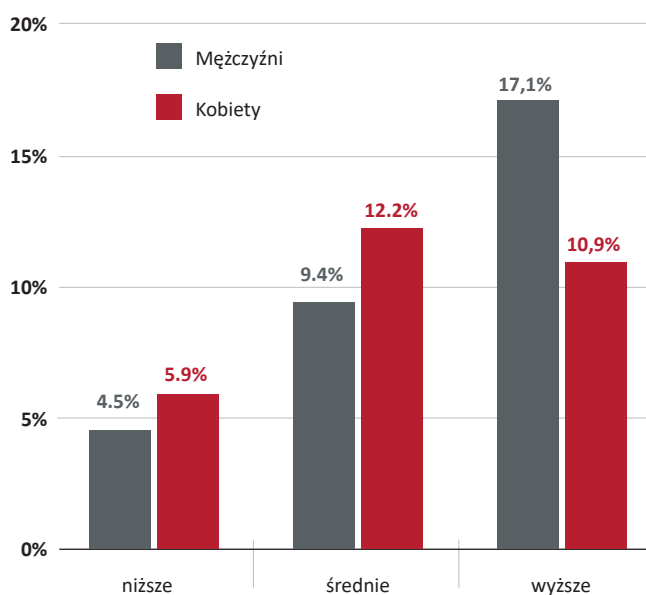
Wykres 2. Odsetek osób awansowanych w minionych 12 miesiącach w zależności od płci i wieku oraz płci i poziomu wykształcenia

a) płci i wieku

Minimalne N (kobiety, 55–69) = 138.

b) płci i poziomu wykształcenia

Minimalne N (kobiety, niższe) = 152.

Prawdopodobieństwo awansu wyraźnie spada wraz z wiekiem, o ile jednak w grupie najmłodszych pracowników częściej awansowali mężczyźni, o tyle w grupie najstarszej częściej awansowane były kobiety. Na awans najrzadziej mogły liczyć osoby bez średniego wykształcenia. Wyraźnie najlepsze perspektywy awansu mieli mężczyźni z wyższym wykształceniem⁴.

Ogółem 13,4% pracowników etatowych bądź wprost spodziewało się, że w najbliższych 12 miesiącach przestanie pracować w swoim dotychczasowym zakładzie, bądź miało wątpliwości co do kontynuacji zatrudnienia. Powody spodziewanego odejścia różniły się ze względu na wiek badanych⁵ i – w znacznie mniejszym stopniu – ze względu na płeć. Wśród najstarszych pracowników dominującym powodem było oczekiwane przejście na emeryturę (ponad połowa wskazań). Młodsze roczniki akcentowały przede wszystkim chęć wykonywania innej pracy oraz niskie zarobki. W przypadku różnic między płciami największe różnice generował brak możliwości awansu (prawie dwa razy częściej wskazywany przez mężczyzn – widoczne to jest zwłaszcza w starszych rocznikach) oraz konieczność opieki nad dzieckiem, prawie sześciokrotnie częściej wskazywana przez kobiety (w tym zwłaszcza 11,0% wskazań w grupie kobiet do 35. roku życia). Wśród najstarszych pracowników mężczyźni częściej wskazywali, że powodem będzie wygaśnięcie dotychczasowej umowy o pracę⁶.

Tabela 7. Powody spodziewanego odejścia z pracy w rozbiciu na płeć i wiek

a) Liczba umów o pracę i procent spodziewanego odejścia*

	M 18–35	M 36–54	M 55–69	M Ogółem	K 18–35	K 36–54	K 55–69	K Ogółem	O 18–35	O 36–54	O 55–69	O Ogółem
Liczba umów o pracę	341	426	184	951	306	493	145	944	647	919	329	1895
Procent spodziewających się odejścia*	16,4	9,6	15,2	13,1	18,0	10,3	15,2	13,6	17,2	10,0	15,2	13,4

* Uwzględnia osoby, które spodziewały się odejścia bądź nie były pewne, czy nadal będą pracować w dotychczasowym zakładzie w najbliższych 12 miesiącach.

⁴ Szansa awansu zależy od wielkości firmy – większe firmy stwarzają większe możliwości pod tym względem. Awansu zawodowego najczęściej doświadczali osoby z trzech pierwszych kategorii klasyfikacji ISCO: kierownicy (25%), specjaliści (12%) oraz technicy i średni personel (13%).

⁵ Stosunkowo niewielka liczba osób w kategorii wiekowej 55+ nakazuje ostrożność w interpretacji wyników dla tej grupy.

⁶ Chodzi w przeważającej większości o osoby zatrudnione na umowę terminową.

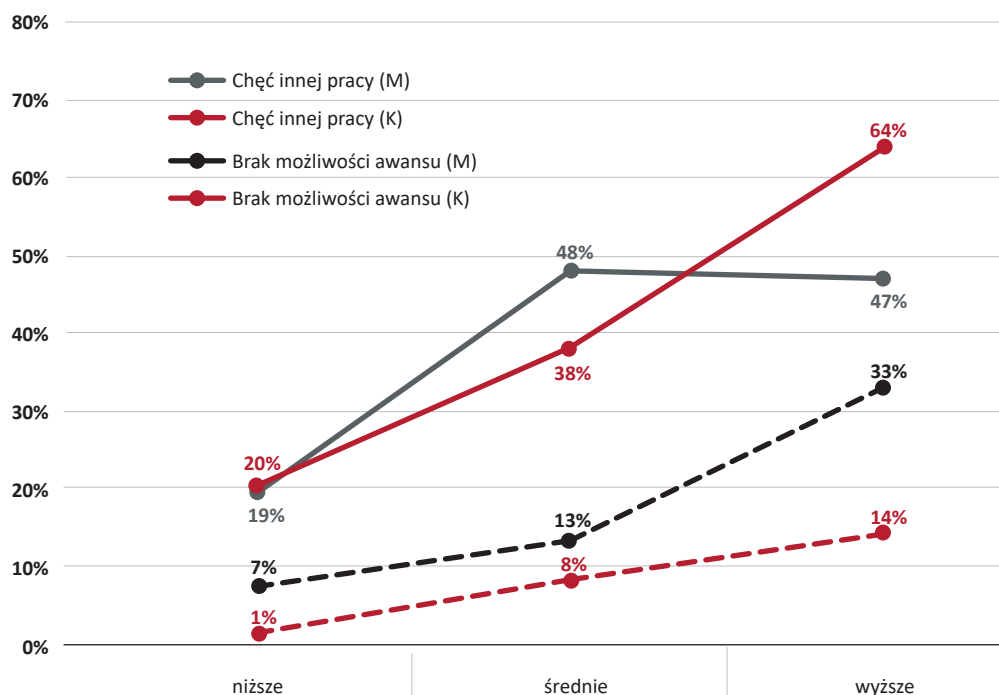
b) Powody spodziewanego odejścia**

Powody spodziewanego odejścia	M 18-35	M 36-54	M 55-69	M Ogółem	K 18-35	K 36-54	K 55-69	K Ogółem	O 18-35	O 36-54	O 55-69	O Ogółem
chęć wykonywania innej pracy	48,3	43,5	7,6	37,6	54,3	44,8	8,4	42,7	51,2	44,3	8,0	40,2
niskie zarobki	43,0	35,2	14,9	34,2	28,9	38,3	9,3	29,3	36,0	37,0	12,5	31,7
zniechęcenie do tej pracy	33,4	14,2	5,1	20,8	25,5	17,3	15,7	20,6	29,5	15,9	9,7	20,7
brak możliwości rozwoju osob.	34,5	10,2	5,2	20,0	25,2	11,8	9,3	17,1	29,9	11,1	7,0	18,6
brak możliwości awansu	23,5	11,7	5,2	15,5	18,9	0,8	0,0	8,4	21,2	5,6	3,0	11,9
przejsięcie na emeryturę	0,0	3,0	46,1	11,4	0,0	0,0	60,6	10,3	0,0	1,3	52,4	10,8
wygaśnięcie umowy	10,2	3,9	19,4	10,2	11,7	10,9	6,9	10,6	10,9	7,8	14,0	10,4
redukcja zatrudnienia/ upadek zakładu	2,1	13,2	16,0	8,9	4,0	14,2	11,6	9,4	3,0	13,8	14,1	9,1
przeprowadzka	7,6	0,0	0,0	3,4	10,4	0,0	0,0	4,5	9,0	0,0	0,0	4,0
opieka nad dzieckiem	2,2	0,0	0,0	1,0	11,0	2,7	0,0	5,8	6,6	1,5	0,0	3,4
inny powód	0,0	9,7	2,4	3,7	0,0	5,4	0,0	2,2	0,0	7,3	1,3	2,9
stan zdrowia	3,5	5,8	0,0	3,4	0,5	1,4	3,7	1,4	2,0	3,3	1,6	2,4
opieka nad członkiem rodziny	2,2	0,0	0,0	1,0	2,0	2,0	0,0	1,7	2,1	1,1	0,0	1,3
wiek	0,0	0,0	2,6	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	0,3
N	56	41	28	125	55	51	22	128	111	92	50	254

** Pytanie wielokrotnego wyboru, procenty nie muszą sumować się do 100%.

Sygnalizowane powody zakończenia aktualnej pracy pod pewnymi względami różniły się wyraźnie w zależności od poziomu wykształcenia. Aż 64% kobiet z wyższym wykształceniem jako powód wskazywało chęć wykonywania innej pracy. Wraz z poziomem wykształcenia wyraźnie rosło też, zarówno wśród kobiet, jak i wśród mężczyzn, znaczenie braku perspektyw awansu.

Wykres 3. Chęć zmiany i brak możliwości awansu jako przyczyny odejścia w zależności od płci i poziomu wykształcenia

N (mężczyźni, wyższe) = 28. N (kobiety, niższe) = 30. Pozostałe liczebności ≥ 43 .

Umowy cywilnoprawne

W skali kraju na umowę cywilnoprawną w 12 miesiącach poprzedzających badanie zatrudnionych było około 3,15 miliona osób. niespełna połowa z nich (1,45 mln) w czasie realizacji badania wciąż wykonywała pracę w ramach takiej umowy. Dla większości z tych osób była to przy tym praca dodatkowa – jako swoją główną (bądź jedyną) pracę wskazało ją niespełna pół miliona osób (czyli niespełna 2% populacji w wieku 18–69 lat)⁷.

Umowy cywilnoprawne najpopularniejsze były w grupie do 24. roku życia – w okresie ostatniego roku pracę taką wykonywało prawie 30% osób w tej kategorii. Wraz z wiekiem popularność tej formy zatrudnienia systematycznie spada – aż do niespełna 8%

⁷ Spośród 1,45 mln osób pracujących aktualnie na umowę cywilnoprawną 0,5 mln wykonywało ją, będąc równocześnie zatrudnionymi na umowę o pracę. Spośród 487,2 tys. osób wskazujących umowę cywilnoprawną jako aktualnie główne źródło dochodów z pracy jedynie 44 tys. było równocześnie zatrudnionych na etat.

w kohorcie 65+. W najmłodszej grupie najwyższy był też odsetek osób, dla których ta forma zatrudnienia stanowiła jedyne bądź główne źródło dochodów z pracy.

Tabela 8. Częstość występowania umów cywilnoprawnych

a) Procent osób zatrudnionych na umowę cywilno-prawną*

Wiek	12 miesięcy	Aktualnie	Aktualnie główna
18–24	29,5	9,2	4,3
25–34	13,4	5,7	2,8
35–44	10,5	5,1	0,8
45–54	9,5	5,3	1,9
55–64	7,9	5,1	1,6
65+	7,8	4,2	0,4
Ogółem	12,1	5,6	1,9

b) Liczba zatrudnionych w kraju (w tys.)

Wiek	12 miesięcy	Aktualnie	Aktualnie główna
18–24	844,7	262,4	124,2
25–34	656,1	280,4	136,5
35–44	584,5	284,0	42,6
45–54	420,4	236,0	84,0
55–64	433,8	276,8	88,2
65+	208,1	112,6	11,7
Ogółem	3147,6	1452,2	487,2

* Podstawą procentowania jest ogół osób w poszczególnych kategoriach wiekowych (uwzględniając także osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo).

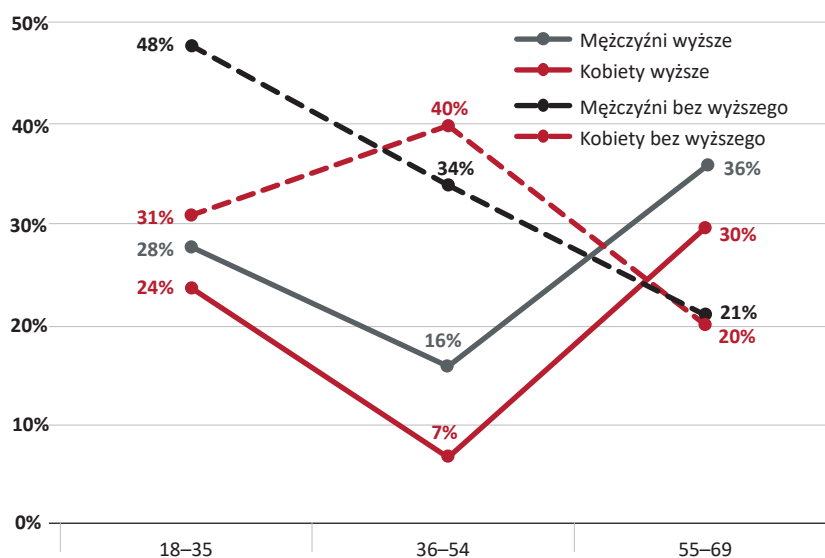
Ponad połowa (56,3%) zatrudnionych w minionych 12 miesiącach na umowę cywilnoprawną wykonywało tylko jedną taką umowę i ponad trzy czwarte (76,5%) pracowało w ten sposób wyłącznie dla jednego zleceniodawcy. Relatywnie rzadkie były przypadki, gdy ktoś dla jednego zleceniodawcy wykonał w rozpatrywanym okresie więcej niż dwie umowy (łącznie 13,1% przypadków).

Tabela 9. Liczba umów cywilnoprawnych i liczba zleceniodawców

Łączna liczba umów	Jeden zleceniodawca (w minionych 12 miesiącach)	Więcej niż jeden zleceniodawca (w minionych 12 miesiącach)	Ogółem
1	56,3%	0,0%	56,3%
2	7,1%	10,6%	17,7%
3–4	5,2%	7,7%	12,9%
5–9	3,5%	3,3%	6,9%
10+	4,4%	1,9%	6,2%
Ogółem	76,5%	23,5%	100,0%

Procent ogółu osób pracujących w ramach umów cywilnoprawnych w minionych 12 mies. (N = 481).

W grupie osób z wyższym wykształceniem umowę cywilnoprawną jako swoją jedyną/główną pracę najczęściej wskazywały osoby najstarsze⁸ i najmłodsze. W przypadku osób z niższym wykształceniem widoczna jest pewna różnica między kobietami a mężczyznami. Wśród mężczyzn wraz z wiekiem systematycznie maleje odsetek deklarujących umowę cywilnoprawną jako pracę główną.

Wykres 4. Umowa cywilnoprawna jako jedyna/główna praca w zależności od płci i wykształcenia (w %)

N dla mężczyzn: (18–35, wyższe) = 31, (36–54, wyższe) = 19, (55–69, średnie) = 28, (55–69, wyższe) = 18.

N dla kobiet: (36–54, średnie) = 33, (55–69, średnie) = 34, (55–69, wyższe) = 19. Pozostałe liczebności ≥ 41.

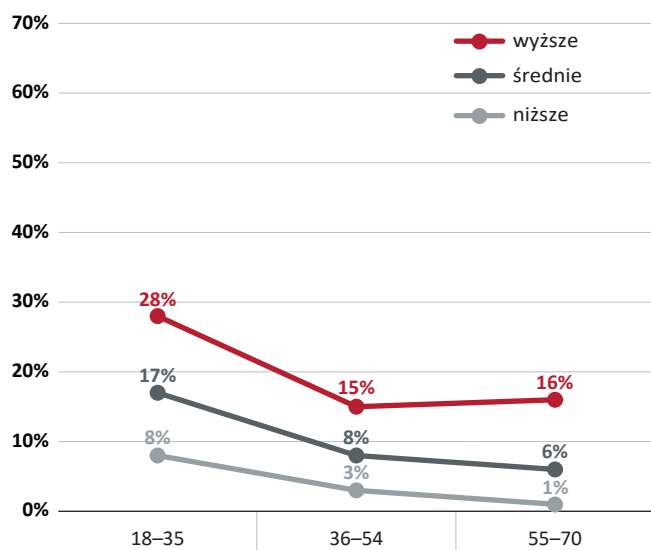
⁸ W przypadku osób powyżej 54. roku życia w 39% były to osoby będące już na emeryturze.

Własna działalność gospodarcza

W sumie 12,8% ogółu ludności w wieku 18–69 lat prowadziło własną działalność gospodarczą (rolniczą 5,2%, pozarolniczą 7,6%). Przyszłość swojej działalności w perspektywie nadchodzących 12 miesięcy przedsiębiorcy postrzegali optymistycznie. Praktycznie nikt nie przewidywał, że zmuszony będzie ograniczyć zatrudnienie bądź, że zmniejszą mu się obroty z działalności⁹. Prognozy wzrostowe wyraźnie przy tym zależały od branży¹⁰, a także od wieku i poziomu wykształcenia przedsiębiorców. Optymizm był wyraźnie największy w kategorii do 35. roku życia i rósł wraz z poziomem wykształcenia. Około 60% najmłodszych osób z wykształceniem średnim bądź wyższym spodziewało się, że obroty ich firmy wzrosną.

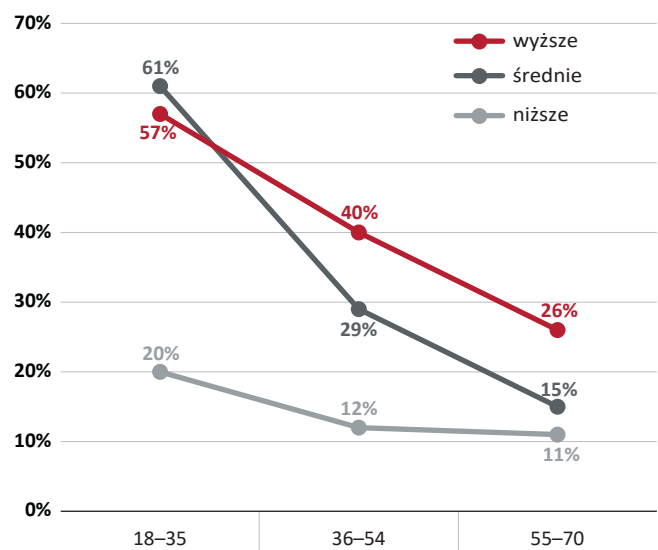
Wykres 5. W najbliższych 12 miesiącach w firmie...

a) wzrost zatrudnienia (w %)

N (niższe, 18–35) = 14. N (wyższe, 55–69) = 28.
Pozostałe liczebności ≥ 42.

b) wzrost obrotów (w %)

N (niższe, 18–35) = 13. N (średnie, 55–69) = 38.
N (wyższe, 55–69) = 30. Pozostałe liczebności ≥ 44.

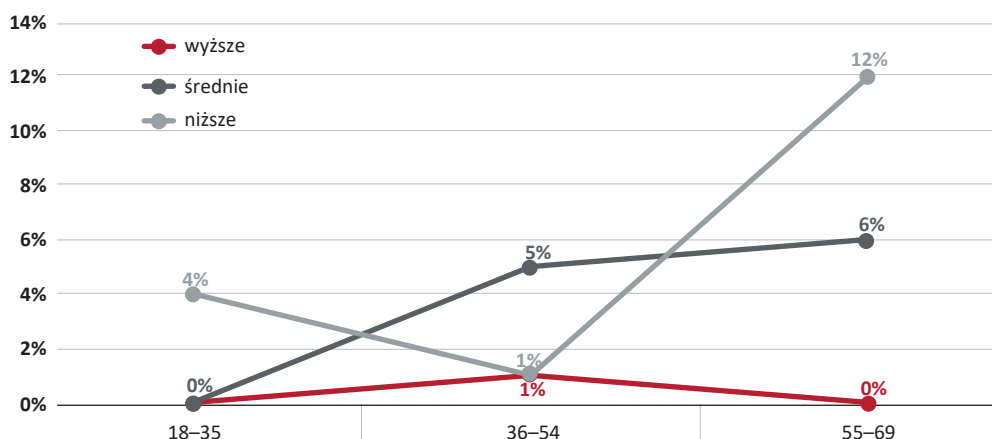
Do rzadkości należały deklaracje, że w ciągu najbliższego roku działalność gospodarcza zostanie przerwana lub zakończona (16 wskazań na 448 respondentów). Względnie

⁹ Obawy takiej nie wyraził nikt prowadzący działalność rolniczą i zaledwie 3 osoby na 289 prowadzących działalność pozarolniczą.

¹⁰ Spodziewany wzrost zatrudnienia: działalność rolnicza – 2%, pozarolnicza – 17%; spodziewany wzrost obrotów: działalność rolnicza – 12%, pozarolnicza – 42%.

najczęściej wskazywali na taką ewentualność starsi przedsiębiorcy z wykształceniem zasadniczym zawodowym bądź niższym. Wśród powodów przerwania działalności najczęściej podawano przejście na emeryturę.

Wykres 6. Odsetek osób zamierzających przerwać bądź zakończyć własną działalność gospodarczą w najbliższych 12 miesiącach (w %)

N (niższe, 18–35) = 15. N (wyższe, 55–69) = 30.

Pozostałe liczebności ≥ 45 .

Wśród utrudnień napotykaných w prowadzonej działalności gospodarczej trzy wybijały się na pierwszy plan – zwłaszcza w działalności pozarolniczej. Były to uciążliwe przepisy prawne, zbyt duże obciążenia podatkowe oraz zbyt duża konkurencja. Rolnicy relatywnie często wskazywali też na zły stan zdrowia i złą sytuację finansową (należy pamiętać, że działalność rolnicza prowadzona jest zwłaszcza przez osoby ze starszych kohort wiekowych). Nie obserwujemy radykalnych różnic między trudnościami diagnozowanymi przez kobiety i przez mężczyzn. W tym kontekście warto jedynie odnotować dość częste wzmianki o braku odpowiednich pracowników (23,5% wśród mężczyzn prowadzących działalność pozarolniczą¹¹) oraz relatywnie częstsze wskazania przez kobiety na konieczność opieki nad dzieckiem bądź innym członkiem rodziny w grupie osób prowadzących działalność rolniczą.

¹¹ W dużej mierze wiązało się to z branżą działalności – na niedobór rąk do pracy szczególnie często skarżyli się przedsiębiorcy z branż silnie zdominowanych przez mężczyzn: przemysł i górnictwo (na brak odpowiednich pracowników wskazywało 34% respondentów) oraz budownictwo i transport (32%).

Tabela 10. Utrudnienia napotymane w działalności gospodarczej*

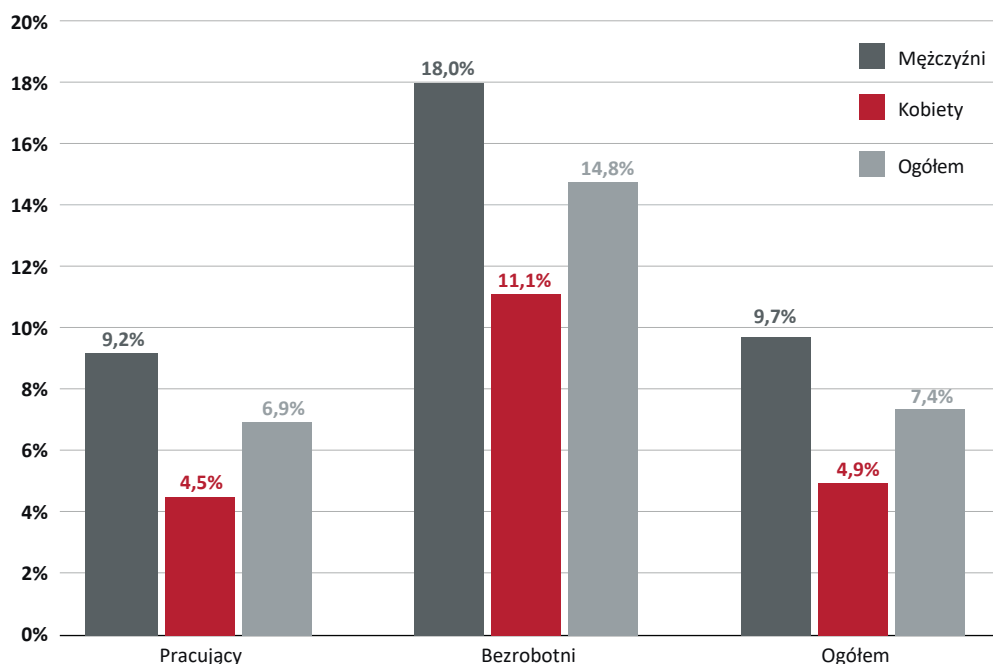
	Działalność pozarolnicza – mężczyźni	Działalność pozarolnicza – kobiety	Działalność rolnicza – mężczyźni	Działalność rolnicza – kobiety	Ogółem
N	188	113	144	66	511
Uciążliwe przepisy prawne	34,3	42,7	29,4	20,2	33,0
Zbyt duże obciążenia podatkowe	41,7	46,3	14,6	14,7	31,6
Zbyt duża konkurencja	35,0	37,2	25,5	18,6	30,7
Brak odpowiednich pracowników	23,5	12,4	7,8	8,1	14,7
Stan zdrowia	6,0	12,1	19,3	24,8	13,5
Zła sytuacja finansowa firmy	4,0	6,3	16,0	20,7	10,1
Inny powód	4,6	5,8	17,7	10,0	9,2
Opieka nad dzieckiem/członkiem rodziny	6,8	10,3	4,7	11,7	7,6
Wiek	5,3	3,8	5,1	9,3	5,4
Ograniczona dostępność kredytu	6,3	5,0	4,3	3,4	5,1
Brak odpowiednich certyfikatów i uprawnień	3,9	0,0	3,1	1,2	2,5
Sytuacja rodzinna	3,1	1,6	2,4	1,6	2,4
Brak chęci do prowadzenia działalności	2,5	0,8	1,9	1,9	1,9
Przejście na emeryturę	1,6	1,1	1,8	3,2	1,8
Niedostateczne doświadczenie	1,9	2,4	1,2	1,0	1,7

* Pytanie wielokrotnego wyboru, procenty nie muszą sumować się do 100%.

Praca nieformalna

Pracę w ramach umowy nieformalnej deklarowało ogółem 7,4% osób aktywnych zawodowo (tj. pracujących w ramach formalnych umów bądź niepracujących w ramach takich umów, ale szukających pracy). Pracę w szarej strefie wyraźnie częściej podejmowali mężczyźni oraz osoby „oficjalnie bezrobotne”.

Wykres 7. Odsetek osób wykonujących pracę w ramach umowy nieformalnej wśród aktywnych zawodowo

Minimalna liczebność (bezrobotne kobiety) = 77.

Rodzaj pracy wykonywanej w ramach umów nieformalnych bardzo wyraźnie różnił się między płciami. Wśród mężczyzn lwia część tych prac to prace praktycznie niewykonywane przez kobiety: roboty budowlane, remonty i naprawy (łącznie 58% badanych wskazywało przynajmniej jedną z tych kategorii).

Wśród kobiet na plan pierwszy wysuwa się gastronomia (31%), bardzo rzadko wskazywana z kolei przez mężczyzn. Dość częste wskazywanie „innych prac”, niewymienionych na liście, w szczególności dotyczy osób z wyższym wykształceniem.

Tabela 11. Rodzaje pracy wykonywanej w ramach umowy nieformalnej*

a) Mężczyźni

Rodzaje pracy	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Inne prace	23,4	31,6	81,1	37,1
Budowlane	54,0	44,4	13,1	42,8
Remonty i naprawy	31,8	45,6	23,5	35,6

Rodzaje pracy	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Gastronomia	3,3	2,0	0,0	2,2
Ogrodnicze i rolne	8,7	11,7	19,7	11,9
Handel	2,8	4,3	6,6	4,1
Praca opiekuńcza	0,0	0,0	0,0	0,0
Pomoc domowa/sprzątanie	0,0	2,0	0,0	0,8
Korepetycje	0,0	1,5	2,0	0,9
Prace krawieckie	0,0	0,0	6,5	1,2
N	72	65	31	168

b) Kobiety

Rodzaje pracy	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Inne prace	13,4	26,9	43,2	27,7
Budowlane	0,0	0,0	0,0	0,0
Remonty i naprawy	0,0	1,3	0,0	0,6
Gastronomia	20,5	40,9	21,0	31,0
Ogrodnicze i rolne	31,7	7,5	7,1	13,2
Handel	2,0	12,3	13,4	10,1
Praca opiekuńcza	17,1	12,8	6,0	12,2
Pomoc domowa/sprzątanie	21,5	5,0	3,2	8,5
Korepetycje	0,0	0,0	12,6	3,1
Prace krawieckie	2,6	1,6	0,0	1,5
N	23	48	24	95

c) Ogółem

Rodzaje pracy	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Inne prace	21,0	29,6	64,6	33,7
Budowlane	41,0	25,5	7,4	27,3
Remonty i naprawy	24,2	26,7	13,3	23,0
Gastronomia	7,4	18,5	9,1	12,6
Ogrodnicze i rolne	14,2	9,9	14,2	12,4
Handel	2,6	7,7	9,5	6,2
Praca opiekuńcza	4,1	5,5	2,6	4,4

Rodzaje pracy	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Pomoc domowa/sprzątanie	5,2	3,3	1,4	3,6
Korepetycje	0,0	0,9	6,6	1,7
Prace krawieckie	0,6	0,7	3,7	1,3
N	95	114	54	263

* Pytanie wielokrotnego wyboru, procenty nie muszą sumować się do 100%.

Praca nieformalna wykonywana była dla różnych podmiotów, przy czym odpowiedzi różniły się ze względu na płeć i poziom wykształcenia respondentów. Uwagę zwraca fakt, że praca wykonywana przez osoby z wyższym wykształceniem relatywnie często świadczona była na rzecz rodziny i znajomych (zwłaszcza w przypadku mężczyzn).

Tabela 12. Dla kogo wykonywana jest praca nieformalna*

a) Mężczyźni

Praca nieformalna	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Dla firmy	47,2	21,5	23,7	32,9
Dla rodziny, znajomych	20,6	39,4	67,1	36,4
Dla kogoś innego	33,5	43,1	28,8	36,4
Na własny rachunek	7,5	3,4	0,0	4,5
N	72	65	31	168

b) Kobiety

Praca nieformalna	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Dla firmy	33,1	53,7	23,0	41,1
Dla rodziny, znajomych	36,0	21,9	31,4	27,7
Dla kogoś innego	30,9	19,1	33,9	25,6
Na własny rachunek	0,0	10,1	19,9	10,1
N	23	48	24	95

c) Ogółem

Praca nieformalna	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Dla firmy	43,8	35,2	23,4	35,9
Dla rodziny, znajomych	24,3	31,9	51,6	33,2
Dla kogoś innego	32,9	32,9	31,1	32,5

Praca nieformalna	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Na własny rachunek	5,7	6,3	8,6	6,5
N	95	114	54	263

* Pytanie wielokrotnego wyboru, procenty nie muszą sumować się do 100%.

Dla co czwartej osoby pracującej w szarej strefie (25,6%) była to jedyna bądź główna praca. Dotyczyło to zwłaszcza osób młodszych i w szczególności mężczyzn. Praca niesformalizowana była w zdecydowanej większości przypadków wynikiem obopólnie akceptowanego porozumienia między stronami – tylko 16% osób uznało tę formę zatrudnienia za przejaw nieuczciwego traktowania przez pracodawcę.

Tabela 13. Praca nieformalna jako praca główna i jako przejaw nieuczciwego traktowania

a) Praca bez umowy jako główna

Płeć	Wiek	% osób w grupie	Liczebności
Mężczyźni	18–35	36,2	93
Mężczyźni	36–54	28,3	56
Mężczyźni	55–69	13,6	19
Mężczyźni	Ogółem	31,1	168
Kobiety	18–35	15,9	60
Kobiety	36–54	20,9	24
Kobiety	55–69	5,8	11
Kobiety	Ogółem	16,0	95
Ogółem	18–35	28,2	153
Ogółem	36–54	26,1	80
Ogółem	55–69	10,8	30
Ogółem	Ogółem	25,6	263

b) Praca bez umowy przejawem nieuczciwego traktowania

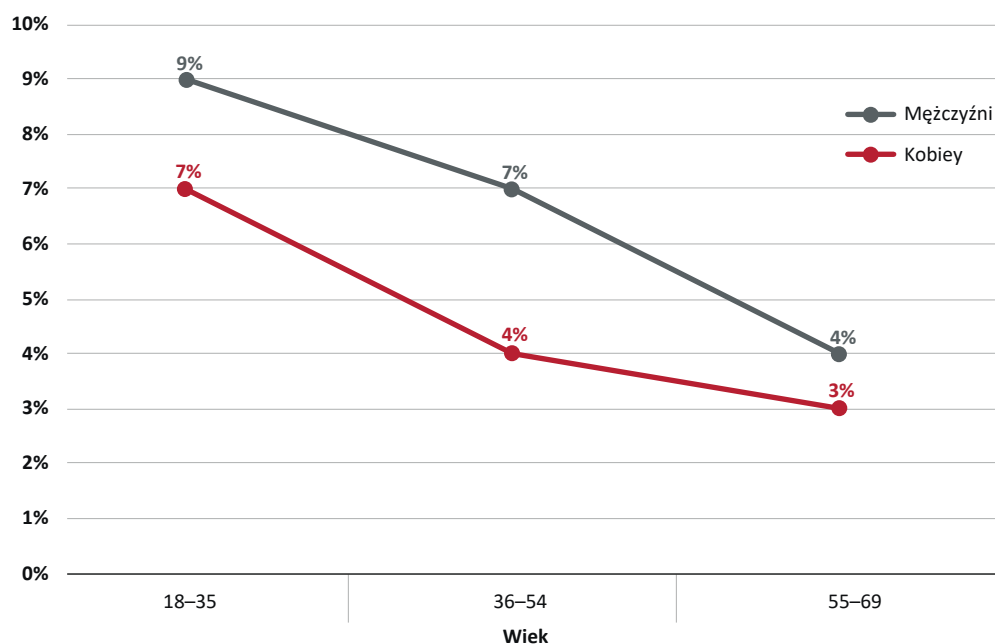
Płeć	Wiek	% osób w grupie	Liczebności
Mężczyźni	18–35	16,6	93
Mężczyźni	36–54	19,2	56
Mężczyźni	55–69	19,5	19
Mężczyźni	Ogółem	17,8	168

Płeć	Wiek	% osób w grupie	Liczebności
Kobiety	18–35	16,3	59
Kobiety	36–54	11,3	24
Kobiety	55–69	0,0	11
Kobiety	Ogółem	13,1	94
Ogółem	18–35	16,5	152
Ogółem	36–54	16,8	80
Ogółem	55–69	12,4	30
Ogółem	Ogółem	16,1	262

* Odpowiedzi osób wykonujących pracę na podstawie umowy ustnej w minionych 12 mies.

Osobom pracującym na podstawie formalnych umów, zadano pytanie, czy zdarza im się część wynagrodzenia otrzymywać nieformalnie („pod stołem”). Ogółem sytuację taką zasygnalizowało 6% pracujących, przy czym zjawisko to było częstsze wśród mężczyzn i słabło wraz z wiekiem.

Wykres 8. Odsetek osób deklarujących otrzymywanie części wypłaty „pod stołem” w przypadku pracy na umowę sformalizowaną

Minimalna liczebność (kobiety, 55–69) = 242.

Bezrobotni i szukający pracy

Stopa bezrobocia liczona według metody stosowanej w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) wyniosła w naszej próbie 5,9%¹². Widoczna jest zależność od wieku i wykształcenia oraz w nieco mniejszym stopniu od płci. Stopa bezrobocia spada wraz z wiekiem (wyjątkiem od tej zasady są osoby z wyższym wykształceniem), co w szczególności uwidacznia się wśród mężczyzn. Kategorią, która negatywnie wybija się na pierwszy plan są osoby do 35. roku życia bez średniego wykształcenia. Wśród osób poniżej 55. roku życia obserwujemy bardzo silny spadek stopy bezrobocia wraz ze wzrostem wykształcenia. W najmłodszej grupie mężczyzn jest to różnica między 16,4% dla wykształcenia zawodowego lub niższego, a 1,7% dla wykształcenia wyższego.

Stopa bezrobocia długotrwałego (bezrobotni deklarujący bezskuteczne poszukiwanie pracy od ponad 12 mies.) wynosi 1,4% i jest taka sama wśród mężczyzn i kobiet.

Tabela 14. Stopa bezrobocia (liczona według metodologii BAEL)

a) Stopa bezrobocia

Płeć	Wiek	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	16,4	10,0	1,7	9,5
Mężczyźni	36–54	6,6	5,7	0,8	4,6
Mężczyźni	55–69	2,6	4,4	4,7	3,6
Mężczyźni	Ogółem	7,8	7,4	1,8	6,1
Kobiety	18–35	21,0	6,4	4,0	6,7
Kobiety	36–54	8,0	4,6	3,8	5,1
Kobiety	55–69	5,6	4,8	5,9	5,3
Kobiety	Ogółem	9,5	5,3	4,1	5,7
Ogółem	18–35	17,6	8,6	3,1	8,2

¹² Za osobę bezrobotną zostali uznani respondenci, którzy zadeklarowali, że aktualnie szukają pracy, w minionych 30 dniach podejmowali czynności na rzecz znalezienia pracy i byli gotowi podjąć ją w najbliższych 7 dniach, a przy tym nie byli aktualnie zatrudnieni na umowę o pracę (bądź jeśli byli, nie wykonywali jej przez ostatnie 3 mies.), nie prowadzili działalności gospodarczej, nie mieli trwającej umowy cywilnoprawnej, nie pomagali nieodpłatnie w rodzinnej działalności gospodarczej i zaprzeczyli, by ich status zawodowy oznaczał pracę na pełny bądź niepełny etat. W poczet pracujących nie wliczono osób, które jako jedyną aktualnie wykonywaną pracę zadeklarowały pracę na podstawie umowy nieformalnej. Ich uwzględnienie praktycznie nie wpływa jednak na wyniki (stopa bezrobocia po uwzględnieniu tej poprawki obniża się o 0,1%).

Płeć	Wiek	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Ogółem	36–54	7,2	5,2	2,6	4,9
Ogółem	55–69	3,5	4,6	5,3	4,3
Ogółem	Ogółem	8,4	6,4	3,2	5,9

b) Liczba aktywnych zawodowo

Płeć	Wiek	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	135	265	137	538
Mężczyźni	36–54	243	198	187	628
Mężczyźni	55–69	166	106	61	333
Mężczyźni	Ogółem	545	570	385	1499
Kobiety	18–35	49	166	232	448
Kobiety	36–54	164	205	285	654
Kobiety	55–69	78	114	64	255
Kobiety	Ogółem	291	485	581	1358
Ogółem	18–35	185	432	370	986
Ogółem	36–54	407	403	472	1282
Ogółem	55–69	244	220	124	589
Ogółem	Ogółem	836	1055	966	2857

W badaniu BKL stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 6,9%. Wystąpiła znacząca różnica między mężczyznami (5,6%) a kobietami (8,3%), spowodowana przede wszystkim znaczącą dysproporcją w najmłodszej kategorii wiekowej. Główną determinantą rejestrowanego bezrobocia (podobnie jak bezrobocia „BAEL-owskiego”) jest poziom wykształcenia. Rejestrowane bezrobocie jest praktycznie nieobserwowane w grupie mężczyzn z wyższym wykształceniem i jedynie sporadycznie występuje wśród kobiet z dyplomem uczelni (poniżej 4%).

Tabela 15. Stopa bezrobocia rejestrowanego

a) Stopa bezrobocia

Płeć	Wiek	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	9,5	6,0	1,2	5,5
Mężczyźni	36–54	11,3	3,9	0,4	5,8

Płeć	Wiek	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Mężczyźni	55–69	6,8	5,3	1,1	5,4
Mężczyźni	Ogółem	9,5	5,1	0,8	5,6
Kobiety	18–35	31,9	15,3	5,5	12,4
Kobiety	36–54	13,4	3,5	2,3	5,6
Kobiety	55–69	12,3	6,7	4,3	7,9
Kobiety	Ogółem	16,3	8,5	3,8	8,3
Ogółem	18–35	16,5	9,9	4,0	8,8
Ogółem	36–54	12,1	3,7	1,5	5,7
Ogółem	55–69	8,6	6,0	2,8	6,5
Ogółem	Ogółem	12,0	6,7	2,6	6,9

b) Liczba aktywnych zawodowo

Płeć	Wiek	Niższe	Średnie	Wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	121	247	137	505
Mężczyźni	36–54	249	194	186	629
Mężczyźni	55–69	172	107	58	338
Mężczyźni	Ogółem	543	548	381	1472
Kobiety	18–35	55	178	235	468
Kobiety	36–54	174	202	281	657
Kobiety	55–69	84	116	63	262
Kobiety	Ogółem	313	496	579	1387
Ogółem	18–35	176	425	372	974
Ogółem	36–54	424	395	467	1286
Ogółem	55–69	256	223	121	600
Ogółem	Ogółem	856	1044	960	2859

Ogólnie co dziewiąta osoba pracująca (11,1%) w czasie badania była w trakcie poszukiwania innej pracy. Bardzo wyraźnie wiązało się to z wiekiem – im młodsza osoba, tym bardziej prawdopodobne jest, że stara się ona zmienić miejsce pracy. W przypadku osób niepracujących do głosu dochodzi wyraźna różnica między płciami: w tej grupie mężczyźni szukają pracy mniej więcej dwa razy częściej niż kobiety. Poszukiwanie pracy przez osoby niepracujące utrzymuje się na relatywnie wysokim poziomie w kohortach wiekowych 18–35 i 26–54, by radykalnie spać w grupie po 54. roku życia.

Jeśli przyjrzeć się osobom szukającym pracy z perspektywy ich aktualnego statusu zawodowego, to okazuje się, że (nieznaczna) większość szukających pracy stanowią osoby aktualnie pracujące¹³.

Tabela 16. Odsetek szukających pracy wśród pracujących i niepracujących

a) Dane %

Płeć	Wiek	Pracujący: % szukających innej pracy	Niepracujący: % szukających pracy
Mężczyźni	18–35	16,2	41,5
Mężczyźni	36–54	11,5	41,2
Mężczyźni	55–69	3,1	7,0
Mężczyźni	Ogółem	11,3	22,9
Kobiety	18–35	16,9	19,7
Kobiety	36–54	9,6	23,7
Kobiety	55–69	3,5	4,1
Kobiety	Ogółem	10,9	12,6
Ogółem	18–35	16,5	28,3
Ogółem	36–54	10,6	30,0
Ogółem	55–69	3,3	5,3
Ogółem	Ogółem	11,1	16,7

b) Liczebności

Płeć	Wiek	Pracujący: % szukających innej pracy	Niepracujący: % szukających pracy
Mężczyźni	18–35	465	173
Mężczyźni	36–54	590	99
Mężczyźni	55–69	290	314
Mężczyźni	Ogółem	1346	586
Kobiety	18–35	410	264
Kobiety	36–54	602	177
Kobiety	55–69	220	452
Kobiety	Ogółem	1232	892

¹³ 11,1% z 2578 pracujących to 287, podczas gdy 16,7% z 1478 niepracujących to 247.

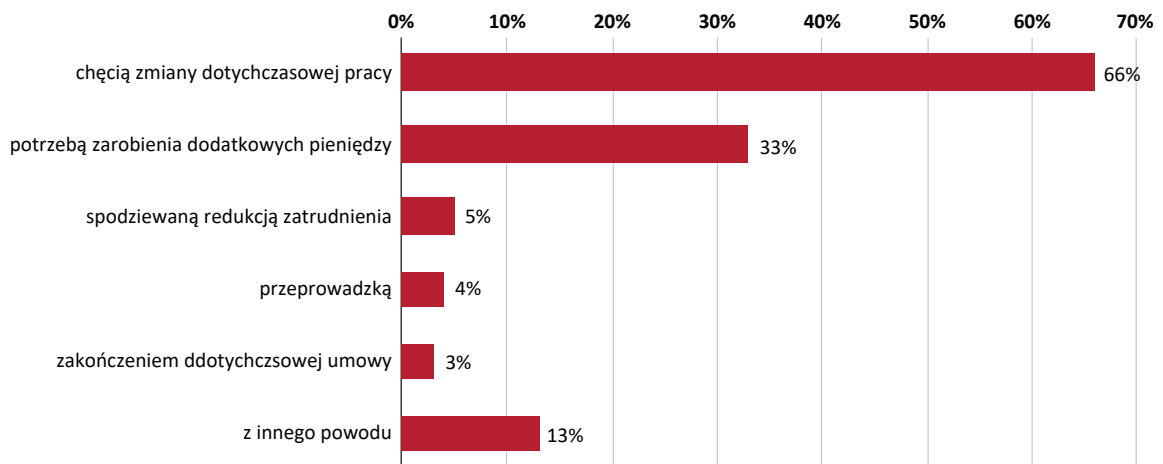
Płeć	Wiek	Pracujący: % szukających innej pracy	Niepracujący: % szukających pracy
Ogółem	18–35	875	436
Ogółem	36–54	1192	276
Ogółem	55–69	510	766
Ogółem	Ogółem	2578	1478

Osoby pracujące swoje poszukiwanie pracy najczęściej uzasadniały w najbardziej oczywisty sposób – chęcią zmiany pracy dotychczasowej. Co trzecia osoba wskazywała na konieczność zarobienia dodatkowych pieniędzy.

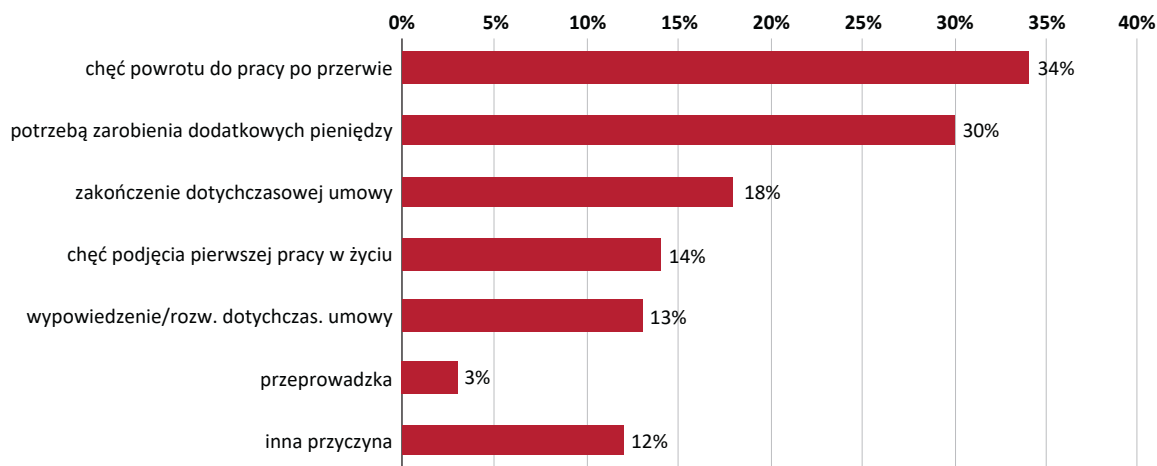
Dla osób niepracujących głównym motywem poszukiwań był powrót do życia zawodowego po przerwie, a także potrzeba zarobienia dodatkowych pieniędzy. Część z nich doświadczyła niedawno zakończenia dotychczasowej umowy.

Przyczyny szukania pracy (przez pracujących i niepracujących) były bardzo zbliżone wśród kobiet i mężczyzn.

Wykres 9. Przyczyny szukania innej pracy przez już pracujących (w %)

* Pytanie wielokrotnego wyboru, procenty nie muszą sumować się do 100%. N = 287.

Wykres 10. Przyczyny szukania pracy przez aktualnie niepracujących (w %)

* Pytanie wielokrotnego wyboru, procenty nie muszą sumować się do 100%. N = 244.

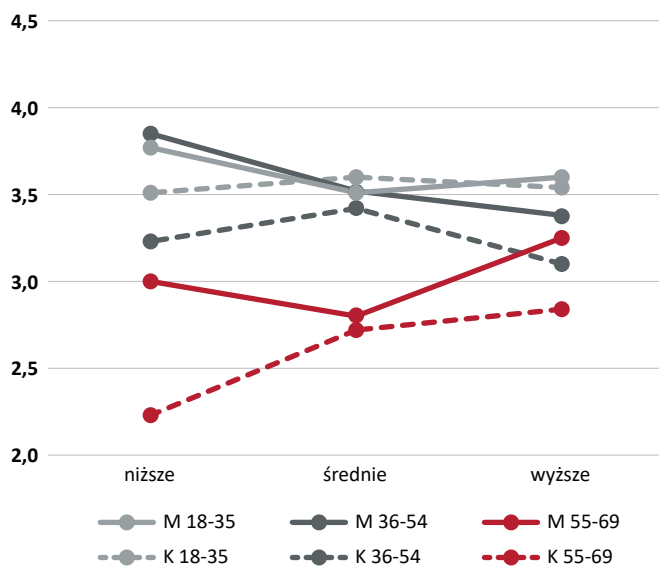
Osoby zatrudnione na umowę o pracę zapytano o to, czy w razie utraty aktualnej pracy miałyby problem ze znalezieniem nowej, podobnie płatnej. Wszystkich zaś poproszono o porównanie pod tym względem sytuacji obecnej z sytuacją sprzed 5 lat. Na wykresach przedstawiono wyniki w taki sposób, by wysoka wartość oznaczała lepszą sytuację (mniejszy problem, większą łatwość w znalezieniu pracy). Postrzegana trudność znalezienia pracy zależy od płci i wieku. Przede wszystkim wyraźnie widać, że swoje szanse najniżej oceniają osoby z najstarszej kategorii wiekowej, a relatywnie najlepiej – te z najmłodszej kohorty. Widoczne jest to zwłaszcza w przypadku porównania do sytuacji sprzed 5 lat, co może być uzasadnione tym, że dla osób najmłodszych okres pięciu lat wiąże się z relatywnie większym przyrostem doświadczenia zawodowego, niż ma to miejsce w przypadku starszych roczników. W obu sytuacjach obserwujemy, że mężczyźni na ogół postrzegają swoje perspektywy bardziej pozytywnie niż kobiety. Nie ma natomiast jednoznacznego związku szans zatrudnieniowych z poziomem wykształcenia.

Dominującym sposobem poszukiwania pracy jest czerpanie informacji z Internetu, zwłaszcza w najmłodszej grupie wiekowej. Na drugim miejscu (a w kohorcie 55+ zdecydowane na pierwszym) znajduje się pomoc rodziny i znajomych. Trzecią opcją jest bezpośredni kontakt z pracodawcą czy to poprzez wysyłanie CV, czy to poprzez udział w rozmowie rekrutacyjnej (rzadsze w przypadku najstarszej kategorii). Wśród osób już zatrudnionych – we wszystkich grupach wiekowych – zdecydowanie najczęściej wskazywana ścieżka osiągniętego sukcesu to wsparcie rodziny i znajomych. Interesujące jest to, że najstarsze

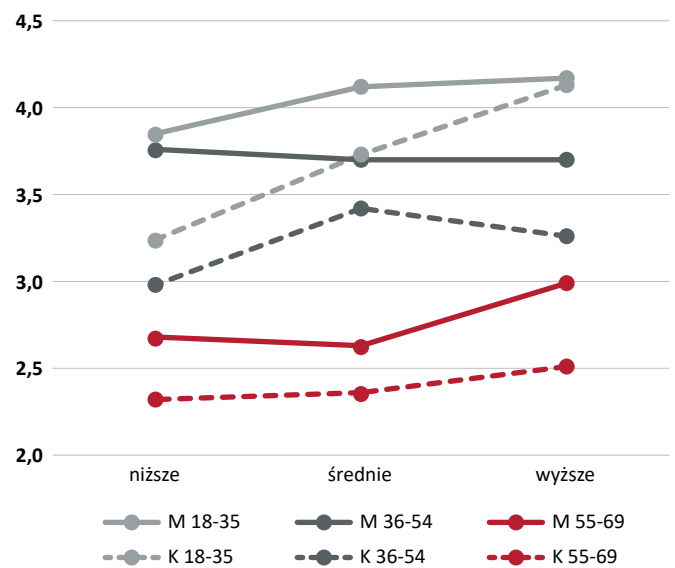
osoby, które zdecydowanie rzadziej od młodych szukają pracy przez bezpośredni kontakt z pracodawcą, wyraźnie częściej od najmłodszych deklarowały ten sposób za leżący u podstaw swojego aktualnego zatrudnienia¹⁴. Minimalny udział Internetu w znajdowaniu pracy przez starsze osoby po części wiąże się z faktem, że swoją obecną pracę podjęły one jeszcze przed epoką Internetu.

Wykres 11. Jak łatwo znaleźć pracę?

Czy miał(a)by problem ze znalezieniem nowej, podobnie płatnej pracy (skala 1–5)*

Czy znaleźć pracę obecnie byłoby łatwiej czy trudniej niż 5 lat temu? (skala 1–5)**

N (K 18–35, niższe) = 23. N (K 55–69, niższe) = 36.
N (K 55–69, wyższe) = 39. N (M 55–69, wyższe) = 39.

Minimalne N (kobiety, niższe, 25–35) = 47.

* Odpowiedzi osób zatrudnionych na umowę o pracę. Skala odpowiedzi: 1 zdecydowanie tak, 2 raczej tak, 3 trudno powiedzieć, 4 raczej nie, 5 zdecydowanie nie.

** Odpowiedzi wszystkich osób powyżej 25. roku życia (pominięto uchylających się od odpowiedzi). Skala: 1 znacznie trudniej, 2 trochę trudniej, 3 mniej więcej tak samo, 4 trochę łatwiej, 5 znacznie łatwiej.

¹⁴ Oczywiście interpretując wyniki musimy pamiętać o tym, że gdy osoby w wieku 55+ odnoszą się do okoliczności znalezienia swojej pracy, mogą mówić o sytuacji sprzed wielu lat, gdy były one jeszcze w młodym wieku.

Tabela 17. Sposoby szukania pracy***a) Jak szukają pracy?****

Sposoby szukania pracy	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Poszukiwanie informacji w internecie	76,7	62,7	39,9	67,3
Rodzina lub znajomi	52,0	57,3	61,8	55,1
Kontakt z pracodawcą (rozmowa, wysłanie cv)	45,4	41,1	22,6	41,3
Urząd pracy	22,6	28,2	27,2	25,3
Odpowiadanie na ogłoszenia w prasie	16,7	17,6	13,8	16,7
Inny sposób	7,0	13,3	13,2	10,1
Własne ogłoszenie w prasie lub internecie	12,4	4,3	5,9	8,6
Prywatne biuro, agencja rekrutacyjna	4,7	7,1	4,7	5,6
Szkoła lub uczelnia	5,7	3,5	0,0	4,2
Targi pracy	4,4	1,8	1,1	3,0
N	268	208	57	533

b) Jak znaleźli pracę?***

Sposoby szukania pracy	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Poszukiwanie informacji w internecie	22,4	9,6	2,3	13,0
Rodzina lub znajomi	46,7	43,6	37,1	43,6
Kontakt z pracodawcą (rozmowa, wysłanie cv)	13,0	23,4	26,0	20,1
Urząd pracy	5,7	6,5	7,7	6,4
Odpowiadanie na ogłoszenia w prasie	4,1	5,7	6,0	5,2
Inny sposób	6,4	7,1	8,9	7,2
Prywatne biuro, agencja rekrutacyjna	0,5	1,6	0,9	1,1
Szkoła lub uczelnia	2,1	2,3	5,1	2,7
Targi pracy	0,2	0,1	0,2	0,1

Sposoby szukania pracy	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Pracodawca lub agencja sami się zgłosili	5,0	5,2	8,8	5,8
Rekrutacja prowadzona wewnątrz firmy	3,6	5,5	4,0	4,6
N	718	943	338	2000

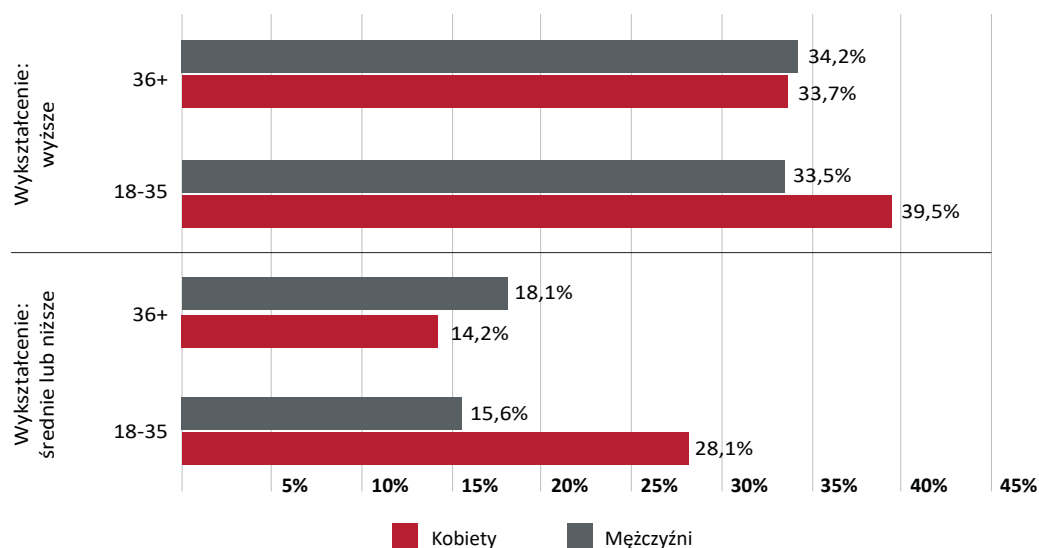
* Pytania wielokrotnego wyboru, procenty nie muszą sumować się do 100%.

** Odpowiedzi szukających pracy.

*** Odpowiedzi osób zatrudnionych na umowę o pracę.

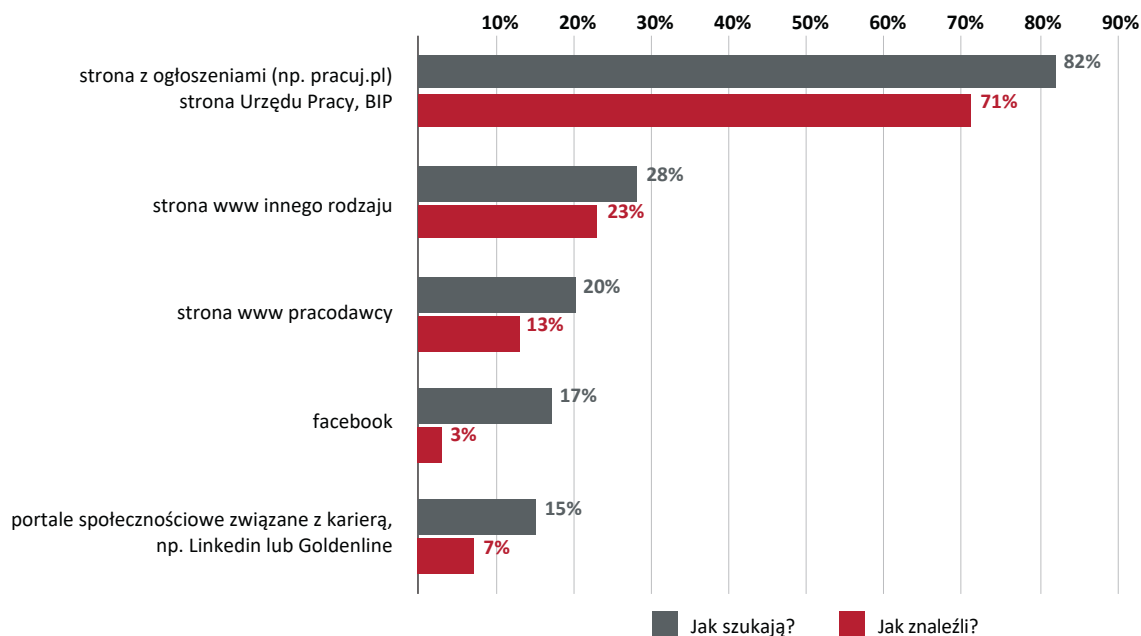
Szukający pracy relatywnie często deklarowali, że w minionych 30 dniach jacyś pracodawcy bądź agencje rekrutacyjne same zgłosiły się do nich z ofertą pracy. Sytuacja ta zdecydowanie częściej była udziałem osób z wyższym wykształceniem (niezależnie od płci).

Wykres 12. Odsetek osób, do których pracodawca lub agencja sama się zgłosiła z ofertą pracy, w podziale na wiek i poziom wykształcenia

N (mężcz. 18–35, wyższe) = 25. N (mężcz. 36+, wyższe) = 35. Pozostałe liczebności ≥ 46 .

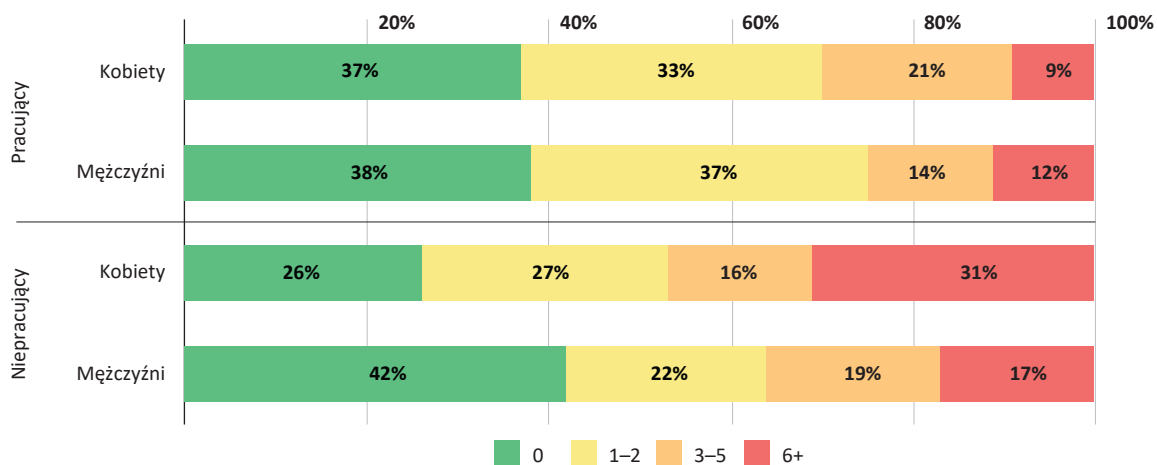
W przypadku szukania pracy przez Internet dominującym sposobem poszukiwań, jak również dominującym kanałem znalezienia pracy, były strony z ogłoszeniami (np. pracuj.pl czy strony urzędów pracy).

Wykres 13. Sposoby poszukiwania pracy przez Internet*

* Pytanie wielokrotnego wyboru, procenty nie muszą sumować się do 100%.

N (jak szukają?) = 155. N (jak znaleźli) = 259.

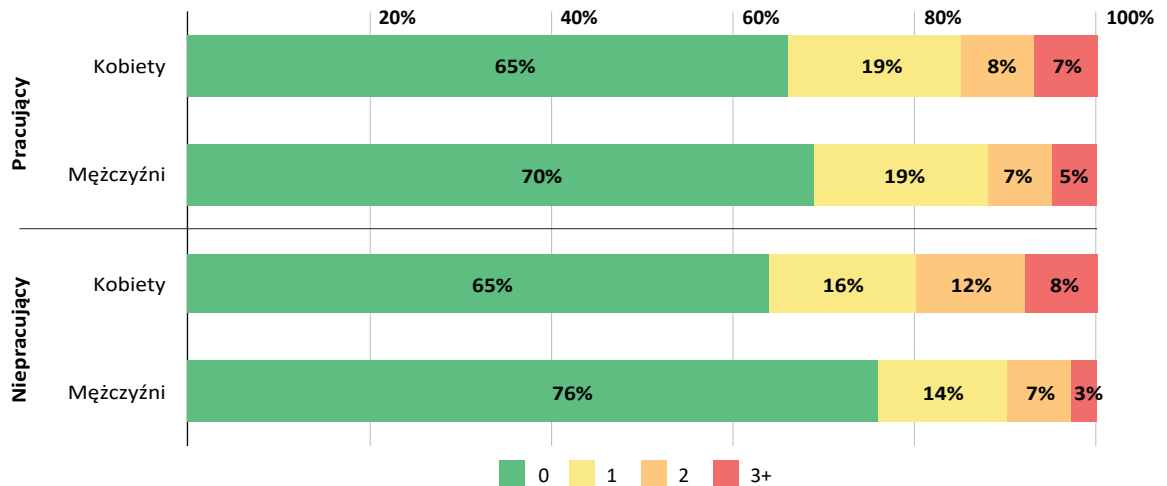
Deklarowana liczba godzin poświęconych na poszukiwanie pracy w minionych 7 dniach znacząco różniła się między respondentami (od poniżej 1 godziny do ponad 40 godzin), jednak najczęściej była dość niska. W przypadku niepracujących kobiety poświęcały na poszukiwania nieco więcej czasu niż mężczyźni.

Wykres 14. Liczba godzin poświęconych na poszukiwanie pracy w minionych 7 dniach

Minimalna liczebność (niepracujące kobiety) = 112.

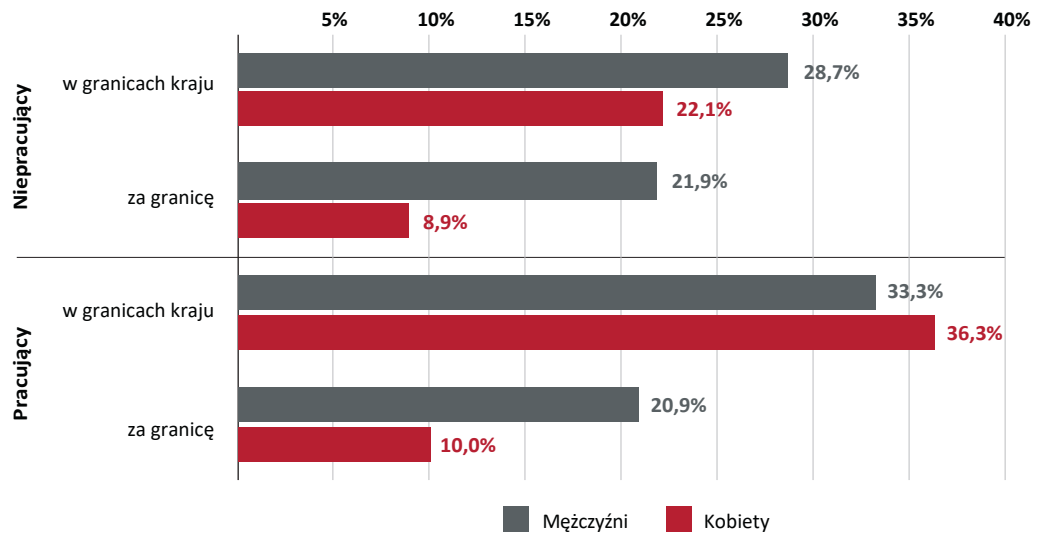
Większość szukających pracy nie uczestniczyła w minionych 4 tygodniach w żadnych rozmowach kwalifikacyjnych. Wśród niepracujących rozmowy takie nieco częściej podejmowały kobiety.

Wykres 15. Liczba rozmów kwalifikacyjnych w minionych 4 tygodniach, w podziale na pracujących i niepracujących oraz płeć

Minimalna liczebność (niepracujące kobiety) = 113.

Wykres 16. Odsetek osób deklaruujących gotowość do wyjazdu wiążącego się z przeprowadzką, w podziale na pracujących i niepracujących oraz płeć

Minimalna liczebność (niepracujące kobiety) = 112.

Ogółem prawie 40% szukających pracy deklarowało, że pracy szuka także poza swoim miejscem zamieszkania (w tym za granicą), co wiązałoby się z koniecznością przeprowadzki. O ile gotowość do przeprowadzki w granicach kraju wygląda podobnie w przypadku kobiet i mężczyzn, o tyle wyjazd zagraniczny dwukrotnie częściej wskazywali mężczyźni.

Zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn, zdecydowana większość szukających pracy chciałaby zatrudnić się na pełny etat. Wśród pracujących mamy jednak do czynienia z charakterystyczną różnicą między płciami – odsetek kobiet szukających pracy na część etatu (15,7%) jest niemal czterokrotnie większy niż wśród mężczyzn (4,2%).

Tabela 18. Deklarowany wymiar godzinowy poszukiwanej pracy* w podziale na pracujących i niepracujących oraz płeć (w %)

a) Niepracujący

Wymiar godzinowy	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Na pełny etat	77,0	72,0	74,8
Na część etatu	20,3	26,6	23,2
Dorywczo, na umowę cywilno-prawną	14,0	13,7	13,9
Chciałby rozpocząć działalność gospodarczą	7,9	5,0	6,6
N	134	112	247

b) Pracujący

Wymiar godzinowy	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Na pełny etat	86,5	77,0	82,1
Na część etatu	4,2	15,7	9,6
Dorywczo, na umowę cywilno-prawną	3,7	12,1	7,6
Chciałby rozpocząć działalność gospodarczą	6,9	6,5	6,7
N	152	135	287

c) Ogółem

Wymiar godzinowy	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Na pełny etat	82,1	74,8	78,7
Na część etatu	11,8	20,7	15,9
Dorywczo, na umowę cywilno-prawną	8,6	12,8	10,5
Chciałby rozpocząć działalność gospodarczą	7,3	5,8	6,6
N	287	247	534

* Pytanie wielokrotnego wyboru, procenty nie muszą sumować się do 100%.

Wszystkie osoby niepracujące (niezależnie od tego czy szukały pracy, czy nie), jak również tych spośród pracujących, którzy szukali innej pracy, zapytano o ewentualną gotowość douczenia się do nowego zawodu. Ogólnie gotowość taką zgłosiło trzech na pięciu respondentów, jednak bardzo silnie zależało to od wieku i statusu na rynku pracy. Wśród szukających pracy było to ponad 80%, a wśród nieaktywnych zawodowo nieznacznie tylko ponad 50%. Wśród niepracujących chęć zdobycia nowych kwalifikacji częściej występowała wśród kobiet (kobiety niepracujące, szukające pracy: bez mała 100%).

Tabela 19. Gotowość douczenia się do nowego zawodu

a) Niepracujący – nieszukający pracy

	Wiek	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
%	18–35	82,2	89,8	87,3
%	36–54	64,6	70,2	68,5
%	55–69	25,1	33,8	30,4
%	Ogółem	44,0	55,8	51,6
N	18–35	99	202	301
N	36–54	55	128	183
N	55–69	259	395	654
N	Ogółem	413	725	1137

b) Niepracujący – szukający pracy

	Wiek	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
%	18–35	80,2	96,9	87,1
%	36–54	74,8	82,9	78,8
%	55–69	58,5	76,4	66,7
%	Ogółem	75,0	88,3	81,0
N	18–35	72	51	122
N	36–54	41	40	81
N	55–69	22	19	40
N	Ogółem	134	110	244

c) Pracujący – szukający pracy

	Wiek	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
%	18–35	85,2	86,3	85,7
%	36–54	90,8	81,0	86,2
%	55–69	83,9	37,7	62,7
%	Ogółem	87,6	81,2	84,6
N	18–35	75	69	144
N	36–54	67	58	125
N	55–69	9	8	17
N	Ogółem	151	135	286

d) Ogółem

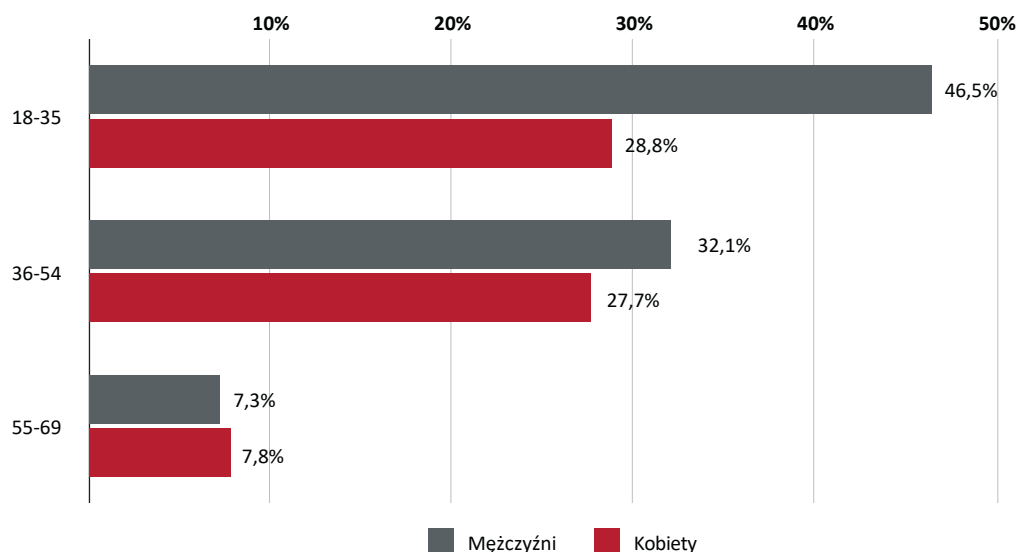
	Wiek	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
%	18–35	82,5	90,1	86,9
%	36–54	77,9	75,2	76,3
%	55–69	29,5	35,8	33,2
%	Ogółem	59,4	63,1	61,5
N	18–35	245	322	567
N	36–54	163	226	389
N	55–69	290	421	711
N	Ogółem	698	970	1667

* Łączone odsetki odpowiedzi „raczej tak” i „zdecydowanie tak”.

Ogółem co trzeci szukający pracy rozważał podjęcie własnej działalności gospodarczej, przy czym w bardzo ograniczonej mierze dotyczyło to kohorty 55+. Wśród najmłodszych chęć taką deklarowało zdecydowanie więcej mężczyzn.

Osoby niepracujące, ale szukające pracy, poproszono o wskazanie głównych czynników utrudniających znalezienie pracy. Na plan pierwszy wysuwa się pod tym względem brak ofert pracy w okolicy i brak odpowiednich kontaktów. Starsi mężczyźni relatywnie silnie podnoszą kwestię złego stanu zdrowia i wieku (problem z wiekiem wskazały też kobiety w wieku 55+). Wśród młodszych pań wyraźnie zaznacza się też kwestia opieki nad dzieckiem.

Wykres 17. Odsetek osób szukających pracy, które rozważają podjęcie własnej działalności gospodarczej, w rozbiciu na płeć i wiek

N (kobiety, 55–69) = 23. N (mężczyźni, 55–69) = 27. Pozostałe liczebności ≥ 95 .

Tabela 20. Czynniki utrudniające podjęcie pracy (opinie osób niepracujących szukających pracy)*

a) Mężczyźni

Czynniki utrudniające	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Brak ofert pracy w okolicy	1,30	2,18	1,81	1,65
Brak odpowiednich kontaktów	0,89	1,59	1,45	1,19
Brak uprawnień	0,97	0,77	1,28	0,96
Niedostateczne doświadczenie	1,12	0,67	0,77	0,92
Poziom wykształcenia	0,67	0,75	0,95	0,74
Zły stan zdrowia	0,15	0,82	1,61	0,60
Nauka lub doksztalcanie	0,69	0,25	0,61	0,54
Opieka nad dzieckiem	0,13	0,14	0,16	0,14
Wiek	0,03	0,59	1,88	0,49
Zajmowanie się domem	0,20	0,23	0,27	0,22
Opieka nad członkiem rodziny	0,10	0,19	0,28	0,16
Zajmowanie się gospodarstwem rolnym	0,07	0,20	0,00	0,10
N	57	34	17	107

b) Kobiety

Czynniki utrudniające	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Brak ofert pracy w okolicy	1,78	1,78	2,21	1,85
Brak odpowiednich kontaktów	1,54	1,54	1,89	1,59
Brak uprawnień	1,34	1,18	1,05	1,24
Niedostateczne doświadczenie	1,43	1,17	0,76	1,22
Poziom wykształcenia	1,03	0,77	0,93	0,92
Zły stan zdrowia	0,36	0,78	1,08	0,64
Nauka lub doksztalcenie	0,62	0,24	0,14	0,41
Opieka nad dzieckiem	0,85	1,10	0,16	0,84
Wiek	0,09	0,39	1,46	0,43
Zajmowanie się domem	0,25	0,57	0,28	0,37
Opieka nad członkiem rodziny	0,12	0,17	0,44	0,19
Zajmowanie się gospodarstwem rolnym	0,08	0,14	0,00	0,09
N	44	33	15	93

c) Ogółem

Czynniki utrudniające	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Brak ofert pracy w okolicy	1,50	1,98	1,99	1,74
Brak odpowiednich kontaktów	1,16	1,57	1,64	1,37
Brak uprawnień	1,13	0,98	1,18	1,08
Niedostateczne doświadczenie	1,25	0,92	0,76	1,06
Poziom wykształcenia	0,82	0,76	0,94	0,82
Zły stan zdrowia	0,24	0,80	1,36	0,62
Nauka lub doksztalcenie	0,66	0,25	0,39	0,48
Opieka nad dzieckiem	0,45	0,64	0,16	0,47
Wiek	0,06	0,48	1,68	0,46
Zajmowanie się domem	0,22	0,41	0,27	0,29
Opieka nad członkiem rodziny	0,11	0,18	0,35	0,17
Zajmowanie się gospodarstwem rolnym	0,07	0,17	0,00	0,09
N	100	67	32	200

* Odpowiedzi na skali 4-punktowej – dany czynnik: 0 nie utrudnia, 1 utrudnia w stopniu małym, 2 utrudnia w stopniu średnim, 3 utrudnia w stopniu dużym.

Wśród osób niepracujących, które pracy nie szukają, jako powód podawano przede wszystkim zły stan zdrowia oraz wiek. Oczywiście oba te problemy coraz bardziej dochodzą do głosu wraz z wiekiem. Z kolei różnice między płciami najjaskrawiej uwidaczniają się w najmłodszej kohorcie – wśród kobiet na szczyt listy trafia opieka nad dzieckiem¹⁵. Z kolei w kohortach starszych kobiety silniej niż mężczyźni akcentują problem niedostatecznego doświadczenia zawodowego i poziomu wykształcenia.

Tabela 21. Czynniki utrudniające podjęcie pracy (opinie osób niepracujących nieszukających pracy)*

a) Mężczyźni

Czynniki utrudniające	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Zły stan zdrowia	0,50	1,76	1,99	1,63
Wiek	0,19	0,42	1,79	1,25
Brak ofert pracy w okolicy	0,98	0,92	0,78	0,85
Brak odpowiednich kontaktów	1,03	0,56	0,70	0,76
Brak uprawnień	1,09	0,82	0,62	0,76
Niedostateczne doświadczenie	1,41	0,65	0,35	0,64
Poziom wykształcenia	1,02	0,83	0,49	0,66
Opieka nad dzieckiem	0,20	0,41	0,20	0,23
Nauka lub doksztalcenie	1,36	0,37	0,37	0,62
Zajmowanie się domem	0,51	0,45	0,36	0,40
Opieka nad członkiem rodziny	0,26	0,51	0,36	0,36
Zajmowanie się gospodarstwem rolnym	0,38	0,25	0,19	0,24
N	80	43	222	346

b) Kobiety

Czynniki utrudniające	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Zły stan zdrowia	0,51	1,35	1,85	1,39
Wiek	0,19	0,76	1,89	1,22
Brak ofert pracy w okolicy	1,34	1,34	1,27	1,30

¹⁵ Nie da się niestety określić, czy kobieta niepracująca chciałaby podjąć pracę, ale ze względu na dziecko nie może tego zrobić, czy też nie chce ona w danym momencie podejmować pracy, woląc więcej czasu poświęcić opiece nad dzieckiem.

Czynniki utrudniające	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Brak odpowiednich kontaktów	1,15	1,22	1,03	1,10
Brak uprawnień	1,09	1,17	1,01	1,06
Niedostateczne doświadczenie	1,38	1,14	0,78	1,01
Poziom wykształcenia	1,04	0,93	0,93	0,96
Opieka nad dzieckiem	1,78	1,47	0,43	1,01
Nauka lub doksztalcenie	1,06	0,55	0,52	0,69
Zajmowanie się domem	0,80	0,95	0,71	0,78
Opieka nad członkiem rodziny	0,39	0,71	0,63	0,58
Zajmowanie się gospodarstwem rolnym	0,16	0,34	0,26	0,24
N	156	104	288	548

c) Ogółem

Czynniki utrudniające	18–35	36–54	55–69	Ogółem
Zły stan zdrowia	0,51	1,47	1,90	1,48
Wiek	0,19	0,66	1,85	1,23
Brak ofert pracy w okolicy	1,22	1,22	1,07	1,13
Brak odpowiednich kontaktów	1,12	1,03	0,89	0,98
Brak uprawnień	1,09	1,06	0,85	0,95
Niedostateczne doświadczenie	1,39	1,00	0,61	0,88
Poziom wykształcenia	1,03	0,90	0,75	0,85
Opieka nad dzieckiem	1,31	1,17	0,34	0,74
Nauka lub doksztalcenie	1,16	0,50	0,46	0,66
Zajmowanie się domem	0,71	0,81	0,57	0,65
Opieka nad członkiem rodziny	0,35	0,65	0,52	0,50
Zajmowanie się gospodarstwem rolnym	0,23	0,32	0,23	0,24
N	237	147	510	894

* Odpowiedzi na skali 4-punktowej – dany czynnik: 0 nie utrudnia, 1 utrudnia w stopniu małym, 2 utrudnia w stopniu średnim, 3 utrudnia w stopniu dużym.

Mimo stosunkowo niewielkich liczebności, dostrzec możemy charakterystyczne różnice między płciami pod względem typu zawodów, w których respondenci szukają pracy. Wśród mężczyzn na plan pierwszy wysuwają się zawody robotnicze, wśród kobiet są to natomiast zawody związane z handlem i usługami.

Tabela 22. Zawody, w których szuka się pracy (w %)**a) Mężczyźni**

Zawody	18–35	36–54	55–69	Ogółem
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	26,9	50,0	38,1	35,9
5. Pracownicy usług i sprzedawcy	13,4	0,0	23,8	10,9
9. Pracownicy przy pracach prostych	16,4	30,0	23,8	21,9
2. Specjaliści	13,4	0,0	4,8	7,8
4. Pracownicy biurowi	7,5	0,0	0,0	3,9
3. Technicy i inny średni personel	10,4	0,0	9,5	7,0
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	9,0	12,5	0,0	8,6
1. Kierownicy	3,0	7,5	0,0	3,9
%	100,0	100,0	100,0	100,0
N	67	40	21	128

b) Kobiety

Zawody	18–35	36–54	55–69	Ogółem
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	8,3	2,5	5,6	5,7
5. Pracownicy usług i sprzedawcy	39,6	32,5	22,2	34,0
9. Pracownicy przy pracach prostych	8,3	22,5	11,1	14,2
2. Specjaliści	10,4	10,0	33,3	14,2
4. Pracownicy biurowi	18,8	20,0	16,7	18,9
3. Technicy i inny średni personel	14,6	5,0	11,1	10,4
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	0,0	0,0	0,0	0,0
1. Kierownicy	0,0	7,5	0,0	2,8
%	100,0	100,0	100,0	100,0
N	48	40	18	106

c) Ogółem

Zawody	18–35	36–54	55–69	Ogółem
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	19,1	26,3	23,1	22,2
5. Pracownicy usług i sprzedawcy	24,3	16,3	23,1	21,4
9. Pracownicy przy pracach prostych	13,0	26,3	17,9	18,4
2. Specjaliści	12,2	5,0	17,9	10,7
4. Pracownicy biurowi	12,2	10,0	7,7	10,7
3. Technicy i inny średni personel	12,2	2,5	10,3	8,5
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	5,2	6,3	0,0	4,7
1. Kierownicy	1,7	7,5	0,0	3,4
%	100,0	100,0	100,0	100,0
N	115	80	39	234

Emerytury

Dane OECD z 2016 r. wskazują, że przeciętny wiek przechodzenia na emeryturę Polaków to 62,6 lat wśród mężczyzn oraz 59,8 lat w przypadku kobiet¹⁶. W przypadku obu płci Polska należy do krajów, których mieszkańcy przechodzą na emeryturę najszybciej.

Plany przejścia na emeryturę

Według danych BKL odsetek osób planujących w ciągu najbliższych 12 miesięcy odejść na emeryturę wyniósł 1,6% z 8,4 miliona pracujących mężczyzn i 1,3% z 7,8 miliona pracujących kobiet.

¹⁶ OECD „Ageing and Employment Policies – Statistics on average effective age of retirement”
<http://www.oecd.org/els/emp/average-effective-age-of-retirement.htm> [dostęp 16.05.2018, g.20.20].

Szacowany wiek przejścia na emeryturę i możliwość dorabiania

Deklarowany wiek przejścia na emeryturę odpowiadał przeciętnie wiekowi ustawowemu: mężczyźni spodziewali się przejść na emeryturę w wieku ok. 64 lat, a kobiety w wieku ok. 60 lat. Dla większości nie oznacza to jednak całkowitego pożegnania się z pracą zarobkową.

Tabela 23. Deklarowany wiek przejścia na emeryturę oraz możliwości dorabiania do emerytury*

a) Średni wiek

Płeć	Rodzaj deklaracji	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	spodziewany wiek przejścia	64,0	63,6	65,1	64,2
Mężczyźni	do ilu lat obecna praca (20h/tyg.)	64,8	64,7	67,0	65,4
Mężczyźni	do ilu lat jakakolwiek praca (20h/tyg.)	66,1	66,7	68,6	67,0
Kobiety	spodziewany wiek przejścia	59,9	60,6	61,2	60,6
Kobiety	do ilu lat obecna praca (20h/tyg.)	60,6	61,7	62,3	61,7
Kobiety	do ilu lat jakakolwiek praca (20h/tyg.)	61,9	63,1	63,9	63,1
Ogółem	spodziewany wiek przejścia	62,5	61,9	62,9	62,4
Ogółem	do ilu lat obecna praca (20h/tyg.)	63,2	63,1	64,2	63,5
Ogółem	do ilu lat jakakolwiek praca (20h/tyg.)	64,5	64,8	65,8	65,0

b) Liczebności

Płeć	Rodzaj deklaracji	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	spodziewany wiek przejścia	203	129	109	440
Mężczyźni	do ilu lat obecna praca (20h/tyg.)	188	140	124	452
Mężczyźni	do ilu lat jakakolwiek praca (20h/tyg.)	186	141	122	449
Kobiety	spodziewany wiek przejścia	119	163	152	433
Kobiety	do ilu lat obecna praca (20h/tyg.)	113	155	177	445
Kobiety	do ilu lat jakakolwiek praca (20h/tyg.)	112	158	178	448
Ogółem	spodziewany wiek przejścia	322	292	260	874
Ogółem	do ilu lat obecna praca (20h/tyg.)	302	295	301	897
Ogółem	do ilu lat jakakolwiek praca (20h/tyg.)	299	299	300	897

* Deklaracje osób pracujących w wieku 40 lat i więcej.

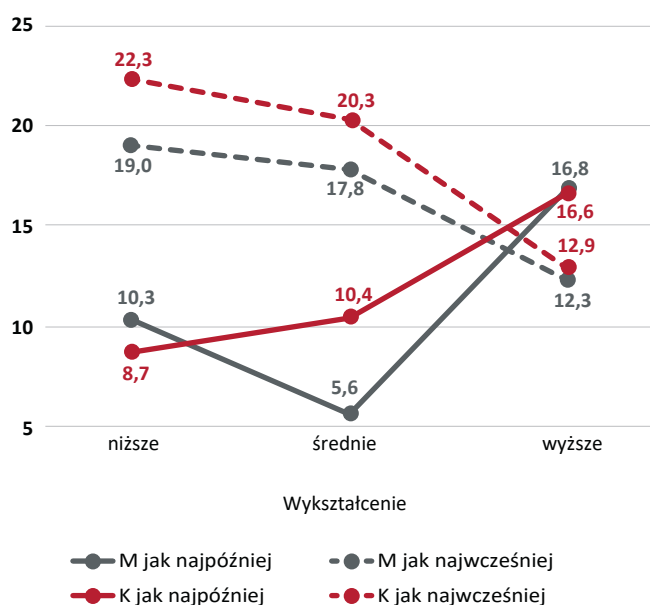
Górną granicę wieku, do którego badani mogliby wykonywać obecne zajęcia w wymiarze przynajmniej 20 godzin tygodniowo, określono jako 65 lat (mężczyźni) i 62 lata (kobiety). Warto zwrócić tu uwagę na mężczyzn z wykształceniem wyższym, którzy wskazywali na wiek 67 lat.

Analogiczne granice dla jakiegokolwiek pracy wykonywanej w wymiarze połowy etatu wyniosły 67 lat dla mężczyzn i 65 lat dla kobiet. W przypadku obu płci najwyższy zakres wieku podawały osoby z wykształceniem wyższym (69 lat mężczyźni i 64 lata kobiety).

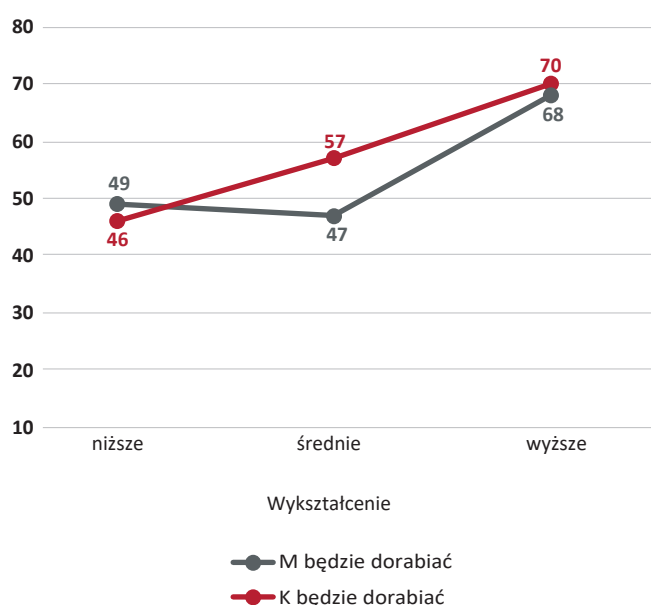
Około 20% badanych po 40. roku życia zadeklarowało, że chciałoby przejść na emeryturę tak szybko, jak tylko będzie to możliwe (wykres 18a). Najczęściej tego typu deklaracje występowały wśród przedstawicieli zawodów związanych z rolnictwem i leśnictwem (26%) oraz operatorów maszyn i urządzeń (20%).

Wykres 18. Chęć przejścia na emeryturę oraz dorabiania na emeryturze w deklaracjach osób w wieku 40 lat lub więcej (w %)

a) deklarowany czas przejścia na emeryturę

b) chęć dorabiania na emeryturze

Minimalne N (mężczyzna, wyższe) = 163. Minimalne N (mężczyzna, wyższe) = 141.
Deklaracje osób pracujących w wieku 40 i więcej lat.

Odsetek zwolenników szybkiego przejścia na emeryturę wyraźnie spadał wraz z poziomem wykształcenia (od 22% wśród osób z wykształceniem niższym do 12% wśród osób po studiach). Odwrotne proporcje pojawiły się w przypadku deklaracji jak najdłuższego opóźnienia przejścia na emeryturę. Wśród osób z wykształceniem średnim i niższym rozwiązanie to znalazło od 6% do 10% sympatyków, podczas gdy wśród osób z wykształceniem wyższym zadeklarowało je 17% badanych. Chęć pozostania w zawodzie jak najdłużej deklarowali najczęściej specjaliści oraz osoby zatrudnione na stanowiskach kierowniczych (16%) oraz pracownicy techniczni i tzw. personel średniego szczebla (14%).

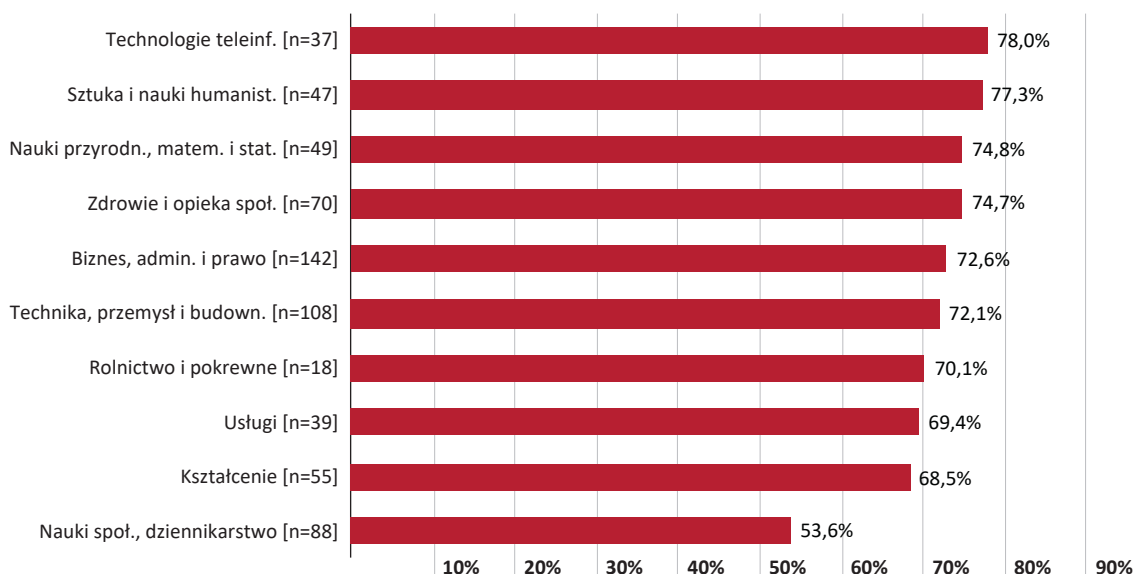
Dorabianie po przejściu na emeryturę przewidywało 55% badanych pracujących po 40. roku życia. Deklaracje te były znacznie bardziej powszechne wśród osób z wyższym wykształceniem (69%) niż wśród osób z wykształceniem średnim i niższym (52% i 47% badanych).

Wykształcenie i kompetencje

Zadowolenie z wyboru studiów

W większości (70%) osoby młode są zadowolone z wybranego kierunku kształcenia: mając możliwość ponownego podjęcia decyzji dokonałyby takiego samego wyboru. Poczucie słuszności dokonanego wyboru różnicuje fakt studiowania w obrębie różnych grup kierunków. Najwyższe zadowolenie charakteryzuje studiujących kierunki z grup: technologie teleinformatyczne, sztuka i nauki humanistyczne (powyżej 77%), najniższe – tych, którzy zdecydowali się studiować nauki społeczne i dziennikarstwo (53,6%).

Wykres 19. Procent osób w wieku do 35 lat, które ponownie wybrałyby ten sam kierunek studiów

Uwzględniono zarówno osoby, które ukończyły studia, jak i aktualnie studiujące.

Zadowolenie z wyboru kierunku kształcenia różnicuje typ uczelni, na której pobierana była nauka. Generalnie częściej są zadowoleni z wyboru studiujący na uczelniach publicznych (73%) niż niepublicznych (62%) i to bez względu na typ kierunku, na którym się kształcili.

Zgodność pracy z wykształceniem

Osoby najmłodsze (18–35) charakteryzuje najniższa szansa na wykonywanie pracy zgodnej z posiadanym wykształceniem – spośród zatrudnionych na umowę o pracę mniej więcej połowa deklaruje zgodność wykonywanych zadań z wykształceniem. W grupie tej częściej kobiety (55%) od mężczyzn (45%) wskazują na taką zgodność. Ogólnie kobiety częściej niż mężczyźni deklarują, że wykonywana przez nich praca jest zgodna z posiadanym wykształceniem, jedynie w przypadku najstarszej grupy wiekowej widać nieco wyższe oceny mężczyzn.

Tabela 24. Zgodność pracy z wykształceniem w zależności od płci, wieku i wykształcenia*

a) Praca zgodna z wykształceniem (%)

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	39,1	39,4	61,3	45,2
Mężczyźni	36–54	50,9	43,3	72,7	55,0
Mężczyźni	55–69	54,6	71,1	79,4	63,3
Mężczyźni	Ogółem	50,6	49,8	70,3	55,0
Kobiety	18–35	51,4	37,9	67,3	55,2
Kobiety	36–54	47,8	44,8	83,3	62,0
Kobiety	55–69	41,5	59,0	90,2	57,2
Kobiety	Ogółem	45,2	48,9	78,0	58,6
Ogółem	18–35	43,1	38,8	65,4	50,3
Ogółem	36–54	49,5	44,1	79,3	58,7
Ogółem	55–69	48,8	63,7	85,5	60,1
Ogółem	Ogółem	48,3	49,3	75,2	56,9

b) Liczebności

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	108	229	123	460
Mężczyźni	36–54	241	194	184	619
Mężczyźni	55–69	292	171	74	537
Mężczyźni	Ogółem	641	594	381	1616

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Kobiety	18–35	52	170	260	482
Kobiety	36–54	199	214	304	717
Kobiety	55–69	230	273	95	598
Kobiety	Ogółem	481	656	660	1797
Ogółem	18–35	160	399	384	942
Ogółem	36–54	440	408	488	1336
Ogółem	55–69	522	443	170	1135
Ogółem	Ogółem	1122	1250	1041	3413

* Procent osób, które uznały, że ich aktualna bądź poprzednia praca (wykonywana w ramach umowy o pracę) była „raczej zgodna”, bądź „zdecydowanie zgodna” z wykształceniem.

Zgodność wykonywanej pracy z wykształceniem jest zdecydowanie najwyższa wśród osób posiadających dyplom uczelni. W zależności od grupy wiekowej zgodność tę deklaruje między 65% (18–35 lat) a 85% (55–69 lat) badanych osób posiadających wyższe wykształcenie. W pozostałych grupach wyróżnionych ze względu na poziom wykształcenia wyniki wahają się między 39% a 64% (w zależności od wieku).

Tabela 25. Zgodność pracy z wykształceniem w zależności od płci i ukończonego kierunku studiów*

a) Praca zgodna z wykształceniem (%)

Kierunek kształcenia	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Zdrowie i opieka społeczna	82,6	96,6	94,6
Technologie teleinformacyjne	96,2	50,8	82,4
Technika, przemysł i budownictwo	82,8	73,4	79,5
Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	57,8	85,5	76,5
Kształcenie	54,3	83,3	75,9
Biznes, administracja i prawo	72,6	74,3	73,7
Sztuka i nauki humanistyczne	73,9	72,5	72,9
Rolnictwo, leśnictwo, rybactwo i weterynaria	69,1	75,1	72,2
Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	44,2	76,7	66,8
Usługi	50,2	45,5	47,0
Ogółem	69,9	77,9	75,0

b) Liczebności

Kierunek kształcenia	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Zdrowie i opieka społeczna	11	67	78
Technologie teleinformacyjne	22	9	31
Technika, przemysł i budownictwo	96	52	148
Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	26	54	80
Kształcenie	40	117	157
Biznes, administracja i prawo	90	147	238
Sztuka i nauki humanistyczne	20	64	84
Rolnictwo, leśnictwo, rybactwo i weterynaria	15	16	32
Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	43	99	142
Usługi	11	23	33
Ogółem	374	650	1024

* Uwzględniono zatrudnionych na umowę o pracę aktualnie lub w przeszłości.

Szanse na wykonywanie pracy zgodnej z wykształceniem różnicuje także kierunek studiów w połączeniu z płcią badanego. Mężczyźni po kierunkach takich jak: technologie informacyjne oraz technika, przemysł i budownictwo zdecydowanie częściej deklarują taką zgodność niż kobiety studiujące te same dziedziny. Z drugiej strony, kobiety po kierunkach z grup: kształcenie, nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja, zdrowie i opieka społeczna, ale też nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka są bardziej zadowolone od mężczyzn ze zgodności kierunku z wykonywaną pracą.

Przydatność w pracy wiedzy i umiejętności ze szkół

Przydatność w pracy wiedzy i umiejętności wyniesionych ze szkół oceniana jest przez respondentów wysoko (ogółem 66% wystawiło taką notę). Czym osoba jest starsza, tym większe prawdopodobieństwo wyższej oceny. Mężczyźni zazwyczaj wyżej oceniają przydatność zawodową wiedzy i umiejętności wyniesionych ze szkół – różnice szczególnie widać w przypadku najstarszej kategorii wiekowej (75% mężczyzn w stosunku do 65% kobiet).

Tabela 26. Przydatność w pracy wiedzy i umiejętności ze szkół w zależności od płci, wieku i wykształcenia*

a) Przydatność wiedzy i umiejętności ze szkół (%)

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	54,3	54,6	70,3	58,7
Mężczyźni	36–54	61,8	65,1	77,7	67,6
Mężczyźni	55–69	66,8	81,7	91,7	75,1
Mężczyźni	Ogółem	62,8	65,8	78,1	67,6
Kobiety	18–35	48,0	52,2	74,7	63,9
Kobiety	36–54	49,5	54,6	84,7	65,8
Kobiety	55–69	50,6	67,8	92,7	65,1
Kobiety	Ogółem	49,9	59,5	81,9	65,1
Ogółem	18–35	52,3	53,6	73,3	61,4
Ogółem	36–54	56,2	59,6	82,1	66,6
Ogółem	55–69	59,6	73,1	92,3	69,8
Ogółem	Ogółem	57,2	62,5	80,5	66,2

b) Liczebności

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	108	229	123	460
Mężczyźni	36–54	239	194	184	618
Mężczyźni	55–69	292	171	77	540
Mężczyźni	Ogółem	640	594	383	1617
Kobiety	18–35	51	173	260	484
Kobiety	36–54	202	216	304	722
Kobiety	55–69	233	277	94	604
Kobiety	Ogółem	486	665	659	1810
Ogółem	18–35	159	401	384	944
Ogółem	36–54	441	410	488	1340
Ogółem	55–69	525	447	171	1144
Ogółem	Ogółem	1126	1259	1043	3428

* Procent osób, które uznały, że wiedza i umiejętności ze szkół są/były „w miarę” lub „bardzo przydatne” w ich aktualnej bądź poprzedniej pracy (wykonywanej w ramach umowy o pracę).

Ocenę przydatności wiedzy wyniesionej ze szkół różnicuje zarówno wiek, jak i wykształcenie respondenta. Zdecydowanie najwyższe oceny wystawiają absolwenci uczelni. W grupie 18–35 latków z wyższym wykształceniem 73% deklaruje zawodową przydatność wiedzy wyniesionej ze szkół, wśród 36–54-latków jest to 82%, a 55–69-latków – aż 92%.

Tabela 27. Przydatność w pracy wiedzy i umiejętności ze szkół w zależności od płci i ukończonego kierunku studiów*

a) Przydatność wiedzy i umiejętności ze szkół (%)

Kierunek kształcenia	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Zdrowie i opieka społeczna	82,6	90,5	89,3
Nauki przyrodn., matematyka i statystyka	81,2	86,1	84,5
Kształcenie	74,1	86,3	83,2
Technika, przemysł i budownictwo	79,7	85,3	81,7
Nauki społ., dziennikarstwo i informacja	81,9	80,9	81,2
Sztuka i nauki humanistyczne	83,8	78,2	79,5
Rolnictwo, leśn., rybactwo i weterynaria	73,9	84,3	79,3
Biznes, administracja i prawo	80,1	77,9	78,7
Technologie teleinformacyjne	72,4	70,2	71,8
Usługi	51,4	60,5	57,6
Ogółem	78,4	81,9	80,6

b) Liczebności

Kierunek kształcenia	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Zdrowie i opieka społeczna	11	67	78
Nauki przyrodn., matematyka i statystyka	26	54	80
Kształcenie	40	117	156
Technika, przemysł i budownictwo	96	52	148
Nauki społ., dziennikarstwo i informacja	43	99	142
Sztuka i nauki humanistyczne	20	64	84
Rolnictwo, leśn., rybactwo i weterynaria	15	16	32
Biznes, administracja i prawo	90	147	238
Technologie teleinformacyjne	22	9	31
Usługi	11	23	33
Ogółem	374	649	1023

* Uwzględniono zatrudnionych na umowę o pracę aktualnie lub w przeszłości.

Kończący kierunki takie jak: zdrowie i opieka społeczna (89%), nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka (85%), kształcenie (83%) oraz technika, przemysł i budownictwo (82%) najwyżej oceniają przydatność w pracy wiedzy i umiejętności wyniesionych ze szkół. Niemniej jednak oceny wszystkich absolwentów są wysokie. Najniższe oceny przydatności zawodowej wykształcenia wystawiły osoby kończące kierunki z grupy usługi (58% zadowolonych).

Kobiety z wyższym wykształceniem przeciętnie częściej od mężczyzn kończących studia deklarują przydatność zawodową wiedzy wyniesionej ze studiów. Wyżej od mężczyzn studiujących ten sam kierunek przydatność oceniają absolwentki kierunków z grupy: kształcenie (86% w stosunku do 74% mężczyzn), rolnictwo, leśnictwo, rybactwo i weterynaria (84% w stosunku do 74% mężczyzn), zdrowie i opieka społeczna (91% w stosunku do 83% mężczyzn). W przypadku dwóch ostatnich kierunków zaleca się jednak ostrożne interpretowanie różnic ze względu na małe liczebności.

Wiek opuszczenia edukacji formalnej

Przeciętny wiek opuszczenia edukacji formalnej zależy od wykształcenia oraz płci respondenta. Osoby posiadające wykształcenie poniżej średniego zazwyczaj kończyły edukację w wieku ok. 19 lat, średnie – ok. 21 lat, a wyższe ok. 24 lat. Kobiety posiadające średnie wykształcenie uczą się nieco dłużej od mężczyzn z ukończonym tym samym poziomem edukacji, co zapewne jest efektem odmiennych decyzji związanych z wyborem określonego typu szkoły średniej.

Tabela 28. Przeciętny wiek opuszczenia edukacji formalnej*

a) Ukończone wykształcenie niższe

Płeć	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Średnia	19,2	19,3	19,3
Dominanta	19	19	19
N	30	35	65

b) Ukończone wykształcenie średnie

Płeć	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Średnia	20,8	21,7	21,4
Dominanta	20	25	20
N	62	105	167

c) Ukończone wykształcenie wyższe

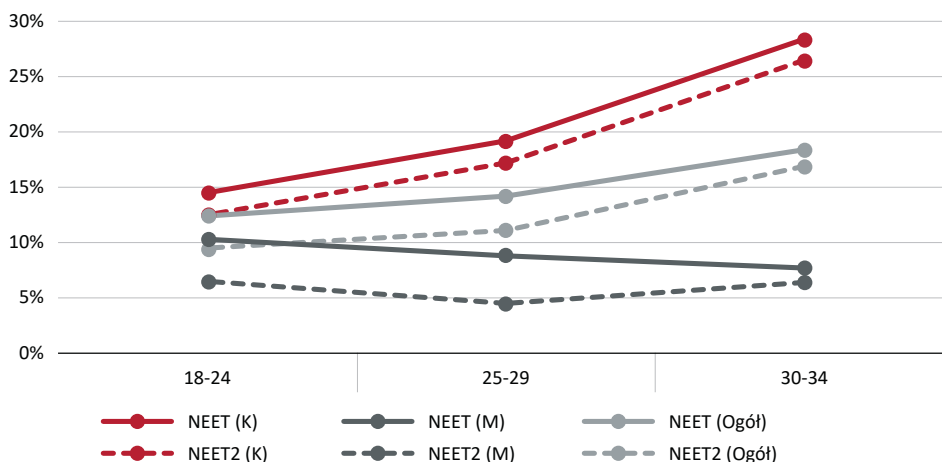
Płeć	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Średnia	24,4	24,5	24,4
Dominanta	25	25	25
N	116	147	264

* Uwzględniono osoby kończące edukację formalną w ostatnich 5 latach (2012–2017).

Osoby niepracujące i niepodnoszące kompetencji

Odsetek osób młodych (do 35. roku życia) pozostających poza sferą zatrudnienia i edukacji (tzw. NEETs) wahał się między 12 a 18%, będąc najwyższym w najstarszej grupie wiekowej (30–34 lat), a najniższym w grupie 18–24 lat. Wśród tzw. NEETs-ów przeważają kobiety. W grupie 30–34-letnich kobiet aż 28% zaklasyfikować należy do tej kategorii (w porównaniu do 8% mężczyzn w tym samym wieku).

Wykres 20. Odsetek osób niepracujących i niepodnoszących kompetencji (NEETs*) wśród osób do 35. roku życia

NEET: osoby niepracujące, które w ostatnich 4 tygodniach nie uczyły się w szkole lub na uczelni ani nie brały udziału w kursach, szkoleniach bądź innych formach kształcenia związanego z wykonywaną pracą zawodową (w tym kursie prawa jazdy).

NEET2: osoby z kategorii NEET, które ponadto nie uczestniczyły w kształceniu pozaformalnym niezwiązanym z pracą zawodową.

Minimalne N (mężczyźni, 25–29) = 155.

* Ang. *Not in Employment, Education or Training*.

Po uwzględnieniu podczas szacowania wskaźnika uczestnictwa respondentów w dodatkowych formach rozwoju (zajęcia sportowe, np. treningi, kursy sportowe, szkolenia i kursy stacjonarne inne niż sportowe, kursy i szkolenia przez Internet, konferencje, seminaria, uniwersytety drugiego i trzeciego wieku) wartość wskaźnika NEETs istotnie zmalała, a największy spadek można było zaobserwować w najmłodszej grupie wiekowej.

Samooceana kompetencji

Polacy najwyżej oceniają u siebie następujące kompetencje/predyspozycje: łatwe nawiązywanie kontaktów z ludźmi, samodzielna organizacja pracy, bycie komunikatywnym i jasne przekazywanie myśli, gotowość do brania na siebie odpowiedzialności za wykonanie zadań, praca w grupie oraz wykonywanie prostych obliczeń matematycznych (tabela 29). Generalnie czym wyższy poziom wykształcenia, tym wyższa ocena posiadanych kompetencji.

Tabela 29. Średnia samooceana kompetencji a płeć i wiek*

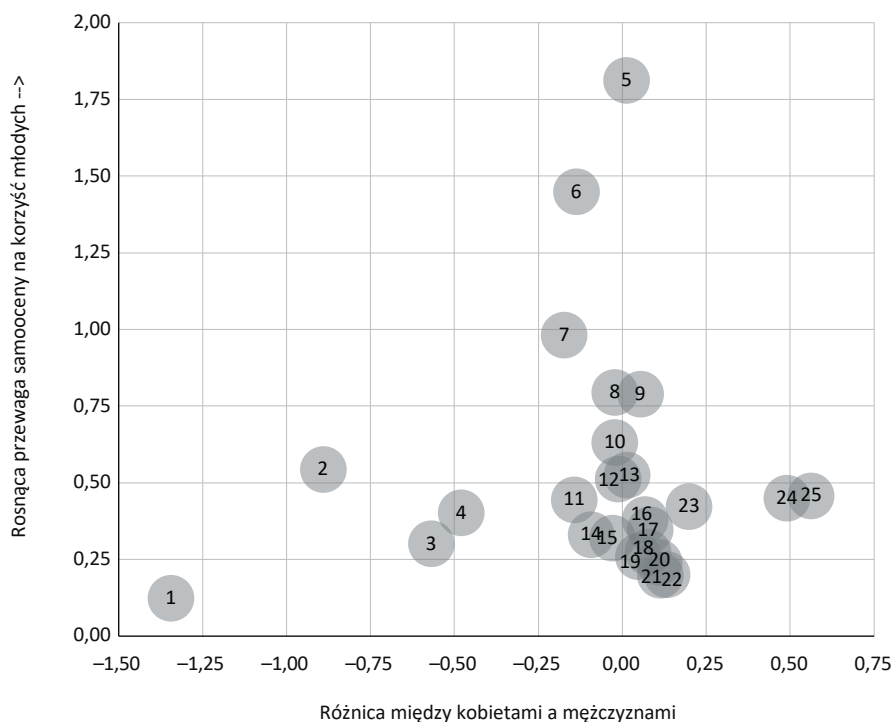
Płeć i wiek	M 18–35	K 18–35	O 18–35	M 36–54	K 36–54	O 36–54	M 55–69	K 55–69	O 55–69	M Ogółem	K Ogółem	O Ogółem
Łatwe nawiązywanie kontaktów z ludźmi	3,93	4,12	4,03	3,93	4,01	3,98	3,79	3,87	3,83	3,89	4,00	3,95
Samodzielna organizacja pracy	3,91	4,03	3,97	3,93	4,01	3,97	3,69	3,71	3,70	3,85	3,92	3,89
Bycie komunikatywnym i jasne przekazywanie myśli	3,82	4,05	3,94	3,90	3,96	3,93	3,67	3,72	3,70	3,80	3,91	3,86
Gotowość do brania na siebie odpowiedzialności za wykonanie zadań	3,94	3,99	3,96	3,93	3,89	3,91	3,69	3,60	3,64	3,86	3,83	3,84
Praca w grupie	3,90	4,03	3,96	3,80	3,89	3,85	3,60	3,63	3,62	3,77	3,85	3,81
Wykonywanie prostych rachunków	3,92	3,99	3,95	3,80	3,83	3,82	3,51	3,63	3,57	3,75	3,82	3,79
Język polski (poprawność językowa, bogate słownictwo, łatwość wystawiania się)	3,79	4,06	3,93	3,67	3,85	3,76	3,42	3,58	3,51	3,63	3,83	3,74

Płeć i wiek	M 18–35	K 18–35	O 18–35	M 36–54	K 36–54	O 36–54	M 55–69	K 55–69	O 55–69	M Ogółem	K Ogółem	O Ogółem
Zarządzanie czasem i terminowość	3,67	3,89	3,78	3,69	3,87	3,79	3,58	3,58	3,58	3,65	3,78	3,72
Uczenie się nowych rzeczy	3,94	4,07	4,00	3,69	3,78	3,74	3,24	3,20	3,22	3,63	3,69	3,66
Pomysłowość, kreatywność	3,79	3,84	3,81	3,67	3,65	3,66	3,33	3,28	3,30	3,61	3,59	3,60
Analiza informacji i wyciąganie wniosków	3,72	3,81	3,77	3,59	3,60	3,60	3,27	3,22	3,24	3,53	3,55	3,54
Radzenie sobie w sytuacjach stresujących	3,72	3,53	3,62	3,58	3,47	3,52	3,24	3,12	3,18	3,52	3,38	3,45
Posługiwanie się komputerem, tabletem, smartfonem	4,15	4,13	4,14	3,31	3,34	3,33	2,28	2,37	2,33	3,27	3,28	3,28
Sprawność fizyczna	3,89	3,58	3,73	3,42	3,22	3,31	2,73	2,77	2,75	3,36	3,19	3,27
Rozwiązywanie konfliktów między ludźmi	3,35	3,38	3,37	3,24	3,32	3,28	3,09	3,12	3,11	3,23	3,28	3,26
Koordynowanie pracy innych osób	3,20	3,23	3,21	3,27	3,17	3,22	2,99	2,79	2,89	3,16	3,07	3,11
Współpraca z osobami różnych narodowości	3,34	3,43	3,39	3,12	3,08	3,10	2,64	2,55	2,59	3,05	3,03	3,04
Gotowość do pracy w nietypowych godzinach wymaganych przez pracodawcę	3,44	2,76	3,09	3,44	2,82	3,11	2,99	2,60	2,79	3,30	2,73	3,00
Obsługa maszyn, narzędzi i urządzeń technicznych	3,56	2,79	3,16	3,51	2,69	3,07	3,20	2,11	2,62	3,43	2,54	2,96
Gotowość do częstych wyjazdów	3,38	2,80	3,08	3,17	2,70	2,92	2,88	2,50	2,68	3,15	2,67	2,90
Praca administracyjna i prowadzenie dokumentacji	2,78	3,41	3,10	2,68	3,13	2,92	2,44	2,85	2,66	2,64	3,13	2,90
Wykonywanie zaawansowanych obliczeń matematycznych	2,92	2,81	2,86	2,58	2,60	2,59	2,21	2,25	2,23	2,58	2,55	2,56
Zdolności artystyczne	2,36	2,99	2,68	2,24	2,83	2,55	1,98	2,45	2,23	2,20	2,76	2,49
Obsługa specjalistycznych programów komputerowych	3,29	3,08	3,18	2,59	2,42	2,50	1,73	1,74	1,74	2,55	2,42	2,48
Montaż i naprawa maszyn i urządzeń technicznych	2,93	1,67	2,28	3,06	1,71	2,34	2,91	1,49	2,16	2,97	1,63	2,27
Minimalna liczebność**	628	665	1293	666	763	1428	575	644	1219	1869	2072	3941

* Odpowiedzi na pytanie „Jak Pan(i) ocenia swój poziom umiejętności?” udzielano na skali: 1 niski, 2 podstawowy, 3 średni, 4 wysoki, 5 bardzo wysoki.

** Największy odsetek osób niepotrafiących udzielić jednoznacznej odpowiedzi dotyczył współpracy z osobami różnych narodowości.

Wykres 21. Zróżnicowanie samooceny kompetencji ze względu na płeć (oś pozioma) i wiek (oś pionowa)*

1 Montaż i naprawa maszyn i urządzeń technicznych	9 Uczenie się nowych rzeczy	18 Samodzielna organizacja pracy
2 Obsługa maszyn, narzędzi i urządzeń technicznych	10 Wykonywanie zaawansowanych obliczeń matematycznych	19 Rozwiązywanie konfliktów między ludźmi
3 Gotowość do pracy w nietypowych godzinach wymaganych przez pracodawcę	11 Radzenie sobie w sytuacjach stresujących	20 Bycie komunikatywnym i jasne przekazywanie myśli
4 Gotowość do częstych wyjazdów	12 Pomysłowość, kreatywność	21 Łatwe nawiązywanie kontaktów z ludźmi
5 Posługiwanie się komputerem, tabletem, smartfonem	13 Analiza informacji i wyciąganie wniosków	22 Zarządzanie czasem i terminowość
6 Obsługa specjalistycznych programów komputerowych	14 Koordynowanie pracy innych osób	23 Język polski (poprawność językowa, bogate słownictwo, łatwość wystawiania się)
7 Sprawność fizyczna	15 Gotowość do brania na siebie odpowiedzialności za wykonanie zadań	24 Praca administracyjna i prowadzenie dokumentacji
8 Współpraca z osobami różnych narodowości	16 Wykonywanie prostych rachunków	25 Zdolności artystyczne
	17 Praca w grupie	

Na osi poziomej różnica między średnimi samoocenami kobiet i mężczyzn (wartości dodatnie = przewaga kobiet).
Na osi pionowej różnica między średnimi samoocenami w wieku 18–35 i 55–69 (większa wartość = większa przewaga młodych).

Największe różnice w autoocenie kompetencyjnej kobiet i mężczyzn występują w przypadku następujących kompetencji/ predyspozycji: zdolności artystyczne, praca administracyjna i prowadzenie dokumentacji (na korzyść kobiet) oraz montaż i naprawa maszyn i urządzeń technicznych oraz obsługa maszyn, narzędzi i urządzeń technicznych (na korzyść mężczyzn).

Generalnie czym młodszy respondenci, tym wyżej oceniają swoje kompetencje. Szczególne różnice widoczne są w przypadku: kompetencji związanych z posługiwaniem się nowymi technologiami (posługiwanie się komputerem, tabletem, smartfonem, obsługa specjalistycznych programów komputerowych), a także sprawnością fizyczną. Nieco mniejsze w przypadku: współpracy z osobami różnych narodowości i uczenia się nowych rzeczy.

Tabela 30. Średnia samoocena kompetencji a kierunek studiów*

a) Średnia dla kompetencji matematycznych, komputerowych i technicznych

Kierunek studiów	Średnia samoocena
1. Sztuka, nauki humanistyczne	2,95
2. Zdrowie i opieka społeczna	3,07
3. Kształcenie	3,10
4. Nauki społeczne, dziennikarstwo, informacja	3,21
5. Rolnictwo i pokrewne	3,34
6. Usługi	3,39
7. Biznes, administracja i prawo	3,41
8. Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	3,54
9. Technika, przemysł i budownictwo	3,77
10. Technologie teleinformacyjne	3,85
Ogółem	3,34

b) Średnia samoocena kompetencji a kierunek studiów

Kompetencje	1. Sztuka, nauki humanistyczne	2. Zdrowie i opieka społeczna	3. Kształcenie	4. Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	5. Rolnictwo i pokrewne	6. Usługi	7. Biznes, administracja i prawo	8. Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	9. Technika, przemysł i budownictwo	10. Technologie teleinformatyczne	Ogółem
Wykonywanie prostych rachunków	3,83	3,95	4,23	4,16	4,24	4,27	4,35	4,60	4,44	4,51	4,26
Język polski (poprawność, bogate słownictwo, łatwość wystawiania się)	4,58	4,24	4,29	4,22	4,16	4,13	4,24	4,28	4,04	4,19	4,24
Samodzielna organizacja pracy	4,24	4,26	4,19	4,23	4,08	4,37	4,23	4,31	4,11	4,14	4,21
Gotowość do brania na siebie odpowiedzialności za wykonanie zadań	4,14	4,18	4,22	4,14	4,16	4,17	4,18	4,15	4,02	4,20	4,15
Bycie komunikatywnym i jasne przekazywanie myśli	4,25	4,17	4,21	4,10	4,10	4,22	4,10	4,23	4,02	3,92	4,13
Analiza informacji i wyciąganie wniosków	4,20	4,06	4,04	4,05	4,01	3,92	4,15	4,46	4,07	4,25	4,12
Uczenie się nowych rzeczy	4,15	4,05	4,14	4,05	3,95	3,94	4,14	4,24	4,02	4,12	4,10
Łatwe nawiązywanie kontaktów z ludźmi	4,21	4,02	4,17	4,03	4,20	4,23	4,15	4,17	3,87	3,92	4,09
Posługiwanie się komputerem, tabletem, smartfonem	3,91	3,67	3,84	4,09	3,84	4,48	4,25	4,23	4,23	4,53	4,09
Praca w grupie	4,04	4,03	4,20	3,99	4,02	3,95	4,01	4,10	3,93	3,83	4,03
Zarządzanie czasem i terminowość	4,03	3,93	4,15	3,93	4,00	4,10	4,15	4,03	3,83	3,87	4,02
Pomysłowość, kreatywność	4,01	3,83	4,09	3,93	3,96	3,85	3,88	4,07	3,86	4,02	3,94
Praca administracyjna i prowadzenie dokumentacji	3,51	3,52	3,57	3,84	3,55	3,92	4,12	3,57	3,69	3,60	3,75

Kompetencje	1. Sztuka, nauki humanistyczne	2. Zdrowie i opieka społeczna	3. Kształcenie	4. Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja	5. Rolnictwo i pokrewne	6. Usługi	7. Biznes, administracja i prawo	8. Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	9. Technika, przemysł i budownictwo	10. Technologie teleinformatyczne	Ogółem
Radzenie sobie w sytuacjach stresujących	3,56	3,65	3,77	3,66	3,61	3,83	3,77	3,83	3,68	3,76	3,72
Koordynowanie pracy innych osób	3,58	3,44	3,61	3,67	3,59	3,38	3,70	3,49	3,82	3,56	3,63
Rozwiązywanie konfliktów między ludźmi	3,65	3,42	3,64	3,52	3,58	3,47	3,62	3,56	3,61	3,50	3,58
Współpraca z osobami różnych narodowości	3,61	3,48	3,31	3,48	3,43	3,31	3,48	3,61	3,35	3,55	3,45
Sprawność fizyczna	3,32	3,44	3,69	3,32	3,39	3,54	3,33	3,58	3,35	3,48	3,43
Obsługa specjalistycznych programów komputerowych	3,03	3,00	3,02	3,22	3,04	3,41	3,53	3,56	3,69	4,43	3,36
Wykonywanie zaawansowanych obliczeń matematycznych	2,57	2,79	2,88	2,89	3,34	2,79	3,22	3,83	3,78	3,89	3,17
Gotowość do częstych wyjazdów	3,41	3,20	3,15	3,00	3,31	3,23	3,15	3,21	3,10	3,04	3,16
Gotowość do pracy w nietypowych godzinach wymaganych	3,32	3,13	3,04	3,01	3,25	2,86	3,13	3,30	3,31	2,88	3,14
Obsługa maszyn, narzędzi i urządzeń technicznych	2,75	3,08	2,83	2,90	3,18	3,17	3,07	2,99	3,64	3,23	3,07
Zdolności artystyczne	3,03	2,91	3,20	2,74	2,66	2,72	2,68	2,92	2,39	2,42	2,79
Montaż i naprawa maszyn i urządzeń technicznych	1,62	1,91	1,78	1,98	2,43	2,21	2,03	2,01	2,81	2,49	2,08
Minimalna liczebność	89	85	160	135	38	39	254	82	145	32	1059

* Poziom umiejętności deklarowany na skali: 1 niski, 2 podstawowy, 3 średni, 4 wysoki, 5 bardzo wysoki.

Autoocena posiadanych kompetencji jest silnie związana ze studiowanym kierunkiem. Studiujący kierunki z grupy technologie teleinformacyjne ponadprzeciętnie oceniają swoje kompetencje związane z obsługą specjalistycznych programów komputerowych, a studenci sztuki i nauk humanistycznych są w większym stopniu zadowoleni z posiadanych kompetencji językowych (poprawność językowa, bogate słownictwo, łatwość wysławiania się).

W autoocenach widać wyraźny podział na kierunki ścisłe oraz pozostałe. Reprezentanci kierunków ścisłych przeciętnie wyżej oceniają kompetencje takie jak: wykonywanie prostych rachunków, analiza informacji i wyciąganie wniosków, posługiwanie się komputerem, tabletem, smartfonem, obsługa specjalistycznych programów komputerowych, wykonywanie zaawansowanych obliczeń matematycznych czy obsługa i naprawa maszyn, narzędzi i urządzeń technicznych.

Z drugiej strony, przedstawiciele kierunków humanistycznych i społecznych oceniają u siebie wyżej od studiujących kierunki ścisłe komunikatywność i jasne przekazywanie myśli oraz łatwe nawiązywanie kontaktów z ludźmi.

Równocześnie zaskakujące mogą wydać się tak niskie oceny umiejętności pracy w grupie w przypadku przedstawicieli nauk społecznych i dziennikarstwa.

Jakość pracy

Czas pracy

Liczba godzin w tygodniu spędzanych w pracy

Aktywni zawodowo Polacy zadeklarowali, iż poświęcają na pracę zawodową około 44 godziny tygodniowo. Świadczy to o tym, że zdecydowana większość pracujących w Polsce poświęca na pracę zawodową czas zbliżony do pełnego etatu w rozumieniu umowy o pracę (pracę 40 godz. tygodniowo zadeklarowało 46% badanych). Osoby pracujące poniżej 40 godz. tygodniowo stanowiły 14% pracujących respondentów. Badani mężczyźni deklarowali pracę dłuższą przeciętnie o 5 godzin w porównaniu do badanych kobiet.

Tabela 31. Przeciętna liczba godzin spędzanych tygodniowo w pracy*

a) Wartości średnie

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Wykształcenie ogółem
Mężczyźni	18–35	44,0	46,7	45,9	45,9
Mężczyźni	36–54	48,7	47,8	45,0	47,3
Mężczyźni	55–69	46,4	45,6	43,9	45,6
Mężczyźni	Ogółem	46,9	46,9	45,2	46,4
Kobiety	18–35	39,8	40,4	40,7	40,5
Kobiety	36–54	41,8	42,1	41,1	41,6
Kobiety	55–69	40,0	39,8	39,9	39,9
Kobiety	Ogółem	41,0	41,0	40,8	40,9
Ogółem	18–35	42,9	44,2	42,7	43,4
Ogółem	36–54	46,0	44,9	42,7	44,4
Ogółem	55–69	44,4	42,5	41,9	43,1
Ogółem	Ogółem	44,9	44,1	42,6	43,8

b) Liczebności

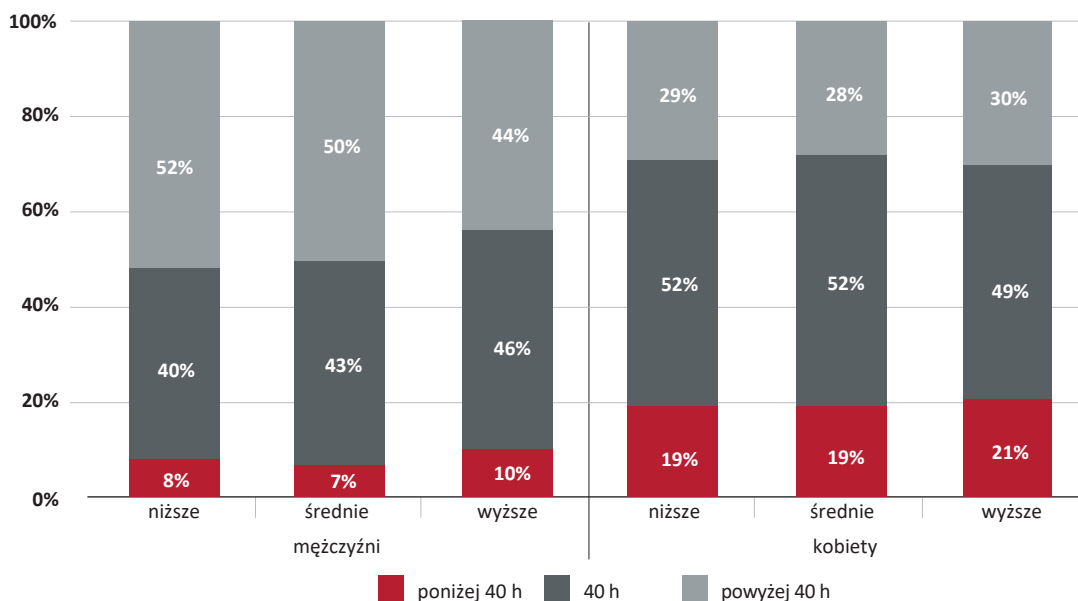
Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Wykształcenie ogółem
Mężczyźni	18–35	102	217	132	452
Mężczyźni	36–54	214	180	180	573
Mężczyźni	55–69	136	87	56	278
Mężczyźni	Ogółem	451	485	368	1304
Kobiety	18–35	34	142	215	391
Kobiety	36–54	139	186	263	588
Kobiety	55–69	58	99	55	212
Kobiety	Ogółem	231	426	533	1190
Ogółem	18–35	136	359	347	843
Ogółem	36–54	352	366	443	1161
Ogółem	55–69	194	186	110	490
Ogółem	Ogółem	682	911	900	2494

*Odpowiedzi osób pracujących (różne formy zatrudnienia).

W przypadku mężczyzn powyżej 35. roku życia z wykształceniem wyższym charakterystyczne było spędzanie w pracy przeciętnie mniejszej liczby godzin, niż w przypadku mężczyzn z wykształceniem średnim i niższym.

Różnice względem poszczególnych kategorii wykształcenia w przypadku przeciętnej liczby godzin spędzanych w pracy stają się jeszcze bardziej widoczne przy podziale pod względem kryterium 40 godz. O ile w przypadku kobiet różnice te są minimalne, to w przypadku mężczyzn wyraźnie widać, że ci z wykształceniem średnim i niższym częściej spędzają w pracy powyżej 40 godz. (ok 51% pracujących) w porównaniu do mężczyzn z wykształceniem wyższym (44% pracujących).

Istotne pozostają również różnice płciowe w przypadku osób spędzających w pracy poniżej 40 godz. Zadeklarowała to co piąta kobieta i mniej więcej co dziesiąty mężczyzna.

Wykres 22. Liczba godzin spędzanych przeciętnie w pracy* (w %)

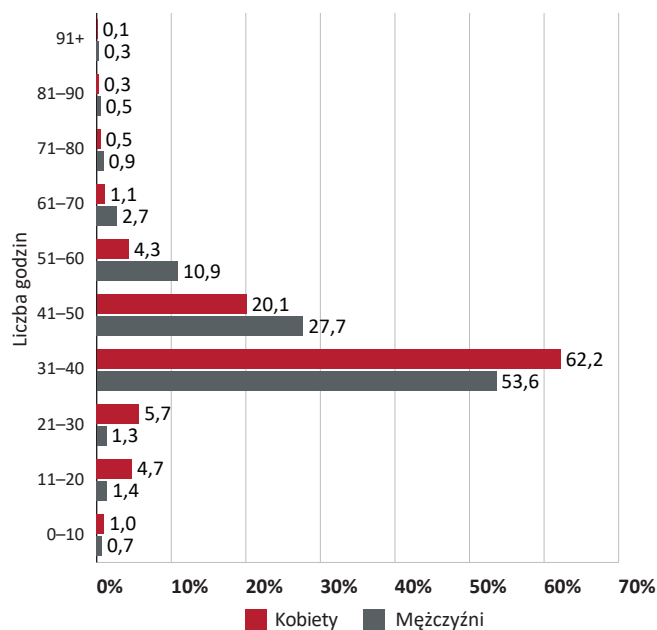
* Odpowiedzi osób pracujących (różne formy zatrudnienia). N (mężczyźni, niższe, < 40 h) = 37.

N (mężczyźni, średnie, < 40 h) = 35. N (mężczyźni, wyższe, < 40 h) = 38

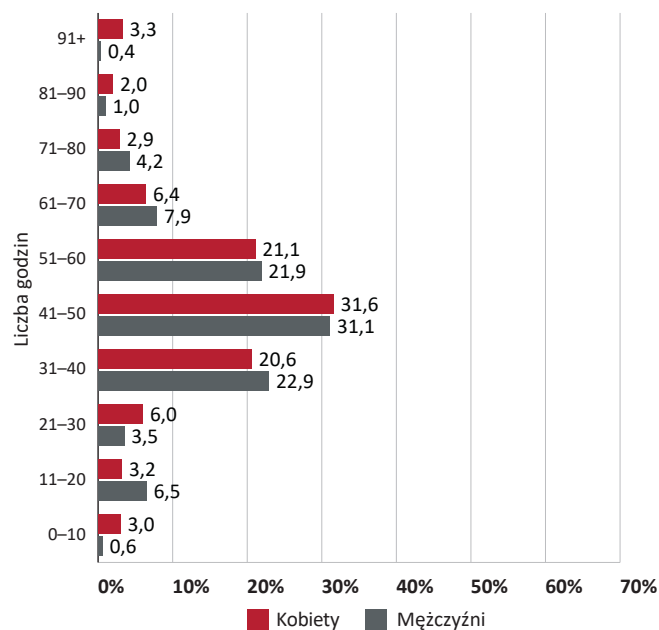
Wykres 23. Liczba godzin spędzanych tygodniowo w pracy w rozbiciu na płeć i wiek

a) wykonujący umowę o pracę (ostatnie 3 mies.)

b) prowadzący działalność gosp. (pozarolniczą)

N (mężcz.) = 940. N (kobiety) = 935.

N (mężcz.) = 190. N (kobiety) = 106.

Interesujące wyniki przynosi również porównanie czasu spędzanego w pracy przez osoby zatrudnione w formie umowy o pracę z osobami prowadzącymi własną działalność gospodarczą (pozarolniczą). Osoby prowadzące własną działalność gospodarczą spędzają w pracy przeciętnie około 10 godzin dłużej niż osoby zatrudnione etatowo.

Warto też odnotować, iż różnice w rozkładzie przeciętnej liczby godzin spędzanych w pracy tygodniowo przez mężczyzn i kobiety, występowały głównie w przypadku osób zatrudnionych na etat.

Czas poświęcany na pracę kosztem bliskich

W zdecydowanej większości przypadków analizowanych w tabeli 32 odpowiedzi badanych plasowały się pomiędzy „raczej nie” (wartość 2 na skali) a „ani tak, ani nie” (odpowiedź 3 na skali). Odsetek osób niedostrzegających problemu wynosił 51%, sygnalizujących problem – 38%. Mężczyźni przeciętnie częściej niż kobiety oceniali swoją pracę jako uniemożliwiającą im poświęcenie najbliższym tyle czasu, ile by chcieli. Koresponduje to z wynikami świadczącymi o przeciętnie większej liczbie godzin poświęcanych tygodniowo przez mężczyzn na pracę zawodową. Przeciętnie największe utrudnienia deklarowali badani mieszczący się w kategorii wiekowej 36–54, choć nawet w ich przypadku, średnia plasowała się poniżej wartości 3 (poza respondentami z wykształceniem niższym).

Tabela 32. Praca uniemożliwia poświęcenie bliskim tyle czasu, ile chciałby respondent*

a) Wartości średnie

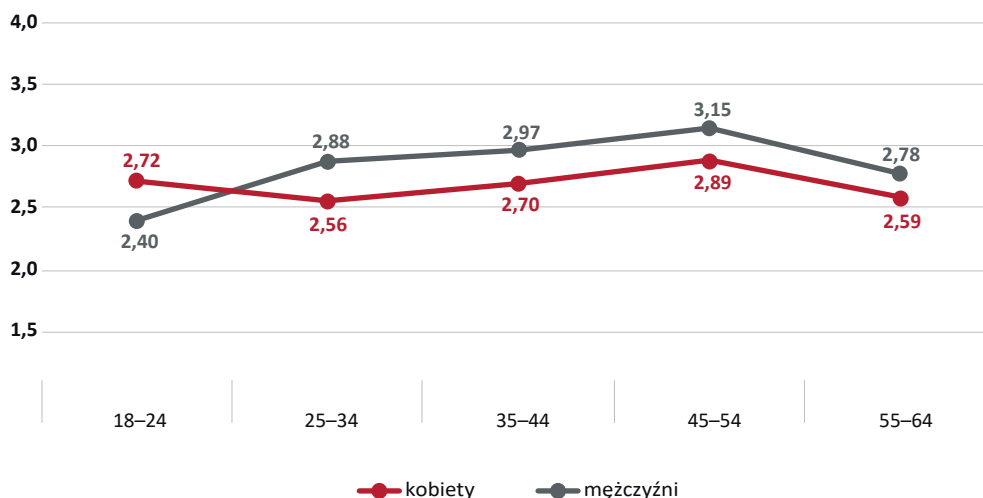
Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	2,75	2,72	2,78	2,75
Mężczyźni	36–54	3,12	3,15	2,95	3,08
Mężczyźni	55–69	2,87	2,84	2,32	2,75
Mężczyźni	Ogółem	2,96	2,90	2,79	2,89
Kobiety	18–35	2,70	2,75	2,52	2,62

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Kobiety	36–54	2,87	2,81	2,74	2,79
Kobiety	55–69	2,64	2,39	2,85	2,57
Kobiety	Ogółem	2,79	2,69	2,66	2,70
Ogółem	18–35	2,74	2,74	2,62	2,69
Ogółem	36–54	3,02	2,98	2,83	2,93
Ogółem	55–69	2,80	2,60	2,58	2,67
Ogółem	Ogółem	2,90	2,81	2,72	2,80

b) Liczebności

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	106	224	135	465
Mężczyźni	36–54	222	186	183	590
Mężczyźni	55–69	143	89	56	288
Mężczyźni	Ogółem	471	500	373	1344
Kobiety	18–35	37	151	220	408
Kobiety	36–54	145	188	268	602
Kobiety	55–69	62	103	55	220
Kobiety	Ogółem	244	443	543	1230
Ogółem	18–35	143	375	355	873
Ogółem	36–54	367	374	451	1192
Ogółem	55–69	205	193	110	508
Ogółem	Ogółem	715	942	916	2573

* Skala odpowiedzi: 1 zdecydowanie nie, 2 raczej nie, 3 ani tak, ani nie, 4 raczej tak, 5 zdecydowanie tak.
Odpowiedzi osób pracujących.

Wykres 24. Praca uniemożliwia poświęcenie bliskim tyle czasu, ile chciałby respondent*

* Skala odpowiedzi: 1 zdecydowanie nie, 2 raczej nie, 3 ani tak, ani nie, 4 raczej tak, 5 zdecydowanie tak. Odpowiedzi osób pracujących. Minimalna liczebność (kobiety w wieku 18–24) = 94.

Przy dokładniejszej analizie okazuje się, że na konflikt pracy z życiem rodzinnym względnie najsilniej skarżą się osoby w wieku 45–54 lat. Na ogół nieco większą trudność w tym względzie deklarują mężczyźni, a wyjątkiem jest jedynie najmłodsza grupa wiekowa.

Płace i sytuacja materialna

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie netto w trzecim kwartale 2017 roku wyniosło 2758 zł. Warto zauważyć, że w odróżnieniu od wskaźnika przeciętnych wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw publikowanego przez GUS¹⁷ dane BKL uwzględniają dochody z pracy deklarowane również przez pracowników administracji publicznej, osoby samozatrudnione, pracujące dla podmiotów zatrudniających poniżej 10 osób, jak również osoby wykonujące prace w ramach umów cywilnoprawnych. Dane w tabeli 33 obejmują wszystkich pracujących, niezależnie od liczby godzin pracy w tygodniu.

¹⁷ Przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw (tzw. średnia krajowa) w roku 2017 wynosiło 4513 zł (około 3200 zł netto). Za: <http://www.infor.pl/wskazniki/prawo-pracy-i-ubezpieczen-spoecznych/wynagrodzenia/57,3050,Przecietne-miesieczne-wynagrodzenie-w-sektorze-przedsiębiorstw-bez-wypłat-nagrod-z-zysku.html> [dostęp: 15.05.2018 g. 17:37]. Ustawowa płaca minimalna wynosiła w czasie badania 2000 zł brutto (1459 zł netto).

Przeciętne miesięczne zarobki netto w ostatnich 12 miesiącach a wykształcenie

Zmiennymi wyraźnie różnicującymi poziom zarobków były: poziom wykształcenia (wykształcenie niższe: 2194 zł, średnie: 2621 zł, wyższe: 3623 zł) oraz płeć (mężczyźni: 3133 zł, kobiety: 2384 zł). Przeciętnie zarobki kobiet stanowiły 76% przeciętnych zarobków mężczyzn, przy czym w obrębie poszczególnych kategorii wykształcenia proporcja ta wynosiła 68%.

Tabela 33. Przeciętne miesięczne zarobki netto w ostatnich 12 miesiącach (zł)*

a) Wartości średnie obcięte 5%

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	2483	2880	3996	3088
Mężczyźni	36–54	2541	3196	5036	3344
Mężczyźni	55–69	2218	3051	4721	2775
Mężczyźni	Ogółem	2420	3026	4545	3133
Kobiety	18–35	1460	2001	2566	2250
Kobiety	36–54	1735	2080	3435	2522
Kobiety	55–69	1505	2185	3711	2252
Kobiety	Ogółem	1633	2060	3097	2384
Ogółem	18–35	2179	2536	3083	2690
Ogółem	36–54	2200	2606	3968	2911
Ogółem	55–69	1977	2546	4163	2539
Ogółem	Ogółem	2194	2621	3623	2758

b) Liczebności

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	90	196	115	401
Mężczyźni	36–54	197	160	137	494
Mężczyźni	55–69	122	79	37	237
Mężczyźni	Ogółem	408	435	290	1133
Kobiety	18–35	30	134	190	354
Kobiety	36–54	126	161	238	526
Kobiety	55–69	55	95	44	194

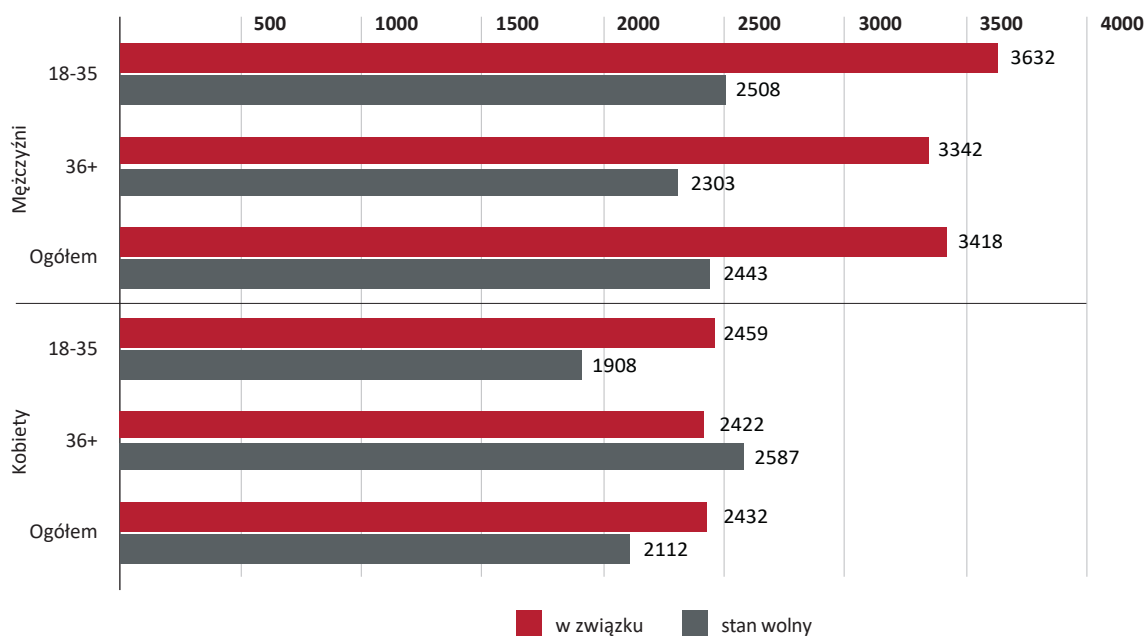
Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Kobiety	Ogółem	212	390	472	1073
Ogółem	18–35	120	329	305	755
Ogółem	36–54	323	321	375	1020
Ogółem	55–69	177	173	81	431
Ogółem	Ogółem	565	729	761	2206

* Średnia obciąża 5% – z analiz wykluczono po 5% najniższych i najwyższych wartości.

Odpowiedzi osób pracujących. Odsetek odmów odpowiedzi na pytanie wyniósł 13,3%.

Różnice płacowe między kobietami a mężczyznami są uwarunkowane wieloma czynnikami, wśród których wymienić można liczbę godzin pracy, wykonywany zawód, formę zatrudnienia czy sektor gospodarki. Na plan pierwszy wysuwa się jednak sytuacja rodzinna, która w odmienny sposób oddziałuje na sytuację mężczyzn i kobiet na rynku pracy.

Wykres 25. Przeciętne* zarobki netto w zależności od płci, wieku i stanu cywilnego**

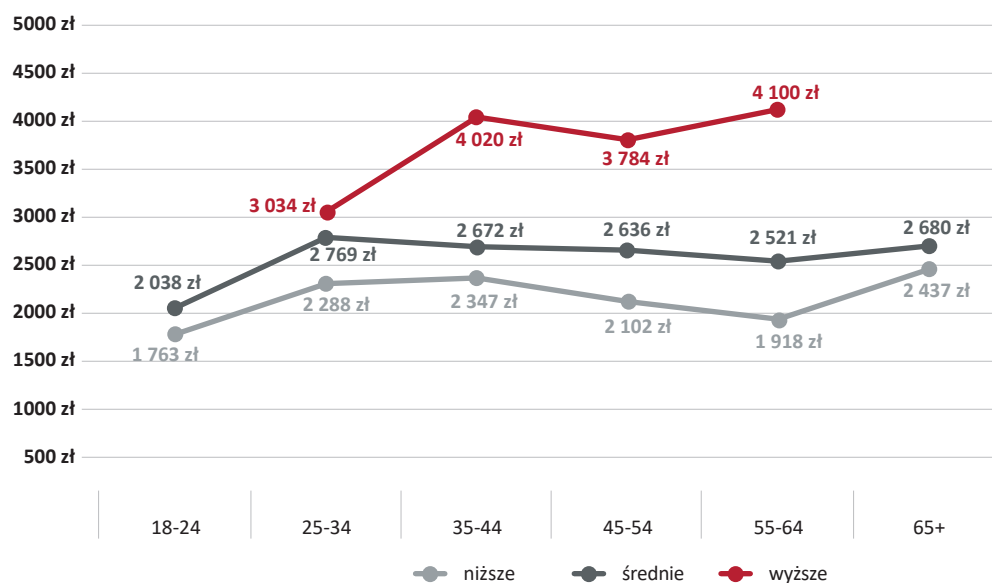
* Średnia obciąża 5% – z analiz wykluczono po 5% najniższych i najwyższych wartości.

** Porównano osoby pracujące, będące aktualnie w związku małżeńskim bądź nieformalnym (w związku), z osobami niebędącymi aktualnie w związku (małżeńskim bądź nieformalnym), które w przeszłości nigdy nie były w związku małżeńskim (stan wolny).

Minimalna liczebność: N (kobiety, 36+, stan wolny) = 64.

Tym co przede wszystkim zwraca uwagę są zdecydowanie najwyższe na tle ogółu zarobki żonatych mężczyzn. Przeciętnie zarabiają oni o 40% więcej od zamężnych kobiet, jak również o 40% więcej od mężczyzn stanu wolnego. Jeśli porównujemy zarobki kobiet i mężczyzn stanu wolnego (osób, które nigdy nie były w związku małżeńskim), to w przedziale wiekowym do 35. roku życia zarobki kobiet są o 24% niższe od zarobków mężczyzn, a w przedziale wiekowym powyżej 35. roku życia są one wyższe o 12%.

Wykres 26. Przeciętne miesięczne zarobki netto a wykształcenie (zł)*

* Średnia obcięta 5% – z analiz wykluczono po 5% najniższych i najwyższych wartości.

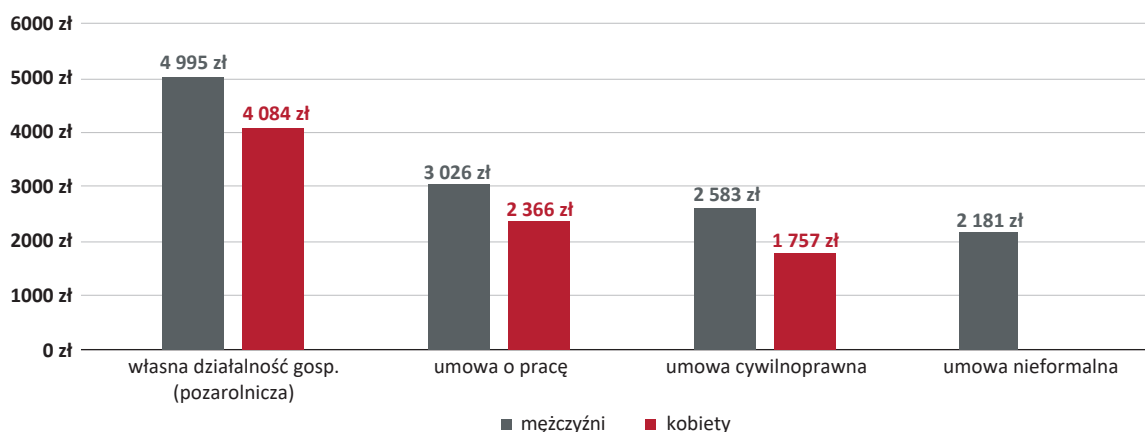
Odpowiedzi osób pracujących. Zarobki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób. N (mężczyźni 65+, niższe) = 20. N (mężczyźni 65+, średnie) = 30. Pozostałe liczebności ≥ 70 .

Respondenci z wykształceniem wyższym odróżniali się od pozostałych grupą wiekową, w której obserwowano najwyższe dochody. W przypadku wykształcenia niższego i średniego był to okres 25–34 lata, natomiast w przypadku wykształcenia wyższego – 35–44 lata. Efekt ten można w głównej mierze przypisać późniejszemu wkraczaniu na rynek pracy oraz czasowi potrzebnemu na osiągnięcie awansu.

Wysokość zarobków w zależności od głównego sposobu zatrudnienia

Poziom przeciętnych miesięcznych zarobków netto bardzo wyraźnie zależy od formy zatrudnienia. Najwyższymi zarobkami cieszą się osoby prowadzące własną działalność gospodarczą (poza obszarem rolnictwa) – 4696 zł. Wynagrodzenia osób zatrudnionych na umowę o pracę wyniosły 2678 zł, zatrudnionych głównie na umowę cywilnoprawną – 2085 zł, a pracujących w sposób niesformalizowany – 1898 zł. Zarobki kobiet stanowią 82% zarobków mężczyzn w przypadku własnej działalności gospodarczej, 78% w przypadku umów o pracę oraz 68% przy umowach cywilnoprawnych.

Wykres 27. Przeciętne miesięczne zarobki netto w ostatnich 12 miesiącach w zależności od głównej formy zatrudnienia (zł)*

*Średnia obciążona 5% – z analiz wykluczono po 5% najniższych i najwyższych wartości.

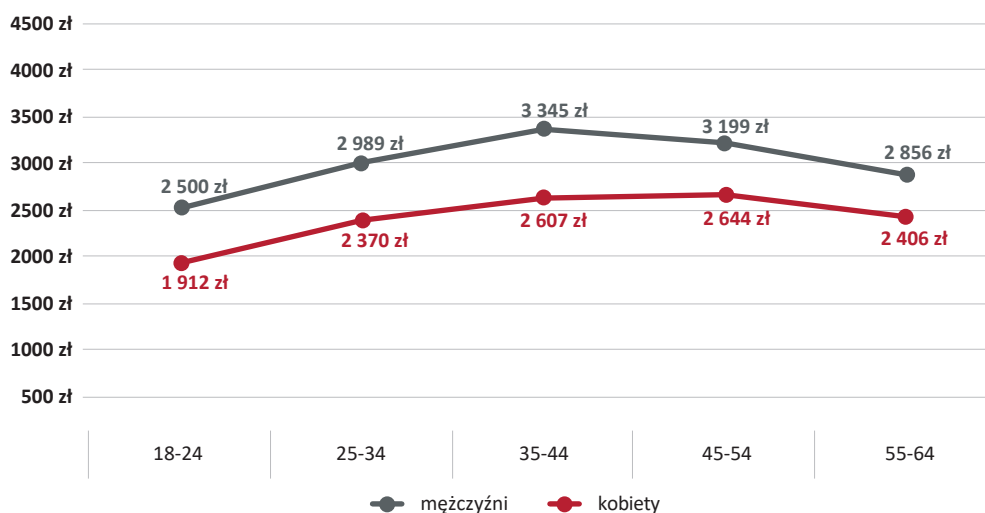
Odpowiedzi osób pracujących. Zarobki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób. N (mężczyźni umowa nieformalna) = 36. Pozostałe liczebności ≥ 45.

Zarobki osób zatrudnionych na umowę o pracę w pełnym wymiarze godzin

Przeciętne miesięczne zarobki netto osób zatrudnionych na pełen etat wyniosły 2789 zł. W grupie mężczyzn maksimum zarobków przypadało na wiek 35–44 lat, natomiast wśród kobiet na wiek 45–54 lat. Ta różnica w dynamice zarobków kobiet i mężczyzn widoczna jest także, gdy analizę przeprowadzi się osobno dla osób z wykształceniem średnim i wyższym

(patrz dane w tabeli 33). Powodu takiego stanu rzeczy można upatrywać m.in. w czasowej przerwie w pracy związanej z ciążą i późniejszym sprawowaniem opieki nad dziećmi. Pensje kobiet z kolejnych grup wiekowych stanowiły odpowiednio 76%, 79%, 78%, 83% i 84% pensji odpowiadających im kategorii mężczyzn.

Wykres 28. Przeciętne miesięczne zarobki netto w ostatnich 12 miesiącach*

*Średnia obcięta 5% – z analiz wykluczono po 5% najniższych i najwyższych wartości rozkładu.

Odpowiedzi osób pracujących, zatrudnionych na pełen etat. Zarobki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób. N (kobiety, 18–24) = 39. Pozostałe liczebności ≥ 115 .

Zadowolenie z zarobków

Średnia dla wszystkich wypowiedzi badanych wyniosła 3,39, co plasuje wyniki pomiędzy odpowiedziami (3) „ani zadowolony, ani niezadowolony”, a (4) „raczej zadowolony”¹⁸. Mężczyźni deklarowali przeciętnie większe zadowolenie z osiągniętych zarobków niż kobiety¹⁹. Różnica ta widoczna jest w przypadku większości analizowanych kategorii wiekowych, poza grupą 18–24 lat, gdzie wartości kobiet i mężczyzn są bardzo zbliżone (wykres 30).

¹⁸ Większość pracujących badanych, pytana o stopień zadowolenia z własnych zarobków, deklarowała zadowolenie (56% badanych); niezadowolenie zgłaszało co piąty badany (21%).

¹⁹ Tę różnicę można po części przypisać przeciętnie niższym zarobkom kobiet, jednak różnica w zadowoleniu utrzymuje się, choć jest mniejsza, gdy porównujemy osoby o jednakowych zarobkach.

W przypadku obu płci przeciętne zadowolenie z zarobków obniża się systematycznie w kolejnych kategoriach wiekowych.

Tabela 34. Zadowolenie z zarobków (wartości średnie na skali 1–5)*

a) Wartości średnie

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	3,70	3,67	3,87	3,74
Mężczyźni	36–54	3,35	3,49	3,59	3,47
Mężczyźni	55–69	3,04	3,49	3,43	3,25
Mężczyźni	Ogółem	3,33	3,57	3,67	3,51
Kobiety	18–35	3,49	3,69	3,38	3,50
Kobiety	36–54	3,07	3,05	3,30	3,17
Kobiety	55–69	3,06	3,09	2,94	3,04
Kobiety	Ogółem	3,13	3,27	3,30	3,25
Ogółem	18–35	3,65	3,68	3,57	3,63
Ogółem	36–54	3,24	3,27	3,42	3,32
Ogółem	55–69	3,04	3,28	3,19	3,16
Ogółem	Ogółem	3,26	3,43	3,45	3,39

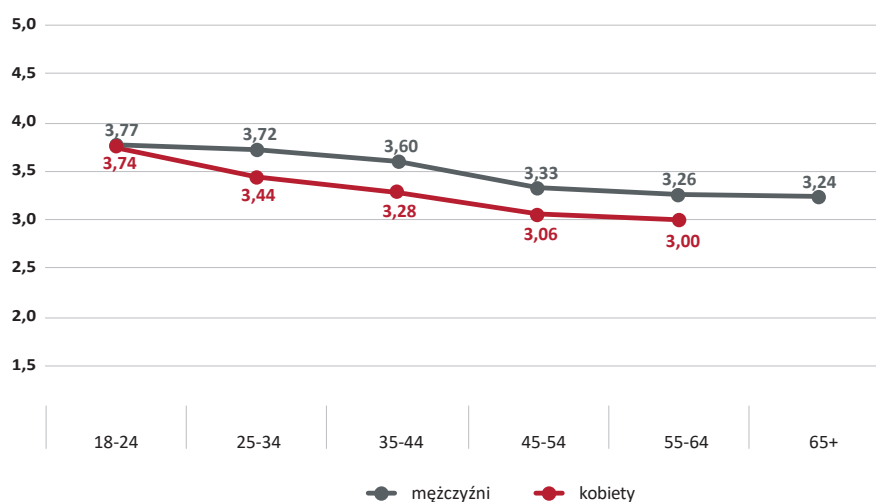
b) Liczebności

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	103	221	135	459
Mężczyźni	36–54	222	186	183	590
Mężczyźni	55–69	142	89	56	287
Mężczyźni	Ogółem	467	496	373	1337
Kobiety	18–35	35	142	217	394
Kobiety	36–54	144	188	267	599
Kobiety	55–69	61	102	55	217
Kobiety	Ogółem	239	432	539	1210

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Ogółem	18–35	138	363	352	853
Ogółem	36–54	365	374	450	1189
Ogółem	55–69	203	191	110	505
Ogółem	Ogółem	707	928	912	2547

*Odpowiedzi osób pracujących. Skala odpowiedzi: 1 bardzo niezadowolony, 2 raczej niezadowolony, 3 ani zadowolony, ani niezadowolony, 4 raczej zadowolony, 5 bardzo zadowolony.

Wykres 29. Zadowolenie z zarobków (wartości średnie na skali 1–5)* w zależności od płci i wieku

*Odpowiedzi osób pracujących. Wyniki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób. Skala odpowiedzi: 1 bardzo niezadowolony, 2 raczej niezadowolony, 3 ani zadowolony, ani niezadowolony, 4 raczej zadowolony, 5 bardzo zadowolony. Minimalna liczebność (mężczyźni, 65+) = 49.

Przeciętny miesięczny dochód netto gospodarstwa domowego

Przeciętny miesięczny dochód netto polskich gospodarstw domowych wynosił około 5050 zł. Wśród analizowanych czynników różnicujących poziom uzyskiwanych dochodów, najsilniejszy wpływ miało wykształcenie. Respondenci z wykształceniem niższym, średnim i wyższym deklarowali odpowiednio 3761 zł, 4982 zł i 6286 zł.

Tabela 35. Przeciętne miesięczny dochód netto gospodarstwa domowego w ostatnich 12 miesiącach (zł)*

a) Wartości średnie obcięte 5%

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	4444	5467	6966	5665
Mężczyźni	36–54	4208	5124	7318	5334
Mężczyźni	55–69	3474	5013	7833	4498
Mężczyźni	Ogółem	4000	5252	7244	5249
Kobiety	18–35	3480	5154	5652	5279
Kobiety	36–54	3445	4604	5759	4811
Kobiety	55–69	3067	4157	6054	4265
Kobiety	Ogółem	3340	4673	5746	4853
Ogółem	18–35	4170	5346	6121	5479
Ogółem	36–54	3897	4858	6326	5059
Ogółem	55–69	3343	4580	6729	4395
Ogółem	Ogółem	3761	4982	6286	5055

b) Liczebności

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	78	188	106	372
Mężczyźni	36–54	194	154	138	486
Mężczyźni	55–69	133	83	37	253
Mężczyźni	Ogółem	405	425	281	1111
Kobiety	18–35	28	119	183	331
Kobiety	36–54	126	160	230	516
Kobiety	55–69	63	88	50	201
Kobiety	Ogółem	217	367	464	1048
Ogółem	18–35	106	307	290	703
Ogółem	36–54	320	314	368	1002
Ogółem	55–69	196	170	87	454
Ogółem	Ogółem	622	792	745	2158

*Średnia obcięta 5% – z analiz wykluczono po 5% najniższych i najwyższych wartości.

Odpowiedzi osób pracujących. Odsetek odmów odpowiedzi na pytanie wyniósł 19,7%. Średnia obcięta 5% – z analiz wykluczono po 5% najniższych i najwyższych wartości rozkładu dla każdej z analizowanych kategorii.

Przeciętny dochód gospodarstw domowych deklarowany przez kobiety wynosił około 92% dochodu deklarowanego przez mężczyzn²⁰. W przypadku wykształcenia niższego, średniego i wyższego proporcja ta wynosiła odpowiednio 84%, 89% i 79%.

Czy gospodarstwo domowe „wiąże koniec z końcem”?

Większość badanych Polaków oceniła możliwość „związania końca z końcem” jako mieszczącą się pomiędzy odpowiedziami „raczej trudne” (odpowiedź 3 na skali) a „raczej łatwe” (odpowiedź 4 na skali), przy czym przewagę miały odpowiedzi wskazujące na łatwość. Ogółem 41% badanych przyznało, że przysłowiowe związanie końca z końcem sprawia im trudności (odpowiedzi 1–3).

Tabela 36. Czy „związanie końca z końcem” jest łatwe, czy trudne? (wartości średnie na skali 1–6)

a) Wartości średnie

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	3,75	4,14	4,37	4,08
Mężczyźni	36–54	3,28	3,83	4,26	3,72
Mężczyźni	55–69	3,08	3,65	4,43	3,43
Mężczyźni	Ogółem	3,30	3,92	4,33	3,75
Kobiety	18–35	3,57	3,96	4,01	3,92
Kobiety	36–54	3,14	3,27	3,75	3,42
Kobiety	55–69	2,71	3,40	3,76	3,16
Kobiety	Ogółem	3,02	3,56	3,86	3,50
Ogółem	18–35	3,68	4,05	4,13	4,00
Ogółem	36–54	3,22	3,54	3,95	3,56
Ogółem	55–69	2,91	3,50	4,05	3,29
Ogółem	Ogółem	3,18	3,73	4,03	3,62

²⁰ O ile zjawisko to można łatwo wyjaśnić w przypadku jednoosobowych gospodarstw domowych (mężczyźni zarabiają przeciętnie więcej niż kobiety), trudniej jest znaleźć wytłumaczenie dla różnic w przypadku gospodarstw domowych tworzonych przez osoby żyjące w sformalizowanych związkach. Jedną z możliwości jest taka, że opisując dochód całego gospodarstwa domowego, badani sugerują się przede wszystkim wysokością własnej pensji. W ten sposób zarabiający przeciętnie więcej od partnerek mężczyźni mieliby tendencję do przeszacowywania całkowitych dochodów gospodarstwa domowego, natomiast zarabiające przeciętnie mniej kobiety – tendencję do ich niedoszacowania.

b) Liczebności

Płeć	Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	18–35	174	309	147	629
Mężczyźni	36–54	283	215	191	688
Mężczyźni	55–69	338	184	78	600
Mężczyźni	Ogółem	794	708	415	1917
Kobiety	18–35	107	273	285	666
Kobiety	36–54	239	230	303	772
Kobiety	55–69	283	284	99	666
Kobiety	Ogółem	629	788	688	2105
Ogółem	18–35	281	582	432	1295
Ogółem	36–54	522	445	493	1461
Ogółem	55–69	620	468	177	1266
Ogółem	Ogółem	1424	1495	1103	4022

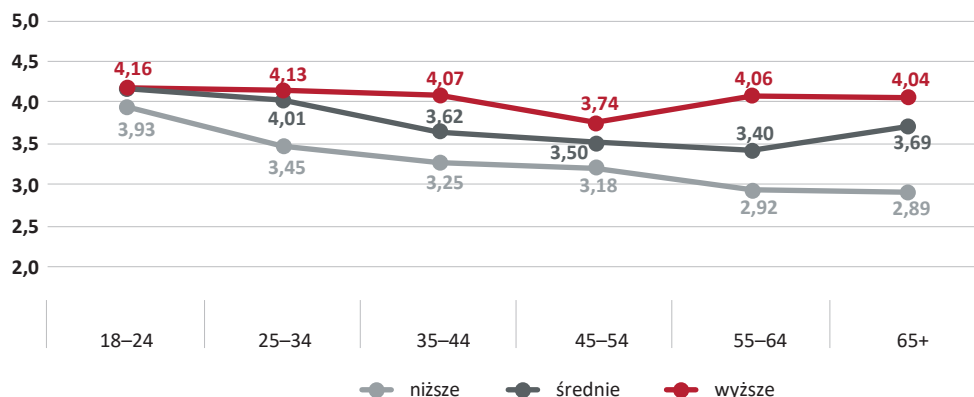
Skala odpowiedzi: 1 bardzo trudne, 2 trudne, 3 raczej trudne, 4 raczej łatwe, 5 łatwe, 6 zdecydowanie łatwe.

Podobnie jak w przypadku zarobków czynnikiem silnie różnicującym ocenę sytuacji finansowej gospodarstwa domowego był poziom wykształcenia. Zdecydowana większość badanych z wykształceniem wyższym (75%) oceniła „wiązaną końca z końcem” jako łatwą. Analogiczny odsetek badanych z wykształceniem średnim wyniósł 62%, a wśród badanych z wykształceniem niższym już tylko 43%. Odnotować można też pewną różnicę w postrzeganiu sytuacji materialnej gospodarstwa domowego w zależności od tego, czy odpowiedzi udzielał mężczyzna (62%), czy kobieta (56%).

Analiza oceny sytuacji materialnej gospodarstwa domowego w podziale na kolejne kategorie wiekowe (wykres 30) pozwala zauważyć względną stałość oceny w przypadku respondentów z wykształceniem wyższym. Dla osób z wykształceniem średnim obserwujemy spadek ocen w pierwszych trzech kategoriach wiekowych, lecz później ocena stabilizuje się w przedziale od 3,4 do 3,7. W przypadku osób o niższym poziomie wykształcenia w kolejnych kategoriach

wiekowych mamy do czynienia z systematycznym spadkiem oceny – od 3,9 w najmłodszej grupie do 2,9 w najstarszej²¹.

Wykres 30. Czy przy aktualnym dochodzie gospodarstwo domowe „wiąże koniec z końcem”? (wartości średnie na skali 1–6)*

* Skala odpowiedzi: 1 bardzo trudne, 2 trudne, 3 raczej trudne, 4 łatwe, 5 bardzo łatwe.

N (wyższe, 18–24) = 31. Pozostałe liczebności ≥ 49.

Oczekiwania zarobkowe

Respondenci pytani byli o minimalną płacę netto (min.) za którą gotowi byliby podjąć w miarę odpowiadającą im pracę w wymiarze 40 godzin tygodniowo, jak również o to, jaką płacę uznaliby za zadowalającą (mid.) bądź wręcz bardzo zadowalającą (max.). Wysokość podawanych kwot wyraźnie zależała od aktualnej sytuacji zawodowej respondenta – najniższe kwoty deklarowały osoby bezrobotne, szukające pracy; nieco wyższe stawki postulowały osoby nieaktywne zawodowo, a wyraźnie najwyższe – osoby pracujące²². Przeciętne kwoty minimalne deklarowane przez te grupy wynosiły odpowiednio 2130, 2349 i 2912 zł.

²¹ Trzeba mieć na uwadze, że najmłodsi respondenci często są jeszcze członkami gospodarstwa domowego swoich rodziców, a wraz z wiekiem rośnie udział osób usamodzielnionych i prowadzących już własne gospodarstwa.

²² Osoby pracujące proszono o wyobrażenie sobie sytuacji, w której straciły pracę i ktoś oferuje im inną – jest jednak bardzo prawdopodobne, że wbrew tej instrukcji interpretowały one pytanie z myślą o zarobkach, które skłoniłyby je do zmiany aktualnej pracy.

Tabela 37. Oczekiwania w zakresie minimalnego [min.], zadowalającego [mid.] oraz bardzo zadowalającego [max] wynagrodzenia za podjęcie pracy na pełen etat (zł).

a) Wartości średnie

Płeć	Sytuacja zawodowa	Wynagrodzenie min	Wynagrodzenie mid	Wynagrodzenie max
Mężczyźni	pracujący	3106	4444	7437
Mężczyźni	bezrobotni	2302	3086	4602
Mężczyźni	nieaktywni	2766	3846	6164
Mężczyźni	Ogółem	2995	4250	7028
Kobiety	pracujące	2700	3706	5648
Kobiety	bezrobotne	1923	2621	3832
Kobiety	nieaktywne	2117	2946	4517
Kobiety	Ogółem	2471	3406	5196
Ogółem	pracujący	2912	4089	6577
Ogółem	bezrobotni	2130	2875	4253
Ogółem	nieaktywni	2349	3270	5110
Ogółem	Ogółem	2720	3808	6069

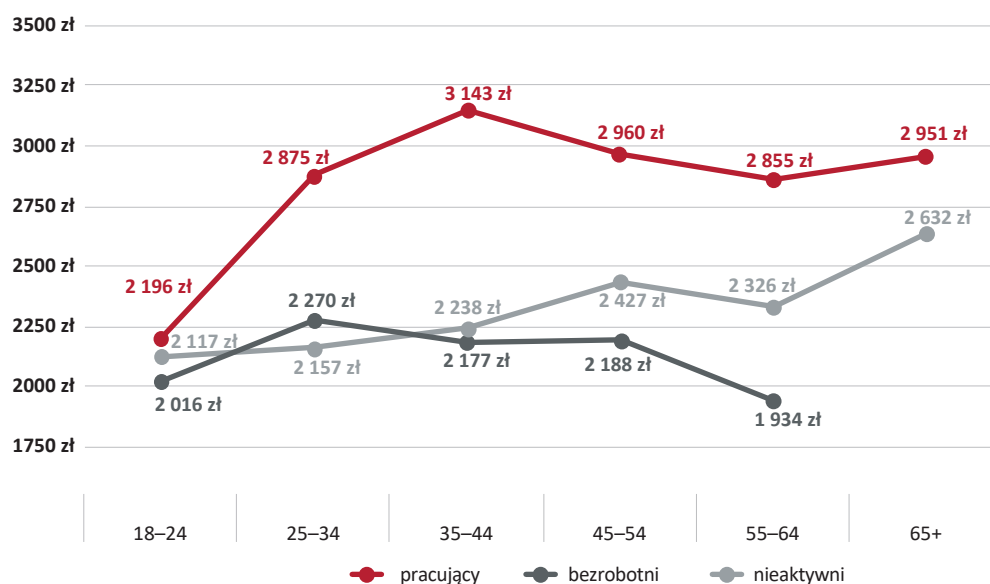
b) Liczebności

Płeć	Sytuacja zawodowa	Wynagrodzenie min	Wynagrodzenie mid	Wynagrodzenie max
Mężczyźni	pracujący	1352	1351	1348
Mężczyźni	bezrobotni	92	92	92
Mężczyźni	nieaktywni	383	386	382
Mężczyźni	Ogółem	1827	1828	1821
Kobiety	pracujące	1243	1250	1247
Kobiety	bezrobotne	76	76	76
Kobiety	nieaktywne	687	684	677
Kobiety	Ogółem	2006	2010	2000
Ogółem	pracujący	2595	2601	2595
Ogółem	bezrobotni	168	168	168
Ogółem	nieaktywni	1070	1070	1059
Ogółem	Ogółem	3833	3838	3821

Oczekiwania względem minimalnego wynagrodzenia netto

Oczekiwane kwoty dotyczące minimalnego wynagrodzenia były wyraźnie wyższe od wynagrodzenia minimalnego za rok 2017 (1459 zł). Odsetek osób gotowych podjąć pracę za kwotę poniżej 1450 zł wyniósł 2% w przypadku osób pracujących, 9% w przypadku osób bezrobotnych i 7% w przypadku osób nieaktywnych zawodowo.

Wykres 31. Oczekiwania w zakresie kwoty minimalnego wynagrodzenia netto za podjęcie pracy na pełen etat (wartości średnie w zł)*

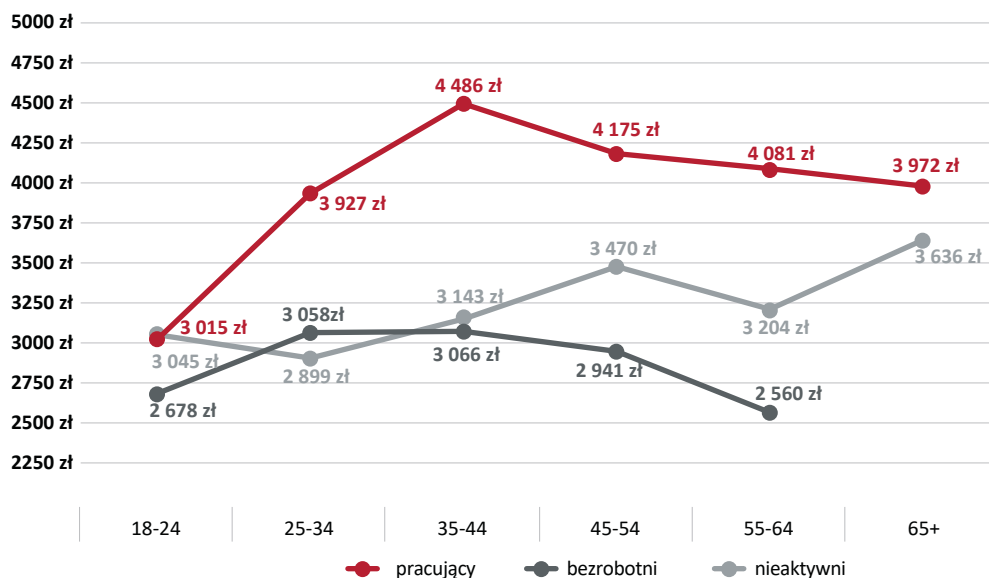
*Oczekiwania podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób. N (bezrobotni, 25-34) = 29. N (bezrobotni, 35-44) = 36. N (bezrobotni, 45-54) = 29. N (bezrobotni, 55-64) = 21. Pozostałe liczebności ≥ 49

W przypadku osób pracujących obserwowany jest przyrost oczekiwanych kwot w grupach 18-24, 25-34 i 35-44. W kolejnych grupach wiekowych oczekiwania nieznacznie obniżają się i stabilizują na poziomie około 2900 zł. W przypadku osób nieaktywnych zawodowo oczekiwania finansowe wahają się w granicach 2100-2300 zł w pierwszych trzech grupach wiekowych, a w kolejnych trzech między 2300 a 2600 zł. Wśród bezrobotnych zwracają uwagę wyraźnie najniższe oczekiwania płacowe w najstarszej grupie wiekowej.

Poziom wynagrodzenia netto uznawanego za zadowalające

Kwota wynagrodzenia uznawanego za zadowalające zależała od kategorii wiekowej w bardzo podobny sposób, jak w przypadku wynagrodzenia minimalnego.

Wykres 32. Oczekiwania w zakresie kwoty wynagrodzenia netto uznawanego jako zadowalające za podjęcie pracy na pełen etat (wartości średnie w zł)

Oczekiwania podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób.

N (bezrobotni, 25–34) = 29. N (bezrobotni, 35–44) = 36. N (bezrobotni, 45–54) = 29. N (bezrobotni, 55–64) = 21. Pozostałe liczebności ≥ 49 .

Różnice pomiędzy oczekiwaniami płacowymi mężczyzn i kobiet

Dysproporcja oczekiwań płacowych między pracującymi kobietami a pracującymi mężczyznami przybiera na sile wraz ze wzrostem rozpatrywanego poziomu zadowolenia. W przypadku płacy minimalnie akceptowalnej oczekiwania kobiet są o 13% niższe, w przypadku płacy zadowalającej – o 17% niższe, a bardzo zadowalającej – o 24% niższe. Inaczej wygląda to w przypadku osób bezrobotnych, gdzie niezależnie od rozpatrywanego poziomu zadowolenia, oczekiwania kobiet są niższe o 15–17%, oraz w przypadku osób nieaktywnych – gdzie są niższe o 23–27%.

Tabela 38. Oczekiwania płacowe kobiet wyrażone jako procent oczekiwań płacowych mężczyzn*

Kobiety	Oczekiwania względem wynagrodzenia min	Oczekiwania względem wynagrodzenia mid	Oczekiwania względem wynagrodzenia max
Pracujące	86,9	83,4	75,9
Bezrobotne	83,5	84,9	83,3
Nieaktywne	76,6	76,6	73,3
Ogółem	82,5	80,1	73,9

* Obliczenie na podstawie danych w tabeli 37.

Zadowolenie z pracy

Ogólne zadowolenie z pracy

Większość badanych Polaków określała swoją pracę jako ogólnie im odpowiadającą (najbliżej odpowiedzi 3 na skali). Najwięcej pozytywnych odpowiedzi udzielały osoby prowadzące własną działalność gospodarczą (3,39), następnie osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę i osoby zatrudnione na podstawie umów cywilnoprawnych (3,15), a na końcu osoby pracujące „na czarno” (2,94).

Tabela 39. Ogólne zadowolenie z pracy w zależności od formy zatrudnienia (skala 1–4)*

a) Wartości średnie

Płeć	Forma pracy	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	działalność gospodarcza (pozarolnicza)	3,22	3,45	3,32	3,36
Mężczyźni	praca etatowa	3,15	3,13	3,32	3,19
Mężczyźni	umowy cywilnoprawne	3,20	2,90	3,35	3,10
Mężczyźni	bez umowy	2,96	3,02	2,93	2,98
Kobiety	działalność gospodarcza (pozarolnicza)	–	3,39	3,41	3,43
Kobiety	praca etatowa	2,98	3,03	3,20	3,10

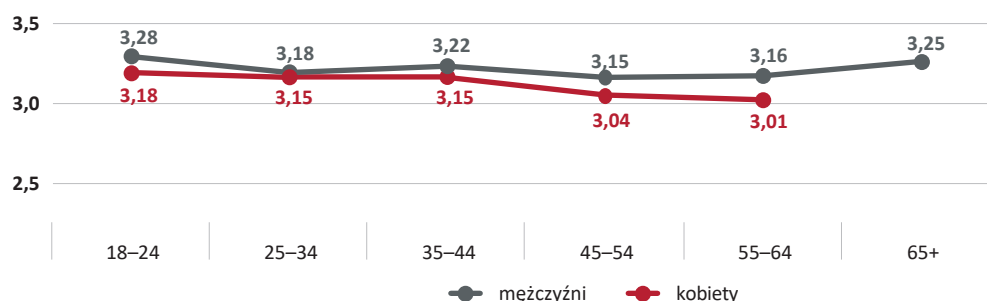
Płeć	Forma pracy	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Kobiety	umowy cywilnoprawne	3,06	2,83	3,25	3,06
Kobiety	bez umowy	–	2,72	–	2,93
Ogółem	działalność gospodarcza (pozarolnicza)	3,33	3,43	3,36	3,39
Ogółem	praca etatowa	3,09	3,08	3,25	3,15
Ogółem	umowy cywilnoprawne	3,13	2,98	3,32	3,15
Ogółem	bez umowy	2,99	2,88	2,98	2,94

b) Liczebności

Płeć	Forma pracy	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	działalność gospodarcza (pozarolnicza)	28	81	83	192
Mężczyźni	praca etatowa	314	346	284	944
Mężczyźni	umowy cywilnoprawne	36	73	58	167
Mężczyźni	bez umowy	48	50	26	124
Kobiety	działalność gospodarcza (pozarolnicza)	9	33	71	113
Kobiety	praca etatowa	172	312	450	935
Kobiety	umowy cywilnoprawne	21	81	105	206
Kobiety	bez umowy	12	26	19	57
Ogółem	działalność gospodarcza (pozarolnicza)	38	113	153	304
Ogółem	praca etatowa	486	658	734	1879
Ogółem	umowy cywilnoprawne	57	154	163	373
Ogółem	bez umowy	61	76	45	181

* Odpowiedzi osób pracujących na pytanie: „Biorąc wszystko pod uwagę, samą pracę, jej warunki i zarobki, na ile ta praca Panu(i) odpowiada?”. Skala odpowiedzi: 1 bardzo nie odpowiada, 2 raczej nie odpowiada, 3 raczej odpowiada, 4 bardzo odpowiada. Wyniki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób.

W przypadku kobiet zatrudnionych na umowę o pracę odnotowano bardzo nieznaczny spadek zadowolenia wraz z wiekiem. Niezależnie od wieku poziom zadowolenia kobiet był minimalnie niższy od zadowolenia mężczyzn.

Wykres 33. Ogólne zadowolenie z pracy osób zatrudnionych na umowę o pracę (skala 1–4)*

Skala odpowiedzi: 1 praca bardzo nie odpowiada, 2 raczej nie odpowiada, 3 raczej odpowiada, 4 bardzo odpowiada. Wyniki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób. N (mężczyźni, 65+) = 27. Pozostałe liczebności ≥ 51 .

Relacje pracownik – przełożony

Zdecydowana większość badanych respondentów była zadowolona z kontaktów z przełożonymi w swojej pracy. Najwyższe oceny formułowano w zakresie tego, czy przełożeni odnoszą się do respondentów z szacunkiem (4,52), następnie pod względem ogólnej relacji z przełożonymi (4,08). Trzecia w kolejności była sprawiedliwa ocena wykonywanej pracy (3,95). W przypadku prac fizycznych oraz sektora handlowo-usługowego kobiety nieco niżej od mężczyzn oceniały sprawiedliwość przełożonych.

Tabela 40. Ocena przełożonych przez podwładnych (średnie na skali 1–5)*

a) Wartości średnie ze względu na rodzaj pracy

Płeć	Kategoria oceny	Praca umysłowa	Handel/Usługi	Praca fizyczna	Ogółem
Mężczyźni	Zadowolenie z relacji z przełożonym ^{*1}	4,03	4,24	4,05	4,05
Mężczyźni	Przełożony odnosi się z szacunkiem ^{*2}	4,54	4,62	4,48	4,52
Mężczyźni	Przełożony sprawiedliwie ocenia ^{*2}	4,01	4,05	3,97	3,99
Kobiety	Zadowolenie z relacji z przełożonym ^{*1}	4,11	4,10	4,06	4,10
Kobiety	Przełożony odnosi się z szacunkiem ^{*2}	4,57	4,42	4,46	4,52

Płeć	Kategoria oceny	Praca umysłowa	Handel/Usługi	Praca fizyczna	Ogółem
Kobiety	Przełożony sprawiedliwie ocenia ^{*2}	4,01	3,80	3,73	3,92
Ogółem	Zadowolenie z relacji z przełożonym ^{*1}	4,08	4,13	4,05	4,08
Ogółem	Przełożony odnosi się z szacunkiem ^{*2}	4,56	4,47	4,48	4,52
Ogółem	Przełożony sprawiedliwie ocenia ^{*2}	4,01	3,86	3,90	3,95

b) Liczebności ze względu na rodzaj pracy

Płeć	Kategoria oceny	Praca umysłowa	Handel/Usługi	Praca fizyczna	Ogółem
Mężczyźni	Zadowolenie z relacji z przełożonym ^{*1}	407	69	470	946
Mężczyźni	Przełożony odnosi się z szacunkiem ^{*2}	409	69	468	946
Mężczyźni	Przełożony sprawiedliwie ocenia ^{*2}	411	69	469	949
Kobiety	Zadowolenie z relacji z przełożonym ^{*1}	597	209	179	985
Kobiety	Przełożony odnosi się z szacunkiem ^{*2}	597	209	179	985
Kobiety	Przełożony sprawiedliwie ocenia ^{*2}	592	209	178	980
Ogółem	Zadowolenie z relacji z przełożonym ^{*1}	1004	278	649	1931
Ogółem	Przełożony odnosi się z szacunkiem ^{*2}	1006	278	647	1931
Ogółem	Przełożony sprawiedliwie ocenia ^{*2}	1003	278	647	1928

^{*1} Skala odpowiedzi: 1 bardzo niezadowolony, 2 raczej niezadowolony, 3 ani zadowolony, ani niezadowolony, 4 raczej zadowolony, 5 bardzo zadowolony.

^{*2} Skala odpowiedzi: 1 zdecydowanie nie, 2 raczej nie, 3 ani nie, ani tak, 4 raczej tak, 5 zdecydowanie tak.

* Odpowiedzi osób zatrudnionych podlegających przełożonym.

Refleksja nad dokonanymi wyborami zawodowymi

Aż 40% badanych respondentów zadeklarowało, że gdyby mogli jeszcze raz pokierować swoją karierą zawodową, chcieliby wykonywać inny zawód niż obecnie. Dotyczyło to przede wszystkim zawodów z grupy handel/usługi oraz pracy fizycznej, a w zdecydowanie mniejszym stopniu prac umysłowych.

Tabela 41. Osoby, które chciałyby zmienić swoją historię zawodową i wykonywać inny zawód (% odpowiedzi tak)*

a) Chęć pracy w innym zawodzie (%) ze względu na rodzaj pracy

Płeć	Wiek	Praca umysłowa	Handel/Usługi	Praca fizyczna	Ogółem
Mężczyźni	18–35	27,1	39,3	37,4	33,1
Mężczyźni	36–54	36,6	54,3	45,4	42,4
Mężczyźni	55–69	30,5	61,1	40,1	39,6
Mężczyźni	Ogółem	32,1	52,5	41,6	38,7
Kobiety	18–35	25,3	49,5	60,5	35,5
Kobiety	36–54	33,0	49,0	63,1	43,5
Kobiety	55–69	29,0	48,8	63,3	42,9
Kobiety	Ogółem	29,8	49,2	62,8	40,9
Ogółem	18–35	26,1	47,2	40,9	34,2
Ogółem	36–54	34,5	50,4	51,2	42,9
Ogółem	55–69	29,7	54,4	46,9	41,0
Ogółem	Ogółem	30,8	50,1	47,4	39,7

b) Liczebności ze względu na rodzaj pracy

Płeć	Wiek	Praca umysłowa	Handel/Usługi	Praca fizyczna	Ogółem
Mężczyźni	18–35	182	28	214	424
Mężczyźni	36–54	232	34	302	568

Płeć	Wiek	Praca umysłowa	Handel/Usługi	Praca fizyczna	Ogółem
Mężczyźni	55–69	95	36	147	278
Mężczyźni	Ogółem	508	98	664	1270
Kobiety	18–35	225	96	38	359
Kobiety	36–54	331	100	149	579
Kobiety	55–69	106	43	60	209
Kobiety	Ogółem	661	238	247	1147
Ogółem	18–35	406	124	253	783
Ogółem	36–54	562	134	451	1147
Ogółem	55–69	201	79	207	488
Ogółem	Ogółem	1170	337	911	2418

*Odpowiedzi osób pracujących.

Na poziomie ogólnym mężczyźni niemal nie różnili się od kobiet pod względem odsetka zainteresowania wykonywaniem innego zawodu. Wyraźne różnice między płciami ujawniały się natomiast ze względu na typ zawodu. Kobiety zdecydowanie częściej niż mężczyźni miały negatywną refleksję nad swoją pracą zawodową w sytuacji, gdy miała ona charakter fizyczny (63% vs 42%). W zawodach z sektora handlu i usług wśród kobiet, niezależnie od badanej grupy wiekowej, wykonywania innej pracy chciało około 50% badanych. Natomiast wśród mężczyzn z tej grupy występowało zróżnicowanie wiekowe. W grupie 18–34 zmienić swoją historię zawodową chciałoby ok. 40% badanych, ale już w przypadku dwóch starszych grup wiekowych zmiany pracy chciałoby odpowiednio 54% i 60%.

Negatywną refleksję nad własną karierą relatywnie najrzadziej miały osoby w wieku 18–35 lat (deklarował tak co trzeci badany). Prawidłowość ta wydaje się interesująca o tyle, że respondenci z tej kategorii wiekowej, częściej niż pozostali, określali wykonywaną pracę jako tymczasową. Możliwym wytłumaczeniem tego zjawiska jest to, że osoby te są zainteresowane kontynuacją kariery w wybranym przez siebie zawodzie, ale myślą poważnie o zmianie obecnego pracodawcy. W pozostałych dwóch kategoriach wiekowych odsetek badanych, chcących zmienić zawód, wynosił nieco powyżej 40%.

Tabela 42. Osoby, które chciałyby zmienić swoją historię zawodową i wykonywać inny zawód (procent odpowiedzi tak)*

a) Chęć pracy w innym zawodzie (%)

Płeć	Rodzaj pracy	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	umysłowa	36,4	32,8	31,0	32,0
Mężczyźni	handel/usługi	50,9	52,7	51,3	51,8
Mężczyźni	fizyczna	37,5	46,6	45,3	41,7
Mężczyźni	Ogółem	38,4	42,0	34,4	38,6
Kobiety	umysłowa	36,5	37,3	26,8	29,8
Kobiety	handel/usługi	43,8	53,0	48,0	49,3
Kobiety	fizyczna	52,9	73,3	–	63,1
Kobiety	Ogółem	48,5	51,7	29,5	41,0
Ogółem	umysłowa	36,5	35,0	28,4	30,8
Ogółem	handel/usługi	46,0	52,9	49,2	50,0
Ogółem	fizyczna	41,7	54,4	51,6	47,5
Ogółem	Ogółem	41,9	46,4	31,5	39,7

b) Liczebności

Płeć	Rodzaj pracy	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe	Ogółem
Mężczyźni	umysłowa	42	176	291	508
Mężczyźni	handel/usługi	34	41	23	98
Mężczyźni	fizyczna	351	258	55	664
Mężczyźni	Ogółem	427	474	369	1270
Kobiety	umysłowa	20	172	470	661
Kobiety	handel/usługi	75	126	38	238
Kobiety	fizyczna	132	106	9	247
Kobiety	Ogółem	226	404	517	1147
Ogółem	umysłowa	62	347	761	1170
Ogółem	handel/usługi	109	166	62	337
Ogółem	fizyczna	482	364	64	911
Ogółem	Ogółem	653	878	887	2418

* Odpowiedzi osób pracujących. Wyniki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób.

Spośród badanych poziomów wykształcenia chęć zmiany obecnego zawodu najczęściej deklarowali respondenci z wykształceniem średnim (46%) i niższym (42%). Badani z wykształceniem wyższym zgłaszali taką chęć wyraźnie rzadziej (co trzeci badany).

Analizując dane z tabeli 42 należy zwrócić uwagę na następujące prawidłowości:

- Niezależnie od stopnia wykształcenia najrzadziej chęć zmiany pracy deklarują osoby wykonujące prace umysłowe.
- Mężczyźni zatrudnieni w sektorze handlowo-usługowym nieco częściej deklarują chęć zmiany pracy niż ci zatrudnieni przy pracy fizycznej.
- Badane kobiety z wykształceniem niższym i średnim deklarowały chęć zmiany pracy wyraźnie częściej niż badani mężczyźni. Najbardziej prawdopodobną przyczyną tego efektu jest to, że zdecydowanie częściej niż mężczyźni pracują one w sektorze usług, gdzie obserwuje się zwiększone tendencje do chęci zmiany pracy.
- Kobiety z wykształceniem średnim, zatrudnione do prac fizycznych, myślą o zmianie pracy zdecydowanie częściej niż mężczyźni (73% vs 46%).

Jeżeli chciał(a)by zmienić zawód, to na jaki?

Analiza danych w tabeli 43 pozwala wysnuć następujące wnioski odnośnie grup zawodowych:

- Kobiety zajmujące się pracą fizyczną (czyli osoby najczęściej deklarujące chęć zmiany) były zainteresowane przejściem do grupy zawodów umysłowych (specjaliści, pracownicy biurowi, technicy i średni personel – łącznie 51%) oraz pracami z grupy handel i usługi (prac. usług i sprzedawcy – 25% badanych). Mężczyźni z tej grupy chcieliby zmienić zawód na inny znajdujący się w kategorii zawodów fizycznych (robotnicy wykwalifikowani, operatorzy i monterzy maszyn – 52%) oraz zawody z grupy umysłowych (specjaliści, technicy i średni personel – 30%).
- Mężczyźni zatrudnieni w zawodach z dziedziny handel i usługi, chcieliby wykonywać zawody z kategorii umysłowych (technicy i średni personel, specjaliści – 56%) oraz prace fizyczne (robotnicy wykwalifikowani, prace proste – 28%).
- W przypadku prac umysłowych (najmniejszy odsetek osób deklarujących chęć zmiany zawodu) zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet dominowała chęć zmiany na inne zawody z grupy tzw. prac umysłowych (specjaliści, technicy i średni personel – mężczyźni 57%, kobiety 79%). Dodatkowo mężczyźni deklarowali także chęć zmiany na zawód z kategorii prac fizycznych (robotnicy wykwalifikowani – 20%).

Tabela 43. Zawody bardziej pożądane od obecnie wykonywanych (w %)*.**a) Mężczyźni**

Grupy zawodowe	Obecna praca – umysłowa	Obecna praca – handel / usługi	Obecna praca – fizyczna	Obecna praca – ogółem
0. Siły zbrojne	3,5	0,0	4,0	3,4
1. Kierownicy	0,0	0,0	3,0	1,7
2. Specjaliści	33,3	16,7	12,9	19,9
3. Technicy i inny średni personel	23,7	38,9	16,8	21,4
4. Pracownicy biurowi	1,8	0,0	2,5	2,0
5. Pracownicy usług i sprzedawcy	5,3	0,0	4,5	4,3
6. Wykwalifikowani rolnicy, robotnicy leśni i rybacy	4,4	0,0	1,0	1,7
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	20,2	27,8	37,1	30,8
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	1,8	5,6	15,3	10,0
9. Pracownicy przy pracach prostych	5,3	11,1	3,0	4,8
%	100,0	100,0	100,0	100,0
N	114	36	202	351

b) Kobiety

Grupy zawodowe	Obecna praca – umysłowa	Obecna praca – handel / usługi	Obecna praca – fizyczna	Obecna praca – ogółem
0. Siły zbrojne	0,7	0,0	0,0	0,3
1. Kierownicy	0,7	1,2	0,0	0,6
2. Specjaliści	54,0	44,0	21,6	41,3
3. Technicy i inny średni personel	24,7	16,7	14,4	19,2
4. Pracownicy biurowi	6,7	11,9	15,3	10,8
5. Pracownicy usług i sprzedawcy	8,0	21,4	25,2	16,9
6. Wykwalifikowani rolnicy, robotnicy leśni i rybacy	2,0	0,0	4,5	2,3

Grupy zawodowe	Obecna praca – umysłowa	Obecna praca – handel / usługi	Obecna praca – fizyczna	Obecna praca – ogółem
7. Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	0,7	4,8	9,9	4,7
8. Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	0,0	0,0	0,9	0,3
9. Pracownicy przy pracach prostych	3,3	1,2	7,2	4,1
%	100,0	100,0	100,0	100,0
N	150	84	111	344

* Odpowiedzi osób pracujących, które zadeklarowały, że gdyby mogły jeszcze raz pokierować swoją karierą, chciałyby wykonywać inny zawód.

Czy pracował(a)byś, gdybyś nie potrzebował(a) pieniędzy?

Jednym z niecodziennych wyborów, przed jakim postawieni zostali respondenci Bilansu Kapitału Ludzkiego, dotyczył odpowiedzi na pytanie: *Gdyby miał(a) Pan(i) wystarczająco dużo pieniędzy, by zapewnić sobie utrzymanie przez resztę życia, to czy mimo to chciał(a)by Pani pracować zawodowo?*

Zależność pomiędzy wiekiem a gotowością podjęcia pracy, pomimo braku konieczności, dobrze ilustruje wykres 34. Wyraźnie widoczna jest tendencja do obniżania się odsetka takich deklaracji w kolejnych kategoriach wiekowych.

Tabela 44. Praca w sytuacji zapewnionego utrzymania (procent odpowiedzi tak)*

a) Chęć pracy (%)

Płeć	Wiek	Aktywność zawodowa – pracujący	Aktywność zawodowa – bezrobotni	Aktywność zawodowa – nieaktywni	Aktywność zawodowa – ogółem
Mężczyźni	18–35	79,7	84,5	75,5	79,4
Mężczyźni	36–54	71,2	71,8	46,6	69,3
Mężczyźni	55–69	55,2	–	33,9	46,7
Mężczyźni	Ogółem	70,5	81,3	45,8	65,7
Kobiety	18–35	88,6	81,0	79,2	85,1

Płeć	Wiek	Aktywność zawodowa – pracujący	Aktywność zawodowa – bezrobotni	Aktywność zawodowa – nieaktywni	Aktywność zawodowa – ogółem
Kobiety	36–54	77,5	83,8	66,5	76,0
Kobiety	55–69	64,8	–	37,6	48,4
Kobiety	Ogółem	78,7	78,0	55,4	70,6
Ogółem	18–35	83,8	83,2	78,1	82,4
Ogółem	36–54	74,4	78,4	60,5	72,9
Ogółem	55–69	59,4	72,5	36,1	47,6
Ogółem	Ogółem	74,4	79,8	52,0	68,3

b) Liczebności

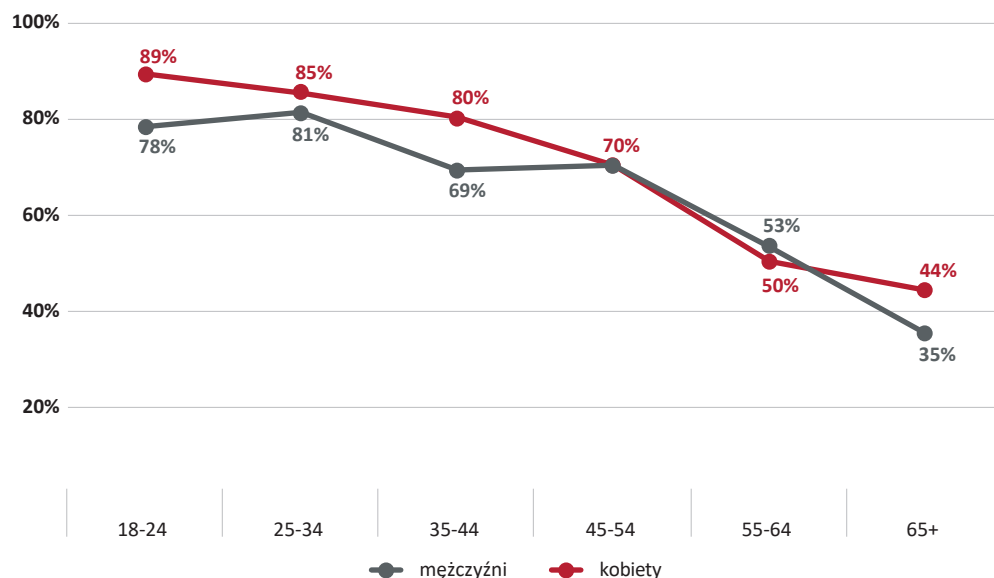
Płeć	Wiek	Aktywność zawodowa – pracujący	Aktywność zawodowa – bezrobotni	Aktywność zawodowa – nieaktywni	Aktywność zawodowa – ogółem
Mężczyźni	18–35	474	49	97	621
Mężczyźni	36–54	581	27	52	661
Mężczyźni	55–69	310	12	248	569
Mężczyźni	Ogółem	1365	88	398	1851
Kobiety	18–35	409	30	220	659
Kobiety	36–54	607	33	119	759
Kobiety	55–69	234	13	367	614
Kobiety	Ogółem	1250	77	706	2032
Ogółem	18–35	884	79	317	1280
Ogółem	36–54	1188	61	171	1420
Ogółem	55–69	543	25	615	1184
Ogółem	Ogółem	2615	165	1103	3884

*Wyniki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób.

Większość badanych (68%) deklarowała, że byłaby zainteresowana pracą zawodową, pomimo zapewnionego utrzymania. Wśród badanych czynników najsilniejsze zróżnicowanie zauważono ze względu na obecną sytuację zawodową respondenta. Największy odsetek

deklarujących chęć pracy występuje, co zrozumiałe, wśród bezrobotnych i pracujących (odpowiednio 80% i 74%), najmniej zaś wśród nieaktywnych zawodowo (52%). Gotowość do wykonywania pracy nawet przy braku motywacji czysto materialnej bardzo wyraźnie spada wraz z wiekiem. Ogółem kobiety nieznacznie częściej od mężczyzn deklarowały chęć podjęcia pracy w sytuacji zapewnionego utrzymania (71% vs 66%).

Wykres 34. Praca w sytuacji zapewnionego utrzymania (procent odpowiedzi tak)

Minimalna liczebność (kobiety, 65+) = 183.

www.parp.gov.pl

Wykres 1. Struktura wykształcenia w rozbiciu na płeć i wiek (w %)

//Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie trzech tabel. Tabela a) dotyczy mężczyzn, tabela b) – kobiet, a c) dotyczy ogółu kobiet i mężczyzn.//

Minimalne N (mężczyźni 55–69) = 604.

a) Mężczyźni

Wykształcenie	18–35 lat	36–54 lat	55–69 lat	Ogółem
gimnazjalne/podstawowe	10	9	13	11
zasadnicze zawodowe	17	32	43	30
średnie ogólnokształcące	17	3	3	8
średnie zawodowe	26	23	22	23
średnie policealne	7	5	6	6
wyższe (licencjat)	9	6	3	6
wyższe (magister)	15	22	11	16

b) Kobiety

Wykształcenie	18–35 lat	36–54 lat	55–69 lat	Ogółem
gimnazjalne/podstawowe	9	7	13	9
zasadnicze zawodowe	7	24	30	20
średnie ogólnokształcące	20	6	11	12
średnie zawodowe	14	16	22	17
średnie policealne	7	8	11	9
wyższe (licencjat)	13	5	2	6
wyższe (magister)	30	35	13	26

c) Ogółem

Wykształcenie	18–35 lat	36–54 lat	55–69 lat	Ogółem
gimnazjalne/podstawowe	10	8	13	10
zasadnicze zawodowe	12	28	36	25
średnie ogólnokształcące	18	5	7	10
średnie zawodowe	20	19	22	20
średnie policealne	7	7	9	7
wyższe (licencjat)	11	5	2	6
wyższe (magister)	23	29	12	21

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 2. Odsetek osób awansowanych w minionych 12 miesiącach w zależności od płci i wieku oraz płci i poziomu wykształcenia
 //Dane z wykresu a) liniowego oraz dane z wykresu b) słupkowego przedstawiono w formie dwóch tabel.//

a) płeć i wiek

Minimalne N (kobiety, 55–69) = 138.

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
18–35	17%	13%
36–54	9%	10%
55–69	2%	7%

b) płeć i poziom wykształcenia

Minimalne N (kobiety, niższe) = 152.

Poziom wykształcenia	Mężczyźni	Kobiety
niższe	4,5%	5,9%
średnie	9,4%	12,2%
wyższe	17,1%	10,9%

(powrót do tekstu)

Wykres 3. Chęć zmiany i brak możliwości awansu jako przyczyny odejścia w zależności od płci i poziomu wykształcenia

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie dwóch tabel. Tabela a) dotyczy chęci zmiany pracy, a tabela b) – braku możliwości awansu jako przyczyny odejścia.//
 N (mężczyźni, wyższe = 28. N (kobiety, niższe) = 30. Pozostałe liczebności ≥ 43 .

a) Chęć zmiany pracy jako przyczyna odejścia

Poziom wykształcenia	Mężczyźni	Kobiety
niższe	19%	20%
średnie	48%	38%
wyższe	47%	64%

b) Brak możliwości awansu jako przyczyna odejścia

Poziom wykształcenia	Mężczyźni	Kobiety
niższe	7%	1%
średnie	13%	8%
wyższe	33%	14%

(powrót do tekstu)

Wykres 4. Umowa cywilnoprawna jako jedyna/główna praca w zależności od płci i wykształcenia (w %)

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli.//

N dla mężczyzn: (18–35, wyższe) = 31, (36–54, wyższe) = 19, (55–69, średnie) = 28, (55–69, wyższe) = 18.

N dla kobiet: (36–54, średnie) = 33, (55–69, średnie) = 34, (55–69, wyższe) = 19.

Pozostałe liczebności ≥ 41 .

Wiek	Mężczyźni wyższe	Kobiety wyższe	Mężczyźni bez wyższego	Kobiety bez wyższego
18–35	28%	24%	48%	31%
36–54	16%	7%	34%	40%
55–69	36%	30%	21%	20%

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 5. W najbliższych 12 miesiącach w firmie...

//Dane z dwóch wykresów liniowych przedstawiono w formie tabel.//

a) wzrośnie zatrudnienie (w %)

N (niższe, 18–35) = 14. N (wyższe, 55–69) = 28. Pozostałe liczebności ≥ 42 .

Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe
18–35	8%	17%	28%
36–54	3%	8%	15%
55–70	1%	6%	16%

b) wzrosną obroty (w %)

N (niższe, 18–35) = 13. N (średnie, 55–69) = 38. N (wyższe, 55–69) = 30. Pozostałe liczebności ≥ 44 .

Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe
18–35	20%	61%	57%
36–54	12%	29%	40%
55–70	11%	15%	26%

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 6. Odsetek osób zamierzających przerwać bądź zakończyć własną działalność gospodarczą w najbliższych 12 miesiącach (w %)

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli.//

N (niższe, 18–35) = 15. N (wyższe, 55–69) = 30. Pozostałe liczebności ≥ 45 .

Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe
18–35	4%	0%	0%
36–54	1%	5%	1%
55–69	12%	6%	0%

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 7. Odsetek osób wykonujących pracę w ramach umowy nieformalnej wśród aktywnych zawodowo

//Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie tabeli.//

Minimalna liczebność (bezrobotne kobiety) = 77.

Zatrudnienie	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Pracujący	9,2%	4,5%	6,9%
Bezrobotni	18,0%	11,1%	14,8%
Ogółem	9,7%	4,9%	7,4%

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 8. Odsetek osób deklarujących otrzymywanie części wypłaty „pod stołem” w przypadku pracy na umowę sformalizowaną

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli.//

Minimalna liczebność (kobiety, 55–69) = 242.

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
18–35	9%	7%
36–54	7%	4%
55–69	4%	3%

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 9. Przyczyny szukania innej pracy przez już pracujących (w %)

* Pytanie wielokrotnego wyboru, procenty nie muszą sumować się do 100%. N = 287.

//Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie tabeli.//

Przyczyna	Wartość
chęć zmiany dotychczasowej pracy	66%
potrzeba zarobienia dodatkowych pieniędzy	33%
spodziewana redukcja zatrudnienia	5%
przeprowadzka	4%
zakończenie dotychczasowej umowy	3%
inny powód	13%

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 10. Przyczyny szukania pracy przez aktualnie niepracujących (w %)

* Pytanie wielokrotnego wyboru, procenty nie muszą sumować się do 100%. N = 244.

//Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie tabeli.//

Przyczyna	Wartość
chęć powrotu do pracy po przerwie	34%
potrzeba zarobienia dodatkowych pieniędzy	30%
zakończenie dotychczasowej umowy	18%
chęć podjęcia pierwszej pracy w życiu	14%
wypowiedzenie/rozwiązanie dotychczasowej umowy	13%
przeprowadzka	3%
inna przyczyna	12%

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 11. Jak łatwo znaleźć pracę?

//Dane z dwóch wykresów liniowych przedstawiono w formie tabel. Uzyskane wartości zostały podane w przybliżeniu.//

a) Czy miał(a)by problem ze znalezieniem nowej, podobnie płatnej pracy (skala 1–5)*

* Odpowiedzi osób zatrudnionych na umowę o pracę. Skala odpowiedzi: 1 zdecydowanie tak, 2 raczej tak, 3 trudno powiedzieć, 4 raczej nie, 5 zdecydowanie nie.

N (K 18–35, niższe) = 23. N (K 55–69, niższe) = 36. N (K 55–69, wyższe) = 39. N (M 55–69, wyższe) = 39.

Płeć i wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe
Mężczyźni 18–35	3,8	3,5	3,6
Kobiety 18–35	3,5	3,6	3,5
Mężczyźni 36–54	3,9	3,5	3,4
Kobiety 36–54	3,2	3,4	3,1
Mężczyźni 55–69	3,0	2,8	3,2
Kobiety 55–69	2,2	2,7	2,8

b) Czy znaleźć pracę obecnie byłoby łatwiej czy trudniej niż 5 lat temu? (skala 1–5)**

** Odpowiedzi wszystkich osób powyżej 25. roku życia (pominięto uchylających się od odpowiedzi). Skala: 1 znacznie trudniej, 2 trochę trudniej, 3 mniej więcej tak samo, 4 trochę łatwiej, 5 znacznie łatwiej.

Minimalne N (kobiety, niższe, 25–35) = 47.

Płeć i wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe
Mężczyźni 18–35	3,9	4,1	4,2
Kobiety 18–35	3,2	3,7	4,1
Mężczyźni 36–54	3,8	3,7	3,7
Kobiety 36–54	3,0	3,4	3,3
Mężczyźni 55–69	2,7	2,6	3,0
Kobiety 55–69	2,4	2,4	2,5

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 12. Odsetek osób, do których pracodawca lub agencja sama się zgłosiła z ofertą pracy, w podziale na wiek i poziom wykształcenia
 //Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie tabeli.//
 N (mężczyźni 18–35, wyższe) = 25. N (mężczyźni 36+, wyższe) = 35. Pozostałe liczebności ≥ 46.

Płeć i wiek	Wykształcenie średnie lub niższe	Wykształcenie wyższe
Mężczyźni 18–35	15,6%	33,5%
Kobiety 18–35	28,1%	39,5%
Mężczyźni 36+	18,1%	34,2%
Kobiety 36+	14,2%	33,7%

(powrót do tekstu)

Wykres 13. Sposoby poszukiwania pracy przez Internet*
 * Pytanie wielokrotnego wyboru, procenty nie muszą sumować się do 100%.
 //Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie tabeli.//
 N (jak szukają?) = 155. N (jak znaleźli) = 259.

Sposoby poszukiwania	Jak szukają?	Jak znaleźli?
strona z ogłoszeniami (np. pracuj.pl), strona Urzędu Pracy, BIP	82%	71%
strona www innego rodzaju	28%	23%
strona www pracodawcy	20%	13%
facebook	17%	3%
portale społecznościowe związane z karierą, np. LinkedIn lub Goldenline	15%	7%

(powrót do tekstu)

Wykres 14. Liczba godzin poświęconych na poszukiwanie pracy w minionych 7 dniach
 //Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie tabeli.//
 Minimalna liczebność (niepracujące kobiety) = 112.

Liczba godzin	Pracujące kobiety	Pracujący mężczyźni	Niepracujące kobiety	Niepracujący mężczyźni
0	37%	38%	26%	42%
1–2	33%	37%	27%	22%
3–5	21%	14%	16%	19%
6+	9%	12%	31%	17%

(powrót do tekstu)

Wykres 15. Liczba rozmów kwalifikacyjnych w minionych 4 tygodniach, w podziale na pracujących i niepracujących oraz płeć

//Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie tabeli.//

Minimalna liczebność (niepracujące kobiety) = 113.

Liczba rozmów	Pracujące kobiety	Pracujący mężczyźni	Niepracujące kobiety	Niepracujący mężczyźni
0	65%	70%	65%	76%
1	19%	19%	16%	14%
2	8%	7%	12%	7%
3+	7%	5%	8%	3%

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 16. Odsetek osób deklarujących gotowość do wyjazdu wiążącego się z przeprowadzką, w podziale na pracujących i niepracujących oraz płeć

//Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie tabeli.//

Minimalna liczebność (niepracujące kobiety) = 112.

Gotowość wyjazdu	Pracujące kobiety	Pracujący mężczyźni	Niepracujące kobiety	Niepracujący mężczyźni
w granicach kraju	36,3%	33,3%	22,1%	28,7%
za granicę	10,0%	20,9%	8,9%	21,9%

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 17. Odsetek osób szukających pracy, które rozważają podjęcie własnej działalności gospodarczej, w rozbiciu na płeć i wiek

//Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie tabeli.//

N (kobiety, 55–69) = 23. N (mężczyźni, 55–69) = 27. Pozostałe liczebności ≥ 95 .

Płeć i wiek	Wartość
Mężczyźni 18–35	46,5%
Kobiety 18–35	28,8%
Mężczyźni 36–54	32,1%
Kobiety 36–54	27,7%
Mężczyźni 55–69	7,3%
Kobiety 55–69	7,8%

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 18. Chęć przejścia na emeryturę oraz dorabiania na emeryturze w deklaracjach osób w wieku 40 lat lub więcej (w %)

//Dane z dwóch wykresów liniowych przedstawiono w formie tabel.//

a) deklarowany czas przejścia na emeryturę

Minimalne N (mężczyzna, wyższe) = 163.

Płeć i deklaracja	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe
Mężczyźni – jak najpóźniej	10,3	5,6	16,8
Kobiety – jak najpóźniej	8,7	10,4	16,6
Mężczyźni – jak najwcześniej	19,0	17,8	12,3
Kobiety – jak najwcześniej	22,3	20,3	12,9

b) chęć dorabiania na emeryturze

Minimalne N (mężczyzna, wyższe) = 141.

Płeć	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe
Mężczyźni	49	47	68
Kobiety	46	57	70

(powrót do tekstu)

Wykres 19. Procent osób w wieku do 35 lat, które ponownie wybrałyby ten sam kierunek studiów

Uwzględniono zarówno osoby, które ukończyły studia, jak i aktualnie studiujące.

//Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie tabeli.//

Kierunek studiów	Wartość
Technologie teleinformatyczne [n=37]	78,0%
Sztuka i nauki humanistyczne [n=47]	77,3%
Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka [n=49]	74,8%
Zdrowie i opieka społeczna [n=70]	74,7%
Biznes, administracja i prawo [n=142]	72,6%
Technika, przemysł i budownictwo [n=108]	72,1%
Rolnictwo i pokrewne [n=18]	70,1%
Usługi [n=39]	69,4%
Kształcenie [n=55]	68,5%
Nauki społeczne, dziennikarstwo [n=88]	53,6%

(powrót do tekstu)

Wykres 20. Odsetek osób niepracujących i niepodnoszących kompetencji (NEETs*) wśród osób do 35. roku życia

* Ang. *Not in Employment, Education or Training*.

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli. Uzyskane wartości zostały podane w przybliżeniu.//

NEET: osoby niepracujące, które w ostatnich 4 tygodniach nie uczyły się w szkole lub na uczelni ani nie brały udziału w kursach, szkoleniach bądź innych formach kształcenia związanego z wykonywaną pracą zawodową (w tym kursie prawa jazdy).

NEET2: osoby z kategorii NEET, które ponadto nie uczestniczyły w kształceniu pozaformalnym niezwiązanym z pracą zawodową.

Minimalne N (mężczyźni, 25–29) = 155.

Wiek	NEET (kobiety)	NEET2 (kobiety)	NEET (mężczyźni)	NEET2 (mężczyźni)	NEET (ogół)	NEET2 (ogół)
18–24	15%	13%	10%	6%	13%	10%
25–29	19%	17%	9%	5%	14%	11%
30–34	28%	26%	7%	6%	18%	17%

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 21. Zróżnicowanie samooceny kompetencji ze względu na płeć i wiek *

//Dane z wykresu punktowego przedstawiono w formie tabeli. Uzyskane wartości zostały podane w przybliżeniu.//

Różnica między średnimi samoocenami kobiet i mężczyzn (wartości dodatnie = przewaga kobiet).

Różnica między średnimi samoocenami w wieku 18–35 i 55–69 (większa wartość = większa przewaga młodych).

Nr	Kompetencja	Różnica między średnią samooceną kobiet i mężczyzn	Różnica między średnią samooceną w wieku 18–35 i 55–69
1	Montaż i naprawa maszyn i urządzeń technicznych	–1,35	0,15
2	Obsługa maszyn, narzędzi i urządzeń technicznych	–0,85	0,55
3	Gotowość do pracy w nietypowych godzinach wymaganych przez pracodawcę	–0,55	0,30
4	Gotowość do częstych wyjazdów	–0,50	0,40
5	Posługiwanie się komputerem, tabletem, smartfonem	0,00	1,80
6	Obsługa specjalistycznych programów komputerowych	–0,15	1,45

Nr	Kompetencja	Różnica między średnią samooceną kobiet i mężczyzn	Różnica między średnią samooceną w wieku 18–35 i 55–69
7	Sprawność fizyczna	–0,20	1,00
8	Współpraca z osobami różnych narodowości	0,00	0,80
9	Uczenie się nowych rzeczy	0,05	0,80
10	Wykonywanie zaawansowanych obliczeń matematycznych	0,00	0,65
11	Radzenie sobie w sytuacjach stresujących	–0,15	0,45
12	Pomysłowość, kreatywność	0,00	0,50
13	Analiza informacji i wyciąganie wniosków	0,00	0,50
14	Koordynowanie pracy innych osób	–0,10	0,30
15	Gotowość do brania na siebie odpowiedzialności za wykonanie zadań	0,00	0,30
16	Wykonywanie prostych rachunków	0,05	0,40
17	Praca w grupie	0,10	0,35
18	Samodzielna organizacja pracy	0,05	0,25
19	Rozwiązywanie konfliktów między ludźmi	0,00	0,25
20	Bycie komunikatywnym i jasne przekazywanie myśli	0,10	0,25
21	Łatwe nawiązywanie kontaktów z ludźmi	0,10	0,20
22	Zarządzanie czasem i terminowość	0,15	0,20
23	Język polski (poprawność językowa, bogate słownictwo, łatwość wyrażania się)	0,20	0,45
24	Praca administracyjna i prowadzenie dokumentacji	0,50	0,45
25	Zdolności artystyczne	0,55	0,45

(powrót do tekstu)

Wykres 22. Liczba godzin spędzanych przeciętnie w pracy* (w %)

* Odpowiedzi osób pracujących (różne formy zatrudnienia).

//Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie dwóch tabel. Tabela a) dotyczy mężczyzn, a tabela b) – kobiet.//

a) Mężczyźni

N (mężczyźni, niższe, < 40 h) = 37. N (mężczyźni, średnie, < 40 h) = 35. N (mężczyźni, wyższe, < 40 h) = 38

Czas	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe
poniżej 40 h	8%	7%	10%
40 h	40%	43%	46%
powyżej 40 h	52%	50%	44%

b) Kobiety

Czas	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe
poniżej 40 h	19%	19%	21%
40 h	52%	52%	49%
powyżej 40 h	29%	28%	30%

(powrót do tekstu)

Wykres 23. Liczba godzin spędzanych tygodniowo w pracy w rozbiciu na płeć i wiek

//Dane z dwóch wykresów liniowych przedstawiono w formie tabel.//

a) wykonujący umowę o pracę (ostatnie 3 mies.)

N (mężcz.) = 940. N (kobiety) = 935.

Liczba godzin	Kobiety	Mężczyźni
0–10	1,0	0,7
11–20	4,7	1,4
21–30	5,7	1,3
31–40	62,2	53,6
41–50	20,1	27,7
51–60	4,3	10,9
61–70	1,1	2,7
71–80	0,5	0,9
81–90	0,3	0,5
91+	0,1	0,3

b) prowadzący działalność gosp. (pozarolniczą)

N (mężcz.) = 190. N (kobiety) = 106.

Liczba godzin	Kobiety	Mężczyźni
0–10	3,0	0,6
11–20	3,2	6,5
21–30	6,0	3,5
31–40	20,6	22,9
41–50	31,6	31,1
51–60	21,1	21,9
61–70	6,4	7,9
71–80	2,9	4,2
81–90	2,0	1,0
91+	3,3	0,4

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 24. Praca uniemożliwia poświęcenie bliskim tyle czasu, ile chciałby respondent*

* Skala odpowiedzi: 1 zdecydowanie nie, 2 raczej nie, 3 ani tak, ani nie, 4 raczej tak, 5 zdecydowanie tak. Odpowiedzi osób pracujących. Minimalna liczebność (kobiety w wieku 18–24) = 94.

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli.//

Wiek	Kobiety	Mężczyźni
18–24	2,72	2,40
25–34	2,56	2,88
35–44	2,70	2,97
45–54	2,89	3,15
55–64	2,59	2,78

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 25. Przeciętne* zarobki netto w zależności od płci, wieku i stanu cywilnego**

* Średnia obcięta 5% – z analiz wykluczono po 5% najniższych i najwyższych wartości.

** Porównano osoby pracujące, będące aktualnie w związku małżeńskim bądź nieformalnym (w związku), z osobami niebędącymi aktualnie w związku (małżeńskim bądź nieformalnym), które w przeszłości nigdy nie były w związku małżeńskim (stan wolny).

//Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie dwóch tabel. Tabela a) dotyczy mężczyzn, a tabela b) – kobiet.//

a) Mężczyźni

Wiek	w związku	stan wolny
18–35	3632	2508
36+	3342	2303
Ogółem	3418	2443

b) Kobiety

Minimalna liczebność: N (kobiety, 36+, stan wolny) = 64.

Wiek	w związku	stan wolny
18–35	2459	1908
36+	2422	2587
Ogółem	2432	2112

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 26. Przeciętne miesięczne zarobki netto a wykształcenie (zł)*

* Średnia obcięta 5% – z analiz wykluczono po 5% najniższych i najwyższych wartości.

Odpowiedzi osób pracujących. Zarobki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób.

N (mężczyźni 65+, niższe) = 20. N (mężczyźni 65+, średnie) = 30. Pozostałe liczebności ≥ 70.

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli.//

Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe
18–24	1763 zł	2038 zł	brak danych
25–34	2288 zł	2769 zł	3034 zł
35–44	2347 zł	2672 zł	4020 zł
45–54	2102 zł	2636 zł	3784 zł
55–64	1918 zł	2521 zł	4100 zł
65+	2437 zł	2680 zł	brak danych

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 27. Przeciętne miesięczne zarobki netto w ostatnich 12 miesiącach w zależności od głównej formy zatrudnienia (zł)*

* Średnia obcięta 5% – z analiz wykluczono po 5% najniższych i najwyższych wartości.

Odpowiedzi osób pracujących. Zarobki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób.

N (mężczyźni umowa nieformalna) = 36. Pozostałe liczebności ≥ 45 .

//Dane z wykresu słupkowego przedstawiono w formie tabeli.//

Forma zatrudnienia	Mężczyźni	Kobiety
własna działalność gospodarcza (pozarolnicza)	4995 zł	4084 zł
umowa o pracę	3026 zł	2366 zł
umowa cywilnoprawna	2583 zł	1757 zł
umowa nieformalna	2181 zł	brak danych

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 28. Przeciętne miesięczne zarobki netto w ostatnich 12 miesiącach*

* Średnia obcięta 5% – z analiz wykluczono po 5% najniższych i najwyższych wartości rozkładu.

Odpowiedzi osób pracujących, zatrudnionych na pełen etat. Zarobki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób. N (kobiety, 18–24) = 39. Pozostałe liczebności ≥ 115 .

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli.//

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
18–24	2500 zł	1912 zł
25–34	2989 zł	2370 zł
35–44	3345 zł	2607 zł
45–54	3199 zł	2644 zł
55–64	2856 zł	2406 zł

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 29. Zadowolenie z zarobków (wartości średnie na skali 1–5)* w zależności od płci i wieku

* Odpowiedzi osób pracujących. Wyniki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób. Skala odpowiedzi: 1 bardzo niezadowolony, 2 raczej niezadowolony, 3 ani zadowolony, ani niezadowolony, 4 raczej zadowolony, 5 bardzo zadowolony. Minimalna liczebność (mężczyźni, 65+) = 49.

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli.//

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
18–24	3,77	3,74
25–34	3,72	3,44
35–44	3,60	3,28
45–54	3,33	3,06
55–64	3,26	3,00
65+	3,24	brak danych

([powrót do tekstu](#))

Wykres 30. Czy przy aktualnym dochodzie gospodarstwo domowe „wiąże koniec z końcem”? (wartości średnie na skali 1–6)*

* Skala odpowiedzi: 1 bardzo trudne, 2 trudne, 3 raczej trudne, 4 łatwe, 5 bardzo łatwe.

N (wyższe, 18–24) = 31. Pozostałe liczebności ≥ 49 .

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli.//

Wiek	Wykształcenie niższe	Wykształcenie średnie	Wykształcenie wyższe
18–24	3,93	4,16	4,16
25–34	3,45	4,01	4,13
35–44	3,25	3,62	4,07
45–54	3,18	3,50	3,74
55–64	2,92	3,40	4,06
65+	2,89	3,69	4,04

([powrót do tekstu](#))

Wykres 31. Oczekiwania w zakresie kwoty minimalnego wynagrodzenia netto za podjęcie pracy na pełen etat (wartości średnie w zł)*

*Oczekiwania podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób.

N (bezrobotni, 25–34) = 29. N (bezrobotni, 35–44) = 36. N (bezrobotni, 45–54) = 29.

N (bezrobotni, 55–64) = 21. Pozostałe liczebności ≥ 49

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli.//

Wiek	Pracujący	Bezrobotni	Nieaktywni
18–24	2196 zł	2016 zł	2117 zł
25–34	2875 zł	2270 zł	2157 zł
35–44	3143 zł	2177 zł	2238 zł
45–54	2960 zł	2188 zł	2427 zł
55–64	2855 zł	1934 zł	2326 zł
65+	2951 zł	brak danych	2632 zł

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 32. Oczekiwania w zakresie kwoty wynagrodzenia netto uznawanego jako zadowalające za podjęcie pracy na pełen etat (wartości średnie w zł)

Oczekiwania podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób.

N (bezrobotni, 25–34) = 29. N (bezrobotni, 35–44) = 36. N (bezrobotni, 45–54) = 29.

N (bezrobotni, 55–64) = 21. Pozostałe liczebności ≥ 49 .

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli.//

Wiek	Pracujący	Bezrobotni	Nieaktywni
18–24	3015 zł	2678 zł	3045 zł
25–34	3927 zł	3058 zł	2899 zł
35–44	4486 zł	3066 zł	3143 zł
45–54	4175 zł	2941 zł	3470 zł
55–64	4081 zł	2560 zł	3204 zł
65+	3972 zł	brak danych	3636 zł

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 33. Ogólne zadowolenie z pracy osób zatrudnionych na umowę o pracę (skala 1–4)*

* Skala odpowiedzi: 1 praca bardzo nie odpowiada, 2 raczej nie odpowiada, 3 raczej odpowiada, 4 bardzo odpowiada. Wyniki podano wyłącznie dla grup respondentów, których liczebność ważona w danej komórce wynosiła co najmniej 20 osób. N (mężczyźni, 65+) = 27. Pozostałe liczebności ≥ 51 .

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli.//

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
18–24	3,28	3,18
25–34	3,18	3,15
35–44	3,22	3,15
45–54	3,15	3,04
55–64	3,16	3,01
65+	3,25	brak danych

[\(powrót do tekstu\)](#)

Wykres 34. Praca w sytuacji zapewnionego utrzymania (procent odpowiedzi tak)

Minimalna liczebność (kobiety, 65+) = 183.

//Dane z wykresu liniowego przedstawiono w formie tabeli.//

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
18–24	78%	89%
25–34	81%	85%
35–44	69%	80%
45–54	70%	70%
55–64	53%	50%
65+	35%	44%

[\(powrót do tekstu\)](#)